

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Johannis Meyeri S. Literarum Doct. & Prof. Uxor
Christiana Sive De Conjugio Inter Duos Deque Incestu Et
Divortiis, Dissertationes Tres**

Meier, Johannes

Amstelædami, 1688

Dissertatio Theologica Secunda De Gradibus Prohibitis Cæterisque Nuptiis
Illicitis Et Poenis Annexis Lev. XVIII. XX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40272

I N D E X

DISSERTATIO
THEOLOGICA
SECUNDA
DE
GRADIBUS PRO-
HIBITIS CÆTERISQUE
NUPTIIS ILLICITIS
ET POENIS ANNEXIS

LEV. XVIII. XX.

DISSEPTATIO

THEOLOGICA

SECUNDA

DE

GRADIBUS PRO

PHIBITIS CATERISQUE

UTRISQUE

ET FORMIS

LEONARDUS

DISSERTATIO THEOLOGICA SECUNDA

D E

GRADIBUS PROHIBITIS

CÆTERISQUE NUPTIIS ILLICITIS

ET POENIS ANNEXIS LEVIT. XVIII. & XX.

C Á P U T P R I M U M.

Occasio Dissertationis, Præfatio & Propositio Legum generalis & Connexio cum præcedentibus indicatur Lev. XVIII. 1-5.

Um Leges Levitici XVIII. & XX. de Gradibus prohibitis & Conjugiis illicitis explicare aggredieremur, non abs re nobis facere videbatur, si primam Institutionem, in re matrimoniali a Christo allegatam, de Conjugio inter Duos, prius enuclearem & excuteremus, atque simul eorum argumenta, qui Polygiam ex omni divino & humano Jure stabilire conabantur, confutarem, quod superiore Dissertatione præstitimus; ideoque nunc pro ratione instituti, quod Lectori promisimus, de eo ipso agemus, cujus unius causa in hoc argumentum de Nuptiis ingressi sumus, intra quos gradus nempe a Deo sint prohibitæ, de quibus satis gravis est questio, & non raro magnis motibus agitata, teste illustri Grotio, acerrimi judicii viro, de J. B. & P. II. Cap. V. 12. Id enim causæ fuit, cur non semel de vero sensu nonnullarum legum Mosaicarum, qui ex genio linguæ, qua conscriptæ sunt a Mose, erui debet, a Jctis interrogati, Theſibus quibusdam

A

dam rem gravissimi momenti examinandam susciperemus, quarum desiderio incensi Viri ut ingenio & eruditione, ita & dignitate in Reipubl. administratione præstantissimi continuationem flagitarunt, quam nunc aliis soluti occupationibus exhibere animum induximus, cum præter difficultatem hoc argumentum sese commendat a necessitate & utilitate, adcoque dignissimum visum, cujus tela pertexeretur.

II. Adhortatus est suo tempore Pastores Philippus Melanchthon, ut quotannis semel vel bis imprudentem populum de Conjugiis Illicitis erudirent, eumque in finem caput XVIII. Levitici prælectum explicarent, exemplo Abrahami, Sodomitarum peccata & supplicia filiis suis inculcantis Gen. XVIII. 19. ut hac ratione temporalia & æterna Dei judicia evitarentur. Pariliter consultum & necessarium judicavit Vir Consultissimus *Joh. Brunemannus Jur. Eccles. II. Cap. XVI.* quoniam sæpe congregiuntur proximi cognati contra prohibitiones juris divini ex ignorantia, ut Ordinatio circa gradus prohibitos in certa Dominica concionis loco cum brevi admonitione recitaretur, ne ullus ignorantiam prætereundum posset. Quemadmodum Sereniss. Electores Saxonie singulis annis sanctionem matrimonialem binis vicibus publice a Ministris Ecclesie populo prælegi jussisse, testatur *Cl. Carpzovius Jurisp. Consist. II. Def. 72. §. 2.* Necessariam & utilem harum legum intelligentiam significantes.

III. Quanto major autem in iis difficultas, necessitas & utilitas deprehenditur, tanto majori cura investigandus est verus & genuinus earum sensus, qui e linguæ sanctæ thesauro eruendus. Nec abs re erit, ut omnia clariora evadant, Versiones Orient. & Commentarios exhibere Hebræorum, non modo Talmudicorum, verum etiam Karæorum ab illis discrepantium, quorum præstantissimus est Elias ben Mose, quem *Cl. Seldenus* mutilum tantum & *MS.* passim citavit, speciatim super hoc argumento *Vx. Ebr. lib. I. C. V.* Denique varia Ecclesiastica Judicia Facultatum Theol. & Consistoriorum adjungemus, ne in re ardua Lector sola nostra sententia nitatur.

IV. Priusquam autem ad interpretationem harum legum progrediamur, quarum nativus ordo observatur Capite octavo decimo Levitici, Præfatio & Connexio cum cæteris legibus examinanda venit. Mirum enim videri alicui possit, quid

quid causæ sit, quod hæ leges in illo libro compareant, qui totus fere in Sacrificiis cæterisque ceremoniis occupatur; unde dubium alicui subnasci possit, an nos etiam obligent, cum ceremoniales soli populo judaico datæ sint & promulgatæ; quemadmodum Pontificii sanctionem illam prohibitivam solos Judæos, non etiam Christianos obligare, fervide contendunt. Et quia Leviticus præcipue agit de doctrina Sacerdotum, eorumque rectitudine, a Magistris, adnotante Abarbenele, vocatus est תורה כהנים *Lex Sacerdotum*, quo titulo liber antiquissimus & celebris insignitur, qui in tertio hujus libri Mosaici declarationem institutus.

V. Ubi sciendum est, quod licet ita liber denominetur a parte potiori, nihil tamen obstat, quo minus leges morales & forenses, sive ethicas & politicas comprehendat, quod XIX & XX capita clarissime evincunt, quæ totius Decalogi, sicut hæ leges capite XII contentæ VII. præcepti sunt appendices. Quod etiam sagacissimus Abarbenel non obscure innuit, quando in *Prefatione Levitici fol. 226. i. in Pent.* ita pergit: האמנם היה הספר הזה מתחלק לשני חלקים ראשונים האחד הוא בקדושת הכהנים ודרכי עבודתם והוא מתחלת סדר ויקרא עד כמעשה ארץ מצרים שהם חמשה סדרים ומחצה והחלק השני הוא בקדושת העם במה שיעשו ויהיו ממונו וכמו שאמר והתקדשתם והייתם קדושים וכו' באו שאר סדרי הספר הזה וגם באותו החלק השני נתערבו מצוות ואזהרות מיוחדות לכהנים כמו שיראה בסדר אמור אל הכהנים לפי שהיתה קדושת העם מיוחדת לקדושת הכהנים וקדושת הכהנים מקדשת את העם *Veruntamen hic liber in duas partes primarias divisus est, quarum prior agit de Sanctitate Sacerdotum, eorumque cultus ratione, ab initio Sectionis Vajikra (Cap. I.) usque ad illa verba (Cap. XVI. I. 3.) Secundum opera terræ Ægypti, quæ sunt quinque Sectiones cum dimidia. Posterior pars de Sanctitate populi agit, quid videlicet agere, & a quo sibi cavere debeat, quemadmodum edicit, Sanctificate vos, sancti estote, de qua re agunt reliqua Sectiones hujus libri. Est in ea parte altera etiam mixta reperiantur præcepta & dehortationes Sacerdotibus accommodata, prout videre est ex Parafcha Emor, Sacerdotes alloquere (Cap. XXI. I.) quia sanctitas populi cum Sacerdotum est conjuncta, & sanctitas sacerdotum populum sanctificat. Quod Doctissimus Interpres monet circa partem posteriorem, mixta præcepta, sacerdotum & populum concernentia continentem; id etiam locum habet in priore, qua exhibentur interdicta & præcepta populo simul data, ut videre est ex Cap. XI. & sequentibus.*

VI. Præfatio auctoritatem Dei mandantis & Mosis mandatarii, atque interdictum & præceptum generale comprehendit, cum annexis rationibus commat. 1--5. ne alienis exemplis & statutis vivant, earum præcipue gentium, unde venerant, & quo proficiscebantur, sed in jure & statutis Dei versentur: במעשה ארץ מצרים אשר ישתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו וחקותיהם לא תלכו: את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת כהם אני: *Secundum factum terræ Ægypti, in qua habitastis, ne facite, & secundum factum terræ Canaan, in quam ego vos deduco, ne facite, & in statutis eorum ne ambulate. Judicia mea facite, & statuta mea observate ambulando in eis, ego sum Dominus Deus vester. com. 3. 4.* Quæ verba celebris Karæus Elias ben Mose ita interpretatur:

ואמר החכמים שפרשת העריות נדבקה במה שנאמר למעלה וידבר יהוה אל משה לאמר כמעשה ארץ מצרים וגומר. אף על פי שזה הנאמר אפשר להקדר במה שנאמר למעלה מזה גם כן מה שנאמר איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב. וגומר וחלקו זה הפסוק שיהיה הנאמר בו כמעשה ארץ מצרים נקשר במה שלמעלה ממנו בפסוק איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב, ומאמר וכמעשה ארץ כנען נקשר במה שלמטה ממנו שהוא ענין העריות ונכון הוא מפני שמעשה ארץ מצרים הוא לזכר זבחהם לשעירים, ומעשה ארץ כנען הוא הדבק בעריות כי הנה כתוב את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ ותקיא הארץ את יושביה *Sapientes, Sectionem hanc de Incestu cum proxime præcedentibus coherere, tradunt (com. 1--3.) Allocutus est Dominus Mosem dicendo: Secundum opus terræ Ægypti &c. Sed nihil obstat, quominus etiam conjungi queat cum verbis superioribus (Cap. xvii. 3.) Quicumque e familia Israelis jugulaverit bovem aut agnum. Ita dividunt hunc versum, ut verba illa, secundum opus terræ Ægypti, cohereant cum supra dictis (capitis xvii. com. 3.) Quicumque e familia Israelis jugulaverit bovem aut agnum; & alterum membrum, secundum opus terræ Canaan, connectatur cum iis, quæ infra illud profertur de materia Incestus. Quod rectum & conveniens est. Quia opus terræ Ægypti in eo, quod mactarent sua sacrificia demonibus (Lev xvii. 7.) sed opus terræ Canaan in conjunctione nuditatum, sive incestuosis nuptiis consistebat, quandoquidem ita scriptum legitur (Lev. xviii. 27. 25.) Omnes abominaciones istas fecerunt homines istius terræ; & evomuit terra habitatores suos.*

VII. A qua interpretatione non abluere videtur *Abarbenel in Pent. fol. 254. col. 4.* quando ad quæstionem, *cur Scriptura hic dicat: Secundum factum terræ Ægypti & Canaan ne facite, cum reliquis præceptis legis similis præfatio præfixa non legatur, neque illa præcepta de incestu*

cestu vetito solis operibus terra Ægypti & Canaan tribuenda videantur? respondet: Quia supra mentionem fecit interdicti de effusione sanguinis in superficie agræ, ut ab Israelitis procul removeret abominaciones, quas coluerunt in Ægypto, quemadmodum dicitur com. 7. Capitis XVII. Neque sacrificando deinceps sacrificia suis dæmonibus, ideo hic ita infit com. 3. Secundum opus terræ Ægypti, in qua habitastis, ne facite, quod est manducatio super sanguinem & circa eum, & manducatio sanguinis ipsius. Quandoquidem Cananai petulantes & perversi non erant in manducatione super sanguinem, neque in ipsius sanguinis manducatione, sed lascivi erant valde & in adulterium effusi & protervi. Ideoque respectu corruptionis ac depravationis Cananæorum dicit, quod ipsorum caro sit instar carnis asinorum, & sicut fluxus equorum fluxus eorum (Ezek. XXI. 11.) & secundum opus terræ Canaan, in quam deduco vos, ne facite, id est de materia incestus intelligendum, propterea duæ istæ Sectiones coherent, & utriusque initium ducitur a vocabulo וְכָל וְכָל uniusquisque, quia in eo pares sunt. Nam in priori dixit, quicumque mactaverit (Lev. XVII. 3.) & in posteriore, quisque ad omnem propinquum carnis suæ ne accedito (cap. XVIII. 6.) Sectio prior a negotio cultus dæmonum dehortatur, & posterior incestum prohibet, qui adulterii frequentiam sequitur.

VIII. Verum enimvero nulla sufficiens ratio dari potest, cur comma illud tertium ita sit dividendum, ut membrum prius ad caput præcedens referatur, (etsi sacrificia dæmonibus mactata Ægyptiorum abominationibus annumeranda esse, nulli dubitemus,) cum non modo Cananæos, sed & Ægyptios incestu ac illicitis nuptiis peccasse, constet, unde ad Hebræos tam turpis libido, quam idololatria devenit. Improbi Chami progeniem primos omnis superstitionis & idololatricæ impietatis extitisse auctores, quorum improbis moribus pravisque disciplinis imbuti Ægyptii, successu temporis vicinas gentes, maxime Hebræos, instituti sui habuerint sectatores, testis est Ath. Kircherus OEdip. tom. 1. Synt. 17. c. 1. Cham enim calens & libidinosus, a quo Ægyptii originem habuerunt, publice, si Berosi Antiqui. lib. 3. fidei standum, corrumpit mortale genus, asserens & re ipsa exequens, congregandum esse, uti ante diluvium, cum matribus, sororibus, filiabus, masculis & brutis, & quovis alio genere. Addit, ideo a Jano piissimo & castimonia atque pudicitia conspicuo ejectum. Nec omni caret probabilitate, iterum exercuisse, aliosque verbo & exemplo docuisse abominaciones, quas

ante diluvium viderat in posteris Sethi & Caini maledicti, qui commixti impia facinora commiserunt, atque adeo libidini consueverunt, ut ad eam explendam sese totos devoverent, uti refert Suidus Batricides.

IX. Et cum patris sui Noachi verenda nuda vidisset, atque isto suos spectaculo oculos pavisset, maledictionis fulmen in ipsum & Canaanem vibratum legimus Gen. 1 x. 22. seq. Sive ipse pudori paterno illuserit, ejusque primus revelati indicium fecerit, sive Canaan protervus puer primus avi sui nuditatem viderit, eumque irriserit, & patri indicaverit, ut & ipse veniens viderit verenda patris nudata, & cum irrisione fratribus suis id nunciaverit, quod cum Hebræis (quorum sententia in antiquo libro, cui titulus *Bereschit Rabba Sect. 37.* extat) contendunt Theodoretus *quest. 57. in Gen.* Procopius Gaz. Lyranus, Tostatus, alique recentiores, id saltem liquet ex textu, Chamum, a quo Ægyptii & Cananæi ortum traxerunt, a Deo propter detectam & inspectam Noachi nuditatem maledictum.

X. Placet nobis Abarbenel, *Comment. in Pent. f. 48. i.* qui recensitis R. Jehudæ & R. Nehemiæ in *Tanchuma*, nec non Abenezræ sententiis, acute, pro more suo notavit, fieri potuisse, ut una cum Chamo tentorium Noachi ingressus sit Canaan, qui Noachum avum suum retexerit, ut ambo eum reiectum viderint in medio tentorii jacentem: ut Chamus peccasse censendus sit, quod de honore patris sui, deque tegumento ejus non fuerit sollicitus; Canaan autem, quod eum revelaverit & abierit nunciatum foris tanquam irrisor coram fratribus suis, sive filiis Chami. Displicent tamen hæc verba ultima, cum non Canaan, sed ipse Cham fratribus suis nuditatem patris indicasse dicatur com. 22. quod confirmat comma 23. ut ut Abarbenel comma 22. divellens, prioribus verbis, respiciens Cham pater Canaanis nuditatem patris sui, inhonestatem & ignominiam Chami, quod patrem non texerit, referri, & verba posteriora, indicavit duobus fratribus suis foris, ad Canaanem modo memoratum redire, existimet. Quicquid sit, filium maledictum ejusdem cum patre Chamo ingenii fuisse, vix dubitari potest: atque ita operosa cessabit quæstio, cur Chami maledictionem Noach in caput filii Canaanis contorserit.

XI. Ab hoc Chamo non fuisse abfimiles mores Ægyptiorum, tam sacra quam profana testantur historiarum monumenta. Quam proclivis

livis in libidinem fuerit Pharaon & aula Pharaonis, evidens est, ex more usitato rapiendi foeminas Gen. xii. 8. seqq. cum solius formæ illecebris inescatus Rex nuptias incognitæ mulieris appetiit. Quæ etiam ratio est, cur Spiritus S. spiritualem Israelitarum scortationem, & bestia, in magna urbe corporaliter & spiritualiter scortantis peccata exaggeraturus, utatur *Sodoma* & *Aegypti* denominatione, quibus libido, scortatio, & omnis generis impuritas fuit familiaris, in quorum moribus & Israelitæ peccantes & bestia addicti *ευδοκίαν* habuere, Ezek. xvi. xxiii. Apoc. xi. 8. Et pellices *Aegyptiorum* grandem carnem instar asinorum; & fluxum instar equorum habuisse dicuntur Ezek. xxiii. 19. 20.

XII. Sacris paginis consona est historia profana. *Diodorus Sic. lib. i. Cap. xxvii.* Lege, inquit, *Aegyptiis* statutum est, præter aliorum hominum morem, *γαμεῖν ἀδελφὰς* UT SORORES DUCANTUR, quod *Isidi* apud ipsos feliciter hoc successisset; hæc enim *Osiridi* germano nupsit. Videtis *Plutarchum* de *Iside* & *Osir.* Quod confirmat *Philo Judæus* lib. de *Specalibus Leg.* ad vi. & vii. *Decal. præc.* Postquam narravit, *Solonem Atheniensem* sororibus uterinis interdixisse connubio, eodem patre prognatis non item, & legislatorem *Lacedæmoniorum* in solis eodem patre genitis hoc obtervasse, non in uterinis, subiungit: *Ast Aegyptiorum* Legislator ridens utriusque simplicitatem & semiperfecta placita, laxavit libidinem, & auxit in corporibus animisque insanabile malum intemperantia, permissa licentia ducendi sorores, sive per alterutrum parentem, sive per utrumque cognatas, majores pariter & minores aequalesve, ne gemellis quidem exceptis, quas natura ipso natali sejunxit, intemperantia vero societate copulavit insatiabili, & male comparata junctura. Quas leges abominatus *Moses sanctissimus*, ut alienissimas a bene constituta republica, & incitantes ad omnem turpitudinem, modis omnibus prohibuit congressum cum sororibus, sive utrumque, sive alterutrum tantummodo parentem communem habentibus. Quod manifesto est documento & indicio, multas, non omnes leges, *Mosi* datas, *Israelitis* promulgandas, ad impias *Aegyptiorum* consuetudines, quas *Hebræi* imbiberant, abolendas.

XIII. Hisce moribus imbutos Reges *Aegypti* matrimonia cum proximis consanguineis contraxisse legimus. *Ptolomæus Evergetes* *Beronicen* fratris filiam duxit, *Justinus* lib. xxv. 1. 3. 2. *Ptolomæus Philopator* *Eurydicen* sororem lib. xxx. 1. 2. Pariter *Ptolomæus Ceraunus* (*Plutarchus* de *educat. liber. Philadelphum* dicit) nuptias *Arfinoes*

Arsinoes sororis suæ petiit. Idem *lib. xvii. 2. 7. xxiv. 2. 3.* Conf. Pausaniam in Atticis, qui expresse addit: *Hic etiam Ptolemaus Arsinoës germana sorore amore victus, eam sibi matrimonio adiunxit: atque id non sane ex Macedonum, SED ÆGYPTIORUM, quibus imperabat, LEGE FECIT.* Ne quis animum inducat ut credat, præter legem Reges tantum sibi sumpsisse. Quemadmodum etiam in honore fuit apud multos ex Ægyptiis, ut in nupti corporis tui copiam pro libitu facerent, referente *Sex. Emp. Pyr. 3. cap. 24.* quod laudans Marthamus idemque probans in Hebræis a Celeb. *Wissio* refutatur *Ægypt. 11. Cap. vi.*

XIV. Ex quibus omnibus palam est, circa nuptias non modo vetitum fuisse populo Dei, imitari *הוהו factum* sive *ἡ ἐπιτηδεύματα* instituta terræ Canaan, verum etiam terræ sive incolarum Ægypti, quam sententiam Abarbenel, qui id antea divellebat, amplexus est, quando ita pergit: *Non tamen desunt, qui interpretentur utrumque de incestu, tam secundum opera terræ Ægypti, quam secundum opera terræ Canaan; quod Ægyptiorum caro fuerit sicut caro asinorum (Ezech. xxi 11. 19. 20.) Secundum opera terræ Ægypti ne facerent, monuisse Deum, quia illic habitatio eorum fuerat, & terra nativitatis suæ. Similiter secundum opera terræ Canaan, quam nunc ingressuri erant, ut in ea habitarent, ne facerent, quia digniorem doctrinam, quam discerent, nacti erant, doctrinam sc. Dei sui, juxta id, quod sequitur (comm. 4.) præcepta mea facite &c. Chanaanæ enim pariter ex Chamo prognati, ob hæc scelera terra sunt ejecti, in quibus etiam turpissimi Sodomitæ Gen. xiii. 12. 13. xix.*

XV. Desine ergo mirari, Lector, Deum horum populorum leges & ritus speciatim prohibuisse, cum omnes gentilium mores non essent imitabiles: Gentis enim Judaicæ *leges diverse sunt ab omni populo Esther 111. 8.* sive religionem cum aliis communem non habent, neque legibus utuntur similibus, sed & moribus & institutis pugnant cum toto mortalium genere, sicut Hamanis illa verba interpretatur *Josephus Antiq. lib. xi. Cap. vi.* Solis autem Ægyptiorum & Cananæorum moribus Deus populo suo interdixit, partim quia illustres fuerunt nationes, aliasque gentes istis sceleribus superarunt, quæ est sententia R. Sal. Jarchii, *מגיד שמעשהם של מצריים ושל כנעניים מקולקלים, וכל האומות ואותו מקום שישבו בו ישראל מקולקל מן הכל Ostendit, opera Ægyptiorum & Cananæorum perversitate & corruptione omnes nationes*

nes antecellere, eumque locum, quo habitabant Israelitæ, præ omnibus aliis fuisse corruptum & depravatum; partim & præcipue, quia magis imitari potuerunt Israelitæ ritus earum terrarum, quam omnium aliarum, cum eas magis cognoscerent, indeque amarent. In Ægypto enim nati, e longa consuetudine cum Ægyptiis, mores eorum penitus imbiberunt, indeque cælo non animo mutato exeuntes semper in eos propenderunt. Quod eleganter & diligenter adnotavit Eusebius lib. VII. Præp. Evang. cap. VIII. *Israelitæ, cum in Ægypto viverent, ita mores & ritus Ægyptiorum induerunt, ut inter utriusque populi vita genus nihil discriminis fuisse videretur.* Hæc ergo ratio fuit, cur, quum in jura primæva de Incestu apud alias tam Occidentis quam Orientis gentes, graviter peccatum sit, Deus harum solum ritibus populo suo interdixerit.

XV. Si verum, quod pluribus doctè demonstratum ivit Cæleber. *Spencerus Lib. II. Cap. I. & II. de Leg. Heb. Rit. Zabiorum nomine Chaldæos imprimis, Nabatæos, Charanæos, Syrios aliosque, Chaldæorum dogmatis & ritibus addictos, ÆGYPTIOS ETIAM, censendos, qui gentes ad solem Orientem fitas infece- rint, eosque veteres Zabios per hæc gentes Lev. XVIII. 3. intelligendos; conferri simul possunt ritus illi, quos idem Auctor loc. cit. Cap. II. Sect. IV. enumerat, inter ipsos usitati, de Fœminarum in Veneris honorem publicatione; de Sacrorum peractione partibus nudatis, quas honestas tegi jubet, (quemadmodum cultum Pchoris Num. XXV. I. Psal. CVI. 18. vel eo solo peractum esse putant Hebræi, si quis vel in ædibus privatis, vel in templo, coram illius imagine pudenda & nates denudaret, L'Empereur in Middoth. c. III.) de infantum Molocho immolatione & similibus aliis, quorum usu Zabii se dæmonis cultui devotos esse palam professi, & quorum causa Cananæi hic expulsi dicuntur; quorum carnem supra, Abarbenelem, carnem asinorum appellasse, vidimus, idque ex interpretatione loci Gen. XXI. 6. consistite hic cum asino, quod Rabbini vertunt per דומה לחמור עם *populum similem asino, Jevamm. f. 62. 1. quod Elieser fuerit Cananæus.**

XVI. Operibus & statutis Ægyptiorum ac Cananæorum, Deus *judicia sua & statuta sua* custodienda opponit com. 4. Leges enim gentium, licet ex principiis pietatis & justitiæ impressis profectæ sint, ex corruptione tamen naturæ, vitii & criminis non

B

sunt

sunt expertes, cum quod rectum est, semper nec videre possint, nec velint. Nonnunquam in Scriptura sacra משפטים ומשפטים *præcepta* (moralia) *statuta* (ceremonialia) & *judicia* (politica) concurrunt Deut. vi. 1. & a se invicem distinguuntur, quemadmodum Exod. xx. præcepta moralia, quæ sunt perpetuæ observantiæ, Capp. xxi. xxii. xxiii. *judicia* forensia, sive politica præcepta, & cap. xxv. *statuta* ceremonialia continentur. Interdum משפטים & חקים *statuta* & *judicia* conjunguntur, ut Deut. iv. 1. 5. atque hoc loco. Quibus duabus vocibus ea omnia officia exprimentur, quæ ad pietatem erga Deum, atque ad justitiam erga homines exiguntur. חקים *ritus* & *statuta* denotant, quæ ad Dei cultum & pietatem faciunt, משפטים autem *jura politica*, quæ hominum officia mutua & justitiam civilem ac Politiam concernunt, hominumque societatem moderantur, quæ summus Legislator populo suo observanda proponit.

XVII. Sequitur *Ratio* interdicti atque præcepti, generalis com. 2. & 4. ac specialis com. 5. *Ratio* generalis antecedit & sequitur interdictum ac præceptum אני יהוה אלהיכם *Ego sum Dominus Deus vester.* יהוה *Dominus*, id est, *Auctor* omnis *essentia*, qui hominibus, quos obligat, *essentiam* largitur, qui *esse* dat suis legibus & poenis, qui, quod dicit, facit, Psal. xxxiii. 9. immutabilis ille, qui dicit, *Ego primus, ego ultimus* Esa. xliv. 6. Et אלהים *Deus, venerabilis*, ex regendi potestate a creaturis colendus, summus *judex* & *rector*. Quod Rabbi Salomoh eleganter allegoricè exponit אני הוא שאמרתי בני אני יהוה אלהיך וקבלתם עליכם מלכותי מעתה קבלו גורתי *Ego sum ille, qui ita locutus in monte Sinai, Ego sum Dominus Deus tuus* Exod. xx. 2. *Regnum meum* (cujus loco Bechai, in Pentat. f. 140. 2. eadem referens ponit אלהותי *Deitatem meam*,) *in vos recepistis, nunc edicta & statuta mea quoque accipite.* Porro sum *Deus vester fœderatus*, ex fœdere obligans; qui mercedem reddit obsequentibus, & ultionem sumit ab inobedientibus, quemadmodum Elias ben Mose Karæus hæc verba interpretatur: השנים שכל המתנאל בעריות השם יפרע ממנו כי אין יותר רע בעולם ממה ושחרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני יהוה: *Sensus est, quod omnes & singulos incestu sese poluentes vindicaturus sit Deus, quoniam majus in mundo malum non deprehenditur, quo homo a Deo alienetur.*

XVIII. *Ratio* persuadens specialis hisce verbis com. 5. expressa est: ושחרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני יהוה: Si

CAETERISQUE NUPTIIS ILLICITIS. II

Si observabitis statuta mea, & iudicia mea, homo qui fecerit ea, vivet in eis, ego Jehovah. q. d. Opera terræ Ægypti hominem ad excidium ducent, & opera terræ Canaan ad interitum, sed præcepta mea & leges meæ ad vitam æternam. Pollicetur obedientibus vitam, non modo corporalem, uti in quinto Decalogi præcepto & sæpissime in lege, sed præcipue vitam aliam, quæ majoris momenti, & non in unione animæ cum corpore, sed in unione & communione animæ cum Deo & fruitione ejus consistit, quam consequitur summa beatitudo, de qua vita Apostolus Eph. iv. 18. Tit. i. 2. qua caruerunt gentiles. Onkelos vertit עלמא בחיי בהון בחיי וחי *vivet in illis vitam æternam.* R. Salomoh הכא לעולם הבא *in futuro seculo.* Aben Esra עלמות בשני עולמות *in duobus seculis.* Rabbi Bechai in Legem fol. 140. 2. *Quatuor vite species recenset.* 1. *vitam corpoream, dum anima hominum corpori juncta manet.* 2. *vitam restituta post morbum valetudinis.* 3. *חיים של חיים* *vitam remissionis peccatorum, post resipiscentiam.* 4. *חיים אחר חיים* *vitam post mortem in resurrectione mortuorum.* Quibus recensitis addit: *חיים אלו נכללים במלה וחי בהם* & *quatuor illa species vite vocibus istis, vivet in eis, comprehensa sunt.*

XIX. Non minus eleganter R. Menachem Raky. in Legem fol. 144. 2. שכר המצות בהאי עלמא ליכא רק לאחור פטירת הצדיק יכנס למלכות הנקרה גן ומקביל פני שכינה ושם תעמודנה כל הנשמות כל אחת כפי מעשיו עד תחיית המתים ויום הדין ואחריכּן יוכו הזוכים לחיי העולם הבא שהוא הגמול האחרון *Merces præceptorum in hoc seculo non est, sed post discessum ex hac vita justus regnum ingreditur, quod vocatur Paradisus, & recipit faciem Schechina, ibique manent omnes & singule anime usque ad vivificationem mortuorum, & postea vitam æternam consequuntur, qua ultima remuneratio est.* Hactenus ille. *Non potest de vita hujus seculi intelligi,* inquit Abarbenel, *quia gentes per sua statuta etiam vivunt.*

CAPUT II.

Præceptorum terminorum, quorum in hac materia frequens usus, Evolutio, & totius Dissertationis Distributio.

E Narrata Præfatione & generali prohibitione, atque exhibitis Ægyptiorum ac Cananæorum, circa res matrimoniales, moribus & statutis, quibus summus Legislatoꝝ populo suo interdixit,

dixit, consequens est, ut rem ipsam aggrediamur, & propinquitates, Sponsalia atque Nuptias, quibus duobus gradibus matrimonium perficitur, impediens videamus. Missa autem *Propinquitate* legali ex adoptione, & spiritali ex compaternitate, solam naturalem, quæ veri nominis propinquitas est, expendemus, de qua Moses in Levitico, quæ vel est ex carnis propagatione, unde consanguinitas, vel ex carnis copulatione, unde affinitas oritur.

II. Neque hic indagari operæ pretium est, utra graduum propinquitatis supputatio, civilis & juridica, an Canonica & Pontificia, sit præferenda, & in nuptiis observanda, quum & in Canonica, quam sequuntur Mentzerus, Chemnitius, J. Gerhardus & Ben. Carpzovius, & in Civili, cujus partes propugnant Beza, Zeppeus, Hafenrefferus & alii, circa consanguinitatis & affinitatis materiam, insignes deprehendantur errores, nec hodie Doctores præcise Jus Civile aut Canonicum sequantur. Sufficere nobis potest Legislatio divina, in qua nihil omissum arbitramur, si ad similes personas ac æquales gradus extendatur, ad quas extendenda est, præeunte Scriptura, cui soli ut plenissimæ insistere consultius judicamus.

III. Priusquam autem ad Legum divinarum interpretationem nos accingamus, non incongruum erit pauca de terminis, quorum cognitio maxime necessaria est, præfari. Sciendum enim est, quid sit Incestus, quid Consanguinitas & Cognatio, quid Affinitas, quid Gradus & Linea, recta, collateralis, æqualis, inæqualis. *Incestus* est, si quis matrimonium cum persona consanguinitate vel affinitate juncta, intra gradus Lege Dei prohibitos, contrahit. *Consanguinitas* inter eos est, qui ab uno communi parente prognati sanguinis necessitate invicem junguntur, & gradibus atque lineis discernuntur; juxta Canonum Doctores, est vinculum personarum, ab eodem stirpite descendentium, carnali propagatione contractum. Synonymum vocabulum est συγγένεια i. e. *Cognatio* latiore significato sumpta; cum, stricte accepta voce, cognati sint consanguinei ex linea foeminea, opposite dicti ad agnatos, qui sunt ex linea masculina. *Affinitas* secundum Canonistas est personarum proximitas ex coitu proveniens, omni carens parentela; sive est vinculum certarum personarum novis nuptiis contractum, cum conjugis unius consanguinei alteri conjugii affines fiunt.

IV. *Gradus* est intervallum, quo cognoscitur, quæ persona stirpiti pro-

propior sit; sive est series generationum, seu distantia personarum, singulis generationibus propagatarum. Supputatio secundum jus civile tot gradus constituit, quot sunt personæ in linea recta & collateralis, dempto stipite, sed secundum jus Canonicum, in linea collateralis non numerat singulas personas, sed duas personas pro uno gradu connumerat; & sic fratres ac sorores v. gr. secundum jus Canonicum se attingunt in gradu primo, sed secundum jus Civile in gradu secundo. An Levit. xvi. tantum prohibitio personarum, non graduum contineatur, postea disquirendum.

V. *Linea* est, per quam ordines cognatorum describuntur; sive est series graduum, eaque vel *recta*, ascendentium & descendendum, sicut Matth. 1. & Luc. 111. ejusmodi ordines exhibentur; vel *transversa* seu *collateralis* eorum, qui nobis a latere, ratione ejusdem stipitis & sanguinis conjuncti sunt. Hæcque iterum æqualis & personarum æqualiter a communi stipite distantium, quales sunt fratres & sorores; & *inequalis*, personarum inæqualiter a communi stipite distantium, ut Abraham & Loth a Thare. Alios terminos & appellationes, nec non vocabulorum significationes, variasque definitiones & divisiones, de quibus abunde Beza, Mentzerus, Gerhardus, Brouwer, atque alii Theologi ac Jurisconfulti, sicco pede præterimus, ne actum agere videamur.

VI. Enumeratis ergo potioribus terminis, quibus Doctores in hoc argumento uti solent, sequitur totius de Incestu ac illicitis nuptiis Dissertationis nostræ distributio, juxta seriem, quæ occurrit octavo decimo & vigesimo Levitici capitibus. Ubi I. datur Graduum prohibitio, & prohibitionis ampliatio & extensio, inde a com. 6. usque ad 18. exclusive. Huic prohibitionis expositioni non incongruum erit subnectere Hebræorum tam Karæorum, quam Traditionalium consensum & dissensum, nec non diversas Christianorum opiniones examinare de personis & gradibus prohibitis. II. Prohibitionis ratio & conditio perpendenda, cur summus Legislator hæc personas copulari & conjungi noluerit, & utrum hæc leges naturales sint sive morales & per consequens indispensabiles, an vero forenses tantum Judaicæ & dispensabiles. III. Paucis adjungenda est reliquarum illicitarum nuptiarum prohibitio, binis istis capitibus Levitici contenta, Cap. xvi. 18. & seqq. Cap. xx. 10. 13. 15. 16. 18. IV. Denique sequetur Poena prohibitionibus illis annexa Lev. xx.

VII. Vocabulorum & phrasium, quibus Moses utitur, expositione hic supersedebimus, cum commodius quæque suis locis declarari possint, verbi gratia, quid sit שאר quod vertitur *propinquus*, בשר *caro*, ערוה *nuditas* Cap. xviii. 6. quid אב *nuditas patris* com. 7. אב *uxor patris* com. 8. או *בת* או *בת אם* מולדה בית או או *filia patris, aut filia matris, nata domi, aut nata foris, genita a patre* comm. 9. 11. quid רודה *amita* com. 14. ומה *scelus* com. 7. quid phrasēs illæ significant בם דמיהם *cadis ipsorum causa in ipsa* cap. xx. 11. 12. 13. 16. ישא *iniquitatem suam fert* com. 17. 19. נכרתו שניהם מקרב עמם *excidentur ambo e medio populi sui* com. 18. יסאו עיריכם ימחו & יהיו *peccatum suum ferunt, sine l.beris moriuntur, sive sunt.* הוא *res est exterminanda* comm. 20. 21. Quæ, fateor, non carent difficultate, ideoque a nobis in sequentibus ordine discutienda. Nominum autem אב *pater*, אם *mater*, בן *filius*, בת *filia*, & similibus, significationem prolixè tradere & exhibere supervacaneum ducimus.

CAPUT III.

Lex & Regula generalis Levit. xviii. 6. quæ omnium prohibitionum fons & fundamentum.

Expositis quibusdam terminis, ad hujus argumenti cognitionem necessariis, & visis Dissertationis partibus, ad primam, quæ divina Prohibitione absolvitur, nunc descendemus. Est autem vel *generalis* Levit. xviii. 6. vel *specialis*, quæ reliquis commatibus 7---17. exhibetur. De generali prohibitione, deque nonnullis nominibus ex Elia ben Mose Karæo, hoc capite agemus.

II. Verba legis Hebræa sunt: איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות: Quæ κατὰ πρόδα Romano sermone ita reddimus: *Vir vir ad omne propinquum carnis suæ ne acceditote, ad retegendum nuditatem; ego Dominus.* Subjectum est איש איש *omnis homo*, vel *unusquisque hominum*; repetitio enim universalitatis nota est, & tam fœminam, quam virum comprehendit. Unde Lxx. illud vertunt ἀνθρώπων ἀνθρώπων, & Samaritanus אנוש אנוש *homo homo*, sicut illud איש *vir* Gen. i. 24. a Salvatore redditur ἀνθρώπων *homo*. Non incommode ab AbenEfra id expressum legimus, modo ad terram Canaan non restringeret איש כל איש ואיש ובעבור שלא הזכיר מבית ישראל

ישראל לא נעזב הגר שיעשה אחת מהתועבות הנזכרות בארצנו שלא יטמא את הארץ.
Per virum virum Omnis & quilibet vir intelligitur. Et quia nullam facit mentionem domus Israelis, non est hic exceptus peregrinus, ut illefaciat ullam ex his commemoratis abominationibus in terra nostra, ne inquinetur terra.

III. A quo non absimilis est sententia Eliæ ben Mosè Karæi in suo libro, cui titulus *Adderet Eliahu*, Constantinopoli typis mandato, qui *Tract. de Incestu Cap. 1.* ita infit: איש איש אל כל שאר בשרו וגומר כמה שאמר הכתוב איש איש ולא אמר מבית ישראל יראה שכלל גם הגר ונמוך ממה שאמר הכתוב איש איש *Nemo hominum ad omne propinquum carnis suæ &c. Ex eo, quod in Scriptura legitur vir vir, sive quilibet, non autem domus Israelis, interdicto de Incestu simul externus & peregrinus comprehendi videtur.* Mox aliorum Karæorum sententiis enumeratis, quod *Sapiens Rabbenu Jeschua statuerit, vocibus איש איש contineri virum & foeminam, remotum & propinquum, contra quam opinatus Rabbenu Joseph, hoc præceptum solos mares concernere docens; & quod non nemo dixerit, per geminationem vocis איש incestus prohibiti duas species innui, propinqui scilicet, & propinqui propinqui prohibitionem, quod denique Sapiens Rabbenu Auctor libri עין חיים seu Ligni vitæ dicti, per istam geminationem personas cum ex Legge, tum per argumentationem interdictas significari, existimet, sententiam Sipientis Rabbenu Jeschua rectam esse, concludit.*

IV. Nihil obstare videmus, quo minus illo locutionis genere tam foeminas quam mares, tam gentiles quam Judæos & profelytos intelligi confidenter asseramus, cum nec subjectum sit limitatum, quemadmodum capitis præcedentis commate 3. nec ejus naturæ sint hæc præcepta, ut solum sexum virilem obligare credamus. Quæ etiam vetustissimorum Magistorum est sententia *Gem. Hierosol. ad tit. Kedoshim f. 58. 2. 3.* איש מזה תלמוד לומר וואם לא להביא את הגוים שבאו על עריות האומות שדינו כדיני האומות איש איש אל כל שאר בשרו וואם לא להביא את הגוים שבאו על עריות ישראל שדינו אותם כדיני ישראל *Vir vel homo quid? sensus est ejusmodi, ut homo homo dicatur ad Gentiles etiam comprehendendos, ut ubi deliquerint in leges suas (sc. Noachidarum) de Incestu, judicandi sint juxta judicia gentilibus propria; si vero in leges de Incestu Israelitis proprias, judicandi sint juxta Israelitarum judicia.* Pariter in *Tal. Babyl. Massechet Sanh. f. 57. 2.* איש איש לרבות את הגוים שמוהרין על חריות כישראל *Homo homo dicitur, ut etiam Gentiles comprehendantur, qui tam de Incestu præmonerentur, quam Israelita.*

Ea-

Eadem repetens R. Bechai *Comm. in Legem.* f. 148. 3. similem loquendi formulam subjungit ex Lev. xxiv. 15. xx. 20. *interdicto de maledictione Dei, & de idololatria aque gentiles teneri.* Quod nobis in sequentibus erit argumento, hasce leges, gentes obligantes, moralibus esse annumerandas. Nulla igitur natio, nullus sexus, nullus status, nulli reges & principes harum legum vinculo eximuntur.

V. Prædicatum reliquis verbis Prohibitionis continetur, ne ullus homo *ad ullum propinquum carnis suæ accedat, ad relegendum nuditatem.* Singula verba ponderanda sunt. Primo disquirendum, quid sit בשרו שאר *propinquus carnis suæ*, dein quid הקירבה *accessus*, porro quid נדיות *nuditas*, & גלויה *revelatio* ejus. Placet hic primum audire modo memoratum Eliam ben Mose a Cl. Seldeno adeo æstimatum, qui tamen fragmenta ejus, & summam sive argumenta quatuor capitum Tractatus ejus de Incestu, ex MS. & mutilo exemplari tantum citavit, cum in libro Constantinopoli excusio in fol. *septem Capita* inveniantur. Ita enim pergit *capite primo.*

שאר בשרו: מהם אמרו שבשרו היא אשתו והביאו וראיה מן והיו לבשר אחד. והטעם איש איש אל כל שאר אשתו לא תקרבו. ואי אפשר להזהיר בשארי אשתו קודם שאריו ולהיות בשרו כולל עצמו ואשתו ואפשר לפי דעת המרכבים שאמרו שהזכר והנקבה במדרגת איש אחד מומאמר והיו לבשר אחד וזה להם לטעות כפי מה שביאר החכם רבינו ישועה. ומהם פירשו בשרו הטעם שארו. ואמרו ששאר שארו הוא שאר בשרו שהוא שאר השאר. וגם זה איננו נכון. כי בתחלה צריך לאמור השאר ואחר כן לאכור שאר השאר. ובשאר גאולה כתוב משאר בשרו ובשאר נחלה שארו לבר. והנה יהיה שאר בשרו כמו אדמת עפר פתע פתאום. והם משמות הנרדפים רוצה לומר שענינים אחד. והוא סוג כולל השאר הקרוב שהם הששה שארים האב והאם והבן והבת והאח והאחות. אף על פי שהחכמים אומרים שהשארים ארבעה האב והאם והבן והבת. אמנם האח והאחות הם שאר מצד שהם שאר השאר שהוא האב והאם וכולל גם כן שאר השאר שהם שאר אלה. והעד כי אם לשארו הקרוב אליו כי אם לא היה השאר סוג כולל לא היה אומר הכתוב הקרוב אליו. והוא כולל השארים הנכתבים אחרי כן שנאמרו בפרושות והיוצא מהם בהקש וכן אמר החכם רבי אהרן בה נוחו ערן ואין לטעון כי אחרי שזכר כלל ופרט הרין כעין הפרט הוא הנזכר לבר מפני שאותו שאנחנו מוסיפים הוא כנכתב לפי שהוא דומה לו בכל חלקיו. והכתוב נהג כזה כמו כל מום לא יהיה בו עורת או שבור וכן שאר המומים הוא בכלל מאמר כל מום:

Ad propinquum carnis suæ: Sunt qui dicunt, carnem suam esse uxorem suam, & rationem adferunt ex loco (Gen. 11. 24.) & erunt in carnem unam; ut sensus sit, nemo ad ullam propinquam uxoris suæ accedito. Sed concipi nequit, quomodo premonuerit propinquos uxoris suæ ante propinquos suos proprios; accedit, quod vox בשרו carnis suæ virum

virum ipsum & uxorem ejus quia comprehendit, juxta mentem Inserentiam sive unione Conjungentium, dicere quidem potuerint, marcm & fœminam esse in gradu unius viri, ex illo dicto, erunt in carnem unam. Ast in eo errarunt, juxta id, quod explicuit Sapiens Rabbenu Ieschua. Quidam eorum voci בשרו tribuunt sensum שארו, dicentes propinquam propinqui sui esse propinquam carnis suæ, quæ propinquit propinqua. Quæ tamen expositio etiam non valet. Quia propinquam prohiberi oportet ante propinqui propinquam. Et apud propinquam redemptura scriptum legitur de propinquo carnis (Lev. xxv. 49.) sed apud propinquum hereditatis de propinquo ejus tantum (Num. xxvii. 11.) Adeoque vocabula שאר בשרו propinquus carnis ejus, eundem sensum habebunt, quem עפר אדמה terra pulveris sive pulvereæ, פתע פתאום repente momento, quæ sunt vocabula Synonyma, i. e. eandem significationem habentia. Et hoc est genus generalissimum comprehendens propinquos proximos, quales sunt sex, pater & mater, filius & filia, frater & soror. Quamvis Sapientes statuunt, quatuor esse propinquos (proximos) patrem scilicet & matrem, filium & filiam. Frater autem & soror propterea sunt propinqui, quod sint propinqui alterius propinqui, patris scilicet & matris. Comprehendit etiam propinquos propinqui, qui sunt illi reliqui propinqui, quemadmodum testatur locus (Lev. xxi. 2. pro mortuo ne polluito se Sacerdos) Nisi pro proximo suo propinquo sibi. Si שאר propinquus non esset genus generalissimum, non dixisset Scriptura, propinquo sibi. Et hoc propinquos postea scriptos comprehendit, qui particulariter recensentur, & qui ex illis eliciuntur per argumentationem. Ita censet Sapiens Rabbi Aaron Concionator, (cujus requies paradysus,) de quo non est disputandum. Quia commemorato generali & speciali, jus est instar specialis quod solummodo refertur, cum id quod nos augemus, sit, sicut quod scriptum est, ut quod ei in omnibus suis partibus simile. Scriptura hoc etiam in more habet, uti (Lev. xxi. 21. 22.) nullum corporis vitium esto in eo; cœcum aut fractum; & sic reliqua vitia in generali illo dicto, nullum vitium, comprehenduntur.

VI. Verum enimvero quemadmodum per שאר בשרו propinquum carnis suæ, non omnis homo ejusdem nobiscum naturæ intelligitur, qui בשר caro appellatur Esa. lvi. 1. 7. vel omnis homo ejusdem gentis Rom. xi. 14. coll. ix. 3. 4. vel omnis cognatio in infinitum extensa: ita ad solos uxoris propinquos, sive ad propinqui propinquos, sive propinquos & consanguineos proximos, quales sunt sex illi ab Elia Karæo nominati, pater, mater, filius, filia, frater & soror Lev. xxi. 2. 3. textum restringere nolum.

lem. Cum omnes illi designentur, qui ex carne mea, vel ex quorum carne ego sum, vel qui mecum prognati ex eadem carne, qua voce cognatio exprimi solet Gen. xxxvii. 27. addito frequenter nomine offis 2 Sam. v. 1. xix. 12. 13. item qui affinitate mihi juncti Jud. ix. 2. Lev. xviii. 17. sive omnes illi, qui generali interdicto com. 6. subjiciuntur, & per legitimam consequentiam eliciuntur.

VII. Doctissimus Commentator Hebræorum Isaacus Abarbenel, rejecta Synonymia vocum שאר בשרו quam & nos improbamus, per שאר indigitari vult וקום שארית *residuum seu stabilimentum*, & Arias Montanus *reliquias carnis* vertit, quod recte Drusus non esse emendare dicit, sed depravare: quia שאר residuum sive reliquias denotans cum puncto Kamez scribitur 1 Par. xi. 8. xvi. 41. 2 Par. ix. 29. xxiv. 14. Esa. vii. 3. x. 19. sq. Mal. ii. 15. hoc vero שאר cum Tzere punctatum carnis & propinqui significationem habet Exod. xxi. 10. Lev. xviii. & xx. xxi. 2. xxv. 49. Num. xxvii. 11. Psal. lxxiiii. 26. lxxviii. 20. 26. Prov. v. 11. xi. 17. Mic. iii. 3. Rectius igitur Chaldæus Paraphrastes & Syrus Interpres vocem שאר reddunt קריב *proximum*, Lxx δὴκείαν σαρκὸς *domesticam carnis*, & Samaritanus שאר *consanguineum sive propinquum*.

VIII. Sequitur nunc הקריבה id est *accessus ad propinquam carnis*. Hic iterum Elias ben Mose varios interpretes recenset, quod *alii appropinquationem & refectionem ejusdem significationis esse velint; Traditionarii autem statuunt אל השכיבה appropinquationem altum acuminatorem, & refectionem ipsum concubitum indigitare*. Quam sententiam ipse amplectitur. Procul omnino dubio *accessus ad propinquas* eo fine institutus intelligitur, ut concubitus sequatur, unde & ipse concubitus ac congressus matrimonialis, *accessus* nomine venit Gen. xx. 4. ואבימלך לא קרב אליה *Abimelech autem non accesserat ad eam*. Esa. viii. 3. ואקרב אל הנביאה *& accessi ad prophet. sive, congressus sum cum prophetissa*. Recte tamen monent alii Hebræi, quos inter Abarbenel ac R. Levi Barzelonita, Mosem hic quoque כשמה *sepem facere*, & nimiam appropinquationem, cohabitationem ac familiaritatem prohibere, cum per eam forte induci possit ad refectionem nuditatis, ne scilicet aspiciendo mulierem ad ipsum opus peccaminosum impellatur, quomodo alibi loquuntur Talmudistæ, a quo non longe abest illud Salvatoris Matth. v. 28.

IX. Por-

IX. Porro ערוה nuditas est seu turpitude, (a radice ער evacuavit, denudavit, relexit) quam Græci ἀγχιμωστυν reddunt. Elias Karæus ex loco Lev. xx. 18. מקורה הערה כי את מקורה הערה, significationem depromit, & Interpretes de eo disputare, addit, utrum nomen ערוה sit univocum, de genitalibus dictum, an vero analogicum & æquivocum, ex loco Gen. xlii. 9. 12. ערות הארץ nuditas terra, ut de omni re turpi dicatur. AbenEzram autem affirmare, ערוה שם מגונה נחשף צריך להתכסות והאמת שערוה יאמר לכל דבר מגונה והוא ערוה שם כשוחף *Vocem gnervah esse nomen turpitudinis denudata, qua tegumento indiget. Et hoc verum esse (ait Elias) quod de omni re turpi dicatur, sitque nomen æquivocum & ambiguum.* Id quidem negari nequit, vocem ערוה etiam ad alias res turpes vel actiones foedas transferri, quas contectas cupimus, & ab oculis removemus; hoc tamen loco verenda sive partes pudendæ designantur, quas inde à lapsu honestas tegi jubet, quemadmodum Abarbenel *genitalia mulieris* denotari, ait, adeoque verendorum nuditas est, cujus nos pudet. Denique *revelatio* nuditatis ipsum concubitum & copulam carnalem innuit, quod colligere promptum est ex collatione locorum Lev. xviii. 8. & xx. 11. ubi *nuditatis revelatio per concubitum* exponitur. Atque ita Sapiens Rabbenu Aaron Concionator & R. Abraham ben Esra apud Eliam Karæum testantur, *revelatione ipsum concubitum designari.*

X. Hic præter viam observandum, Eliam nostrum Byzantinum Karræum, *Capite Secundo Tractatus sui de Incestu*, nonnullorum nominum, quorum in Levitico mentio est, expositionem & declarationem exhibere, atque differentiam ostendere *שמות התורה הם כמו שבת, qua inter nomina lingua sive certa significationis est, & nomina legis sacra, ויבין שמות של הורה וחלב ושאר וערוה ומולדת ואחות ודורה וזולתם וקצת מאלה השמות יש להם גם כן טעם ממשם הלשון כמו שם שבת אף על פי שהוא שם של תורה כפי מה שביארנו יש לו גם כן טעם מהלשון מפני שהשם שבת בזה היום אמנם שם חלב אין לו טעם מהלשון כי שם חלב יאמר על חלב הלבן ויאמר גם כן על חלב האדום כגון הכליות ויותר הכבד וכן שם שאר הוא שם של תורה ואף על פי *Nomina legis sunt v. gr. Sabbathum, adeps, propinquus, nuditas, genitura, soror, amita & similia. Quaedam istorum nominum etiam sensum habent e significatione vocis, velut nomen Sabbathi. Etsi hoc sit nomen legis sacra, juxta id, quod explicuimus**

plicuimus (nempe in alio hujus libri tractatu) sensum tamen etiam ex lingua sive significatione habet. Sed nomen חלב sensum non habet ex lingua, siquidem de alba dicitur, & de rubra pignedine, sicut de renibus & reticulo hepatis. Atque ita nomen שאר propinqui, nomen legis est, quamvis sensum univocum ex lingua admittere videatur. Et paulo post:

שם ערוה פעם הוא שם של תורה ופעם הוא שם של לשון כי כשיכנה הכתוב ערות האשה לאיש כמו ערות אביך הוא שם של תורה אמנם כשיכנה הערוה לאשה הוא שם של לשון כי בה בעצמה הערוה אמנם באיש הוא מצד האשה מנם שם מולדת ואחות ודורה הם מגמורי שמות התורה כשם חלב ואין להם *nomen gener-
vab* (quod nuditatem notat) *aliquando est nomen Legis, aliquando nomen lingua & certa significationis. Nam quando Scriptura nuditatis nomen uxoris viro tribuit, dicendo nuditatem patris tui; hoc est nomen legis, sed quando idem nomen mulieri tribuit, est nomen lingua & significativum, quia in ea ipsa nuditas est, qua viro solummodo tribuitur. propter uxorem. Sed vero nomina moledet genitura, achoth soror, & dodah sive amita ad absoluta nomina legis referuntur, uti nomen חלב, qua non habent partem in sensu & significatione, sicut nomen שאר propinquus, quod etiam participat de ratione lingua.*

XI. Unde colligit, ex nomine legis, quod non participat de lingua & certa significatione, non licere nobis per argumentationem & consequentiam elicere alias personas, sed solummodo ex nominibus illis, quæ sensum & rationem in lingua habent, quemadmodum שאר propinquus. Tandemque concludit האסור האסור גזרו אוסר הוא מעלת שאר ושמו מאמר איש איש אל כל שאר כשרו סוג גבוה והפוקים הנמשכים אחרי פרשו והקישו מהם על דרך עלת שאר ואסרו הגופים *quod statuerint Sapientes, verbum prohibitionis de Incestu pendere e nomine illo propinqui, quodque dictum illud, Nemo hominum ad ullum propinquum carnis suæ accedat, genus summum, & versus sequentes ejusdem species posuerint, indeque argumentando per modum vocabuli propinquitatis similis prohibuerint personas in lege Mosâica non scriptas, quemadmodum porro declarabitur.*

XII. Plenum igitur Legis sive interdicti de Incestu corpus in hoc commate texto contineri, vult Elias ben Mosè Byzantinus cum reliquis suis Karæis, ut, quæ sequuntur, pro exemplis tantum seu explicatione singulari sint sumenda; adeoque vocabulum שאר propinqui sive propinquitatis fundamentum & radicem esse omnium, quæ vetantur. Neque id etiam a nobis negari potest, omnium specialium interdictorum, quæ consanguinitatis & affinitatis

tis gradus complectuntur, sive sint expresse nominati, sive per legitimam consequentiam elicit, hoc commate exhiberi fundamentum, quorum nonnulli recensentur, quæ personæ per *propinquos carnis* intelligendæ veniant, declarantes. Et hoc etiam causæ est, cur huic soli interdicto generali ratio subjecta יהוה אני Ego *fehova*, id est, interprete Jarchio, נאמן לשלם שכר *fidelis ad persolvendam mercedem*. Quæ clausula nulli legi speciali adjuncta legitur.

CAPUT IV.

Leges speciales Lev. xii. commat. 7. & 8. de Incestu patris, matris ac noverca exponuntur.

Explicata Lege generali de copula carnali illicita, videndum etiam, quæ sint speciales, quæ a communi lege concluduntur. Ubi observationem meretur ordo, quo Moses interdicta protulit, inter propinquos primariis gradibus, a commate 7. ad 12. & secundariis in sequentibus. Exorsus enim a commixtione parentum & liberorum, fratrum & sororum, per varios gradus inferiores transit ad commixtionem illicitam cum aliis hominibus & ipsis brutis animantibus. Quem ordinem animadvertens Abarbenel ita commentatur והנה זכרה התורה העריות בסדר מהיותר חמורה כנגות אל היותר קלה כי זכרה ראשונה ערות האם כמו שאמר אמך היא לא תגלה ערותה להיותה *Refert autem lex incestus eo ordine, ut a graviore turpitudine descendat ad leviores. Primo enim memorat nuditatem matris, dicens, mater tua est, ne retege nuditatem ejus, quia illa omnium nuditatum gravissima & propinquitas hominis maxima est.* Hoc capite binas leges commat. 7. & 8. ex ipso fonte, cum interpretatione exhibebimus. Una lex est de consanguinitate, altera de affinitate.

II. Lex de consanguinitate commate 7. hoc modo proponitur: ערות אבך וערות אמך לא תגלה אמך הוא לא תגלה ערותה *Nuditatem patris tui, aut nuditatem matris tue ne retegito: mater tua est, ne retegito nuditatem ejus.* De affinitate commate 8. Lex ita sonat: ערות אשת אבך לא תגלה ערותה היא *Nuditatem noverca tue ne retegito: nuditas patris tui est.* Placet hæc præcepta ob materiæ affinitatem non divellere, nec seorsim, sed conjunctim exponere, ut expositio unius alterius expositioni lucem sceneret.

III. Elias ben Mose, Karæus noster, quem ut præstantissimum commentatorem ex Hebræis Doctoribus ad hanc Dissertationem præcipue adducimus, quum & aliorum opiniones recenset, *Capite III. sui Tractatus de Incestu* ita pergit: דע שהיא פסוקים שנאמרו

שנאמרו בענין העריות הם פריטים לפסוק איש איש אל כל שאר בשרו שהוא טוג
 ילידם שאכורם הוא מעלת שאר ונפרשם תחלה על דרך פשוטם ואחר כן נפרש
 : *Scire te oportet, un-*
decim commata, qua agunt de materia Incestus, species esse istius com-
matis (sexti,) Nemo hominum ad propinquum carnis suæ accedat,
quod est genus specierum istarum, qua prohibita sunt propter propinqua-
ritatem: quas exponemus primo secundum literalem suum sensum, deinde
virtutes prohibendis aliis personis per rationem syllogisticam & argumen-
tativam ex iis proficiscentes, quotquot inde elici possunt, declaraturi.
 Dissertatione superiore vidimus ad Legem Mosaicam Lev. xviii.
 18. Karæum nostrum versum istum 18. non ad incestuosas, sed
 alias nuptias illicitas retulisse, ideoque nunc undecim versibus
 (quorum primus hujus decimi octavi Capitis septimus est, ultimus
 vero septimus decimus) includi totam hanc materiam de Incestu.
 Nunc porro ad septimum versum, sive primum interdictum spe-
 ciale ita commentatur:

IV. התחיל בתחלה מהשאר האמתי אשר ממנו יושאלו השארים הנשארים ואמר
 ערות אביך והטעם בו אשת האב כמו שזכרנו שבהסמך ערוה אל הזכר הרצון בו אשתו
 כמו שביארנו הכתוב באר היטב בפסוק השני לא לפי רעת בעלי הקבלה שאמרו
 ערות אב ממש כי אמרו הכא על אביו חייב משום שבא על אביו ומשום שוכב
 זכר עם זכר כי שם ערוה יאמר בכה שהוא לפניו אשר לא תכון הביאה אליו
 אמנם האחר יקרא שת והחכמים נכזבו בזה אם יהיה הטעם בערות האב אשתו כי
 אמרו שאחר כן אמר וערות אבך והאם וכל אשה שנשא האב הקש אחר בהן אצל
 האב ואם כן נכללו במאמר ערות האם ואם נאמר שאין הקשתן אל האב אחר
 אמנם כונת הכתוב באשת האב שאינה אמו הנה אם כן הקדים הכתוב הרחוק על
 הקרוב וזה רחוק כפי מה שיראה מסדר העריות ועוד שמונות האב ותפושתו לא
 נאסרו לכן מצד שהן ערוה לאב אלא מפני שנשתמשו בכלי האב אמנם אשת איש
 לא תקרא אלא הארושה מפני הקנין לא שתקרא אשת איש מפני גלוי הערוה כי
 הנה במפותה אחר השכיבה כתוב מהור ימהרנה לו לאשה וכן אמר רבינו ישועה
 באמרו כי יהיה זה שם מן התורה כלומר שהקרא האשה ערוה לאיש היא הנקנית
 לו שאם זולתה יצטרך אל ראייה אף על פי שתוציא זה החכם עלה באסור מוונתו
 ואנוסתו השכיבה באמרו כי לאשה שתי עלות האחת הבעילה והשנית הקנין ואמר שתתגבר
 העלה שהיא השכיבה למשפט משתתגבר הוצאת השם שהוא הקנין כי הכתוב לא זכר זה:
Exorditur primum a vero propinquo, a quo mutuo sumpti sive translati
reliqui propinqui; dicitque nuditatem patris tui, qua significat nover-
cam, sicut memoravimus, quod quando conjungitur nuditas cum mare,
significetur uxor ejus, quemadmodum versus secundus istius textus id no-
bis bene declaratum dedit. Non juxta Traditionariorum mentem, qui ab-
solute nuditatem patris intelligunt. Dicunt enim, eum, qui cubat
cum patre suo, reum esse ex eo, quod cubet cum patre suo, & quod cu-
bet mas cum mare. . . . (Hæc pudor vetat vertere) Sapientes in eo per-
plexi

plexi fuerunt, an per nuditatem patris intelligatur uxor ejus, contendunt enim, postea textum dicere, & nuditatem matris tuæ. Ast mater, & quæque mulier, quam pater duxit, una eademque argumentandi ratione a patre concluduntur, ideoque in dicto, nuditatem matris ne retegito, comprehenduntur. Si dixerimus, non procedere unam argumentationem a patre ad uxores, sed Scripturam uxorem patris, quæ non est mater ejus, intendere, ecce tunc Lex scripta remotiorem propinquiori præmitteret, quod tamen alienum est ab ordine incestus, qui hic apparet. Accedit, quod stupro aut illecebris a patre compressæ, ideo filio non interdican- tur, quod ille sint nuditas patris, sed quia patris ignominia infervierunt. Verum enim vero uxor viri non propter refectionem nuditatis ita vocatur, sed qua desponsata est per acquisitionem. Etenim de plecta, sive illecebris compressa, post concubitum scriptum est, (Exod. xxii. 16.) do- tando dotabit sibi eam in uxorem. Et ita statuit Rabbenu Ieschua, dum dicit hoc esse nomen legis, scilicet, quod uxor vocetur nuditas viri, quando ei acquisita est. Nam extra hanc acquisitionem necessario probatio erit adferenda (quod fit nuditas viri) Etsi Sapiens eam causam ad prohibendam stupro ac vi compressam, produxerit, nempe concubitum, dum dixit uxori duplicem esse causam, unam maritacionem, alteram vero acquisitionem, additque fortiorem causam ad jus & judicium a concubitu desumi, quam ab acquisitione, quia hanc Scriptura non memo- rat. Concludit, quod si uxor patris ideo filio interdicta dicatur, quod uxor patris, atque a patre acquisita sit, etiam dici possit, pro- pter concubitum, filio esse vetitam, quamvis non vocetur uxor viri propter concubitum, sed propter acquisitionem.

V. Priusquam ad explicationem nostram transeamus, an-nectere placet, quæ Karæus noster Elias, quem cuique in- spicere non licet, subjungit ex alio Karæo: ואמר החכם רבינו יפה שאלו לא הזכיר הפסוק הכא אחריו שהוא פסוק ערות אשת אביך לא תגלה וגומר היינו מפרשים ערות האב זולת אשתו אמנם זה הפסוק הכא אחריו הוריענו שערות האיש היא ערות אשתו והנה לפי זה האחר הכתוב ערות אשת האב מהאם והנה הזכיר הכתוב תחלה ערות האב וערות האם ופרש ערות האם ממה שהשלים כאמר אמך היא לא תגלה ערותה והטעם ערותה ממש ואחר כן פרש ערות האב שהטעם בו אשת האב והענין הולך אל סדר נכון כמו שהקדמנו שערות האיש ערות אשתו וערות האשה ערותה סוף דבר היוצא לנו מאלה הוא שאסור האיש על שאריו וממאמר אמך היא אסר הכתוב אמות האמות כי כאמרו אמך היא הטעם עקבך היא ועקר עקרי כעקרי ועל דבקי שאריו ממאמר ערות אשת אביך ערות היא כי מזה נאסר כל ערוה שגלה האב בשכיבה ומוזה גם כן הורה לנו שאסור זכר על זכר יצער על אשתו כי ערות האיש ישוב אל אשתו מאמרו ערות אביך היא המזונה והאנוסה

האנוסה והמפותה מפני עלת השכיבה מדרך ההנברה לנשות אחר החמרה ולא כפני שנקראו נשות האב כי האשה לא תקרא אשת איש מפני השכיבה אלא מפני הקנין כמו שבארנו וקצת מן החכמים הוציאו אסור המזונה והאנוסה והמפותה מן מאמר ולא יגלה כנף אביו שאלה אינן נכנסות תחת מלת כנף ואמר רבינו אהרן בעין החיים ויש כנף סתר מן ופרשת כנפך על אמתך הפך הערה שתורה על מקום מגולה שצריך להסתר ותהיה תכונת המאמר לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו והטעם ולא יגלה כנף אביו מעליה לא כפי מה שפרשו הראשונים שהאשה תקרא כנף לאיש ויפה פירוש: *Sapientis Rabbenu Iephet ait, Si versus sequens octavus, nuditatem no-vercæ tuæ ne retegito, non fuisset hic commemoratus, explicuissimus nuditatem patris de patre ipso prater uxorem suam. Sed hic sequens ver-sus nobis indicat, nuditatem viri esse nuditatem uxoris suæ. Ideoque Scri-ptura nuditatem uxoris patris sive novercæ postposuit matri, & primo nu-ditatem patris ac matris memoravit, atque plene primo explicuit nudi-tatem matris dicendo: mater tua est, ne retegito nuditatem ejus. Et sen-sus nuditatis ejus absolutus est. Deinde exposuit nuditatem patris, qua significatur uxor patris sive noverca, atque ita materia incestus in hoc capite recto ordine procedit; sicut ante docuimus, per nuditatem viri in-telligendam esse nuditatem uxoris ejus, & nuditatem uxoris esse nudita-tem viri. Summarei, quam nos inde colligimus, est, viro propinquas suas esse prohibitas, & dicto illo: mater tua est; Scripturam matres matrum sive avias prohibere voluisse. Nam dicti illius, mater tua est, sensus est, quod sit radix tua. atqui radix radicis est sicut ipsa radix. Item prohibitas esse viro adherentes sive affines pro-pinquorum suorum vi dicti huius (commate 8.) nuditatem no-vercæ tuæ, nuditas patris tui est. Eo ipso enim omnis nuditas, quam pater concubitu reteggit, prohibita est; id etiam nobis osten-dit, interdictum, quo mas mari prohibetur, transire ad uxorem suam: nam nuditas viri redit ad ejus uxorem, quia Lex dicit: nuditas patris tui est. Ast stupro, vi ac illecebris compressæ propter concubitum vetite per modum ὑπεροχῆς seu prævalentia, quod ad libidinem declinarit, non autem propterea quod uxores patris vocentur. Cum fœmina non vocetur viri uxor, propter concubitum, sed propter acquisitionem, sicut declara-vimus. Quidam ex Sapientibus stupro, vi & illecebris (a patre) compres-sam interdici volunt, ex eo quod dicitur (Deut. xxii. 30. ne retegito aliam aut oram patris tui. Ast illa non comprehenduntur sub voce כנף (sive, quod ejusmodi fœmine nomine ala contineantur, quem-admodum legit Seldenus Ux. Eb.L. i. cap. v. absque אין qui hunc so-lum paragraphum ex Elia Karræo illic allegavit.) Dicitque Rabbenu Aaron in libro vite, explicationem vocis כנף per tegumentum ex eo, quod*

scri-

scriptum est (Ruth. III. 9.) expande alam super ancillam tuam, contrariari nuditati, genitalia indigitanti, quæ opus habent tegumento. Atque ita hic istius dicti sensus erit: non accipat vir uxorem patris sui, ne retogat alam sive oram patris sui. Hic ratio datur, ne retogat oram patris sui de super ea. Ideoque non valet expositio veterum, qui volunt uxorem esse oram sive alam viri. Et hæc explicatio optima est. Hactenus Elias Karræus.

VI. Hic quædam certa, quædam obscura & controversa sunt. Nemo non videt, personas in linea recta constitutas, sive copulam carnalem liberorum cum parentibus, duabus hisce legibus interdici. Commate septimo nuptiæ filia cum patre, matre defuncta sive superstita, & filii cum matre, defuncto sive superstita patre, prohibentur, & vice versa incestus patris cum filia ac matris cum filio vetatur. Commate octavo unicuique congressus cum noverca, non modo vivo, sed & mortuo patre, interdicitur. Quia pater meus & noverca una sunt caro, sicut vera mater. Hic iterum privigna vitrico, & noverca privigno nubere, vitricusque privignamducere vetantur. Nemo etiam facile dubitaverit, quin hæc leges concernant gradus non nominatos, avum & proavum, aviam & proaviam, atque ita porro in infinitum ascendendo; ac præter filium & filiam, intelligi nepotem & neptem, cæterosque in infinitum descendendo. Scholasticos & Canonistas, ad aliquem gradum hanc prohibitionem terminantes, non moramur. Vide sis Voet. Polit. Eccl. L. III. Tr. I. S. II. C. III.

VII. Neque enim gentiles duntaxat parentum cum liberis conjunctiones jure naturæ nixi repudiarunt, non obstantibus pessimis Persarum & quorundam aliorum moribus, qui matres & filias duxisse leguntur, (V. Philo 7. de spec Leg. Ovid. x. Met.) sicut ab illis, & ipsis sanctis, contra omnes leges peccatum est; Verum etiam ipsa bruta animantia easdem averfari, inter alios testis est Aristoteles IX. Histor. anim. Cap. XLVII. ita ut istam legem in ipsa natura fundatam, & ex sceleris turpitudine manifestam esse, videamus. Unde Grotius de Jure. B. & P. II. c. V. §. 3. 4. has commixtiones vere contra jus naturæ esse, fatetur. Ideoque mirari satis nequeo Maymonidis sententiam, qui Isuri biah Cap. XIV. recte inculcat, Gentilibus nomine Incestus prohibita *אמו ואשת אביו ואחותו מאמו matrem, patris uxorem, & sororem uterinam*; & tamen eodem loco disertis verbis asserit, *העבד מותר לישא אמו כשהוא עבד ואין צריך לוומר בתו ואחותו ולא*

ובינצא בהן שכבר יצא מכלל גוים ואין העריות האסורות על הגוים אסורות עליו ולא
Servo ducere licet בא לכלל ישראל כדי שיאסרו עליו עריות האסורות על הגוים
matrem suam, quamdiu servus manet, nedum filiam aut sororem suam,
isque similes. Iam enim plane gentilis esse desit, ideoque incestuosa nu-
ptia gentilibus interdicta ei non interdicitur. Neque etiam ita fit juris
Israelitici, ut ei interdiciantur nuditates, qua profelytis justis interdiciun-
tur. Idem Veteres statuerunt Gem. Babyl. tit. Sanhed. fol. 58. 2.
Sedin Hierosolymitana, tit. Ievammoth. f. 12. 1. Rabbi Pinchas
 Rabbi Iose sententiam proferens recte inquit, עבר שבא על אמה חייב, *servum, qui cum matre sua congressus*
fuert, reum esse peccati, verbaque illa, dices ad illos (Lev. xviii. 2.)
servos includere. Licet enim servus sit, humanam tamen naturam
 non exuit, quin profelytus factus majori sanctitati studeat, neces-
 se est. Hæc igitur Rabbinorum deliriis adscribenda, ipsam con-
 jugii institutionem, qua homo patrem suum & matrem suam relin-
 quere tenetur (Gen. i. 24.) evertentia.

VIII. Id nunc in quæstionem venit, quid per *nuditatem patris*
 com. 7. intelligi debeat? Traditionariis sive Talmudistis filii concu-
 bitus cum ipso patre innui videtur, referente Elia Karæo, quod
 comprobatur *Moses Mikotzi præcepto Negat. 89.* הוזהרה תורה שלא לגלות
 ערות האב עצמו ויתרה על האוהרה של משכב זכור שנאמר ערות אבין לא תגלה
Monet lex sacra per abundantiam, sive præter adhortationem illam, (nefas esse, concumbere cum matre,) non
esse retegendam nuditatem patris ipsius, quia dicitur: nuditatem patris
tui ne retege. Atque ita Magistri nostri illud interpretantur in Gem.
Bab. Mass. Sanhed. cap. vii. fol. 54. Pari modo in *Sanhedrin* explicant
 nuditatem patris com. 14. Eam tamen non esse mentem legis, li-
 quet ex sequentibus, ubi expressis verbis eadem hac serie præcep-
 torum, hujusmodi concubitus interdictus est com. 22. & Lev. xx.
 13. Verisimilior est sententia Eliæ ben Mosi Karæi, per nudita-
 tem patris, ipsius novercæ nuditatem intelligendam esse. Quando-
 quidem Lev. xx. 11. *is, qui cubaverit cum noverca sua, dicitur*
nuditatem patris sui retexisse. Ita & Jarchius com. 7. per
nuditatem patris intelligit novercam, per *nuditatem matris* matrem,
 quæ non est uxor patris, & com. 8. *nuditatis novercæ* refectionem
 vetitam esse vult post mortem patris.

IX. Rabbi Moses bar Nachman, rejecta & Jarchii & Talmudi-
 corum interpretatione, in singulis versibus unum tantum conti-
 neri

neri vult præceptum, adeoque existimat וערות אבין וערות על דרך הפשט כי ערות אבין וערות אחת *quod secundum sensum literalem*, nuditas patris tui & nuditas matris tuæ, *sit unum negativum præceptum*: Prohiberi scilicet, *ne cubet cum matre sua, atque cubando cum ea, retegat nuditatem patris sui & nuditatem matris suæ*: Hoc illis verbis, mater tua est, significari. Quandoquidem eo ipso facto duo commiserit mala, retegendo nuditatem matris & patris. Addit: על אחרי שהזהיר על ערות אביו שהיא אמו חור והזהיר על ערות אבין ואמר אשת אביו ערות אבין היא *Postquam vero præceptum dedit de nuditate patris sui, quæ est mater sua, iterum monet de nuditate uxoris patris sui, quæ non est mater sua, & dicit uxorem patris sui esse nuditatem patris sui*. Eodem modo intelligi vult nuditatem patris sui, com. 14. Abarbeneli etiam hæc Nachmanidis sententia arridet, quod sensu literali una nuditas hic prohibita sit, *concubitus scilicet cum matre*, אמו וערות אביו וקלונו וערות אמו, כי הוא ערות אביו וקלונו וערות אמו, *hæc enim nuditas est patris & ignominia ejus, & nuditas matris*. כי בכל *quocunque enim loco refertur nuditas, non ipse vir, sed uxor ejus indignatur*.

X. Haud displicet nobis hæc sententia, quam merito expositioni Talmudicorum, Eliæ ben Mosi, & Jarchii, præferendam judicamus. Neque tamen ratio deesse videtur, cur Lex divina prohibitionum initio, utriusque parentis fecerit mentionem, tam patris, quam matris, & ipsius novercæ, ut scilicet non tantum in linea recta, verum etiam in collateralis, cæterisque prohibitis incestis nuptiis, omnem sexum includi, doceremur, etsi nonnunquam unus tantum memoretur, & ut horrenda commixtio vitaretur, quam cum Loto tentarunt filiæ Gen. xix. 30. Ne quis etiam dubitaret de noverca, quæ non germana aut vera mater est, ideo & hanc Deus sigillatim prohiberi voluit, quæ alias comprehendi potuisset nomine nuditatis matris. Quam severe Deus hanc commixtionem prohibuerit, colligere promptum est ex varia hujus interdicti repetitione Levit. xx. 11. Deut. xxi. 30. xxvii. 20. & exemplis Gen. xxxv. 22. xlix. 4. 2 Sam. xvi. 22. I. Cor. v. 1.

XI. Nec tantum viventis & mortuo patre, a noverca abstinendum, quod juxta cum aliis observavit R. Moses Mikotzi præcepto Negat. 91. שלא לגלות ערות אשת האב בין בחיים בין לאחר מיתת האב שנאמר ערות אשת אבין לא תגלה ערות אבין היא ומלשון ערות אבין היא שלא הוצרך לכתב אנו *Non esse retegendam nuditatem novercæ, tam post mortem patris, quam vivente eo, quia dicitur: nuditatem novercæ tuæ ne retegito, nuditas patris tui est. Ex*

hac loquendi forma, nuditas patris tui est, quæ necessaria non fuisset, discimus Cap. VII. Sanhed. Gem. Bab. f. 54. etiam post mortem novercam proh beri. Idem docet Maymonides ffuri Biah Cap. II.

XII. Doctissimus *Gerhardus de Conjugio* §. 267. annotavit, *Chytraum in Comm. cap. 18. Lev. hanc legem Lev. xviii. 8. referre ad gradus consanguinitatis, cujus sententiæ rationem etiam non absurdam judicat, quia per matrimonialem copulam noverca cum patre meo fit una caro, & liberi, qui ex conjugio patris & novercæ nascuntur, sunt mei consanguinei, fratres scilicet uterini ac sorores meæ uterinæ, & filialis reverentia requirere videtur, ut novercam, quæ in matris locum succedit, non pro affine habeam, cum per lineam rectam ascendentem per matrimonium cooptetur, & cum patre meo una caro facta mater mea fiat. Interim juxta generalem suam affinitatis definitionem, quod sit vinculum personarum per matrimonialem copulationem sive novis nuptiis contractum, etiam novercam ad affines pertinere censet. Quo sensu nos etiam hanc legem affinitatis gradibus annumeravimus, de terminis istis parum solliciti.*

XIII. Etsi vero binas hæc leges isthoc pacto utcunque exposuisse videmur, ut unusquisque earum mentem facile assequi possit, iis tamen adhuc parumper inhærendum judicamus, ut nonnullos casus, qui circa hæc interdicta moveri solent, breviter enodemus. *Primo quæritur, An alicui ad filiam suam illegitime natam; filiove ad patris scortum, concubinam aut pellicem appropinquare liceat? Item, An is, qui solutus cum soluta scortatus est, postea ejusdem matrem aut filiam ducere queat? Respondemus id neququam esse concedendum, quia, qui adhæret meretrici, est unum corpus cum ea 1. Cor. vi. 16. Proinde etiam per fornicarium & adulterinum concubitum propinquitas quadantenus contrahitur. Vid. *Vinnius ad Inst. l. i. 10. §. 9. Quod etiam colligi potest ex Lev. xviii. 9. Itaque propter pudorem, & jus sanguinis ab ejusmodi concubitu abstinendum. Idem Hebræorum Magistri notarunt. R. Moses Mikotzi Præcepto Negat 92. ita exponit legem nostram quæ commate 7. extat: שלא לגלות ערוה אמו אפילו אינה אשת אביו אלא היתה אנוסתו או מפותתו שנאמר וערוה נxor patris, sed vi aut illecebris ab eo compressa, quia scriptum legitur: nuditatem matris tuæ ne retegito. Conf. *Hotting. Jur. Heb. Leg. cxc. Ubi, docent præterea Magistri inquit, האם אפילו היתה אנוסתו שאמר האם אפילו היתה אנוסתו Interdictum hoc de matre eam etiam concernere,***

nere, qua vi a patre fuit compressa: Nam & talis omnino mater ejus est. Qui vero (addunt) rem habet cum matre sua, qua uxor patris ejus est, videlicet non vi stuprata, duplici reatu constringitur, altero, quia mater ejus, altero vero, quia uxor patris ejus: אין חלוק בזה בין שבא עליה *Nec referi, sive superstitie patre cum ea fuerit congressus, sive eo defuncto.* De secundo casu, an quis matrem vel filiam personæ, cum qua scortatus est solutus, ducere possit, vid. Voetii polit. Eccles. P. 1. l. III. Tr. 1. Sect. 2. c. 3. q. 7. qui contrarium probat ex Am. 11. 7. Gen. XIX. 31. xxxv. 22. 2 Sam. XIII. 14. XVI. 22.

XIV. *Questio Secunda est, An Sponsa defunctæ matrem vel filiam ducere liceat?* R. Ita quidem videtur, quia propinquitas nulla est conjugium impediens inter personas, quæ se nec affinitate, nec consanguinitate tangunt; & cum vera affinitas nascitur ex conjunctione viri & uxoris, qua fiunt una caro, non videtur viro defunctæ sponsæ mater filiave interdicta. Ita Celeber. *Maresius Scholii & Animadversionibus ad M. Ant. Cuchi Instit. Juris Canon. lib. III. Tit. 8. potest, inquit, quis ducere sponsa sua defunctæ matrem, modo accedat autoritas Magistratus.* Et Consultiss. *Carpzovius Jurisp. Constit. II. Defin. cxxxii.* hoc casu dispensationi locum esse, existimat. Si videlicet, pro ratione circumstantiarum & personæ dispensationem petenti juramentum ei injungatur, quo a præsumptione commixtionis carnalis cum defunctæ sponsa se purget, priusquam fiat dispensatio. Secus enim *Defin. clix.* ob publicam honestatem, scandali evitacionem, verecundiam, fidem conjugalem datam & vim mutui consensus, hujusmodi matrimonium illicitum pronuntiavit. Ita etiam judicavit, atque negative respondit *Consistorium Lipsense, & Facultas Theologica Jenensis, Jena An. 1600. teste G. Dedenno Thes. Consil. & Dec. vol. III. l. 3. Sect. 2. tit. 1. Tutissimum sane est in conscientia ab ejusmodi matrimoniis abstinere, si non sint immuria a carnalis commixtionis suspicione, cum fides conjugalis data & vis mutui consensus ea non impediant. Minorem difficultatem habet, si quis personæ, cum qua se desponsavit, sed infcius, cum alio eam jam esse desponsatam, matrem duxerit, cum in tali casu ista conjunctionis carnalis suspicio cesset. Hæ quæstiones institutæ sunt præcipue occasione primæ legis specialis Lev. xviii. 7.*

XV. *Questio Tertia sequitur, (ad comma 8. Lev. xviii.) An ducere liceat novercam a patre tantum desponsatam, aut ab eodem repudiatam?*

Hebræi utrumque negant בין בן כן האירוסין *sive sit viro desponsata* (inquit *Maymonides Isuri Biah. Cap. 11.*) בין בן כן הנשואין *sive nupta; sive repudiata, sive non repudiata, sive vivo sive mortuo marito.* & Rabbini, quos citat *Hottingerus ad Juris Hebr. præc. cxli.* scribunt, *Ex Lege uxorem patris esse interdictam, sive sola desponsatione talis fuerit, sive etiam solenni consecratione, tam vivo patre, etsi eam repudiaverit, quam eodem mortuo.* De repudiata nullum dubium est. Circa desponsatam eadem observari possent, quæ circa Sponsæ defunctæ matrem vel filiam, de qua thesi præcedenti. Id omnino intolerandum est, quod Sanchez, aliique Casuistæ & Canonistæ contra Dei verbum docent, conjugium inter privignum & novercam ecclesiastico & humano, non naturali & divino jure irritum esse, cum gentes naturæ luminis ductu illud detestari Apostolus testetur 1 Cor. v. 1. 2. quod morte ac igne Deus expiandum voluit Levit. xx. 11. 14.

XVI. *Questio quarta non caret difficultate, An privignus vitrici sui viduam post germanam matris obitum ab ipso in tori societatem ascitam ducere; & vicissim, An privigna noverca sua, alteri marito viduo sociari possit?* *Joh. Gerhardus, Celeberrimus Augustanæ Confess. Theologus de Conjugio §. 353.* recensitis variorum sententiis, eos sequitur, qui hæc nuptias penitus improbant, desumptis argumentis 1. ex lege naturæ, & carnis propinquitate. Quod continuata a noverca vel vitrico per subsequens matrimonium copula, continuata simul fuerit materna novercæ ac paterna vitrici propinquitas. 2. ex lege divina Lev. xvi. 11. 8. 3. a pari. A cujus viri nuptiis abstinendum est mæx forori, ab ejusdem viri uxore etiam mihi abstinendum. At soror privigni non potest nubere vitrico. 4. ab absurdo. Quod unus idemque masculus non possit ducere matrem & ipsius filiam. 5. ab autoritate veterum Canonum. An tamen matrimonium ejusmodi contractum & consummatum dissolvendum sit, dubitat. Ei sententiæ subscribit *Carpzovius l. 11. Def. c. 1. Jurisp. Eccles. Illicitum scilicet esse tale matrimonium in secundo genere affinitatis eas inter personas, quæ parentum liberorumve loco sibi sunt. Pariter Joh. Brunnemannus Juris Eccles. l. 11. Cap. xvi. §. 23. Henr. Brouwer de Jure Connub. l. 11. c. xv. §. 4. Papinianum docere, inquit, uxorem quondam privigni conjungi matrimonio vitrici non oportere; nec in matrimonio convenire novercam ejus, qui privigna maritus fuit. l. 15. D. de Rit. nupt. Eique e diametro adversari Bezam, docentem me non prohiberi generi mei viduam ducere, licet ea filia mæx successerit.*

Tract.

Tract. de Rep. & Div. pag. 79. Idem enim esse, seu de privigni, seu generi vidua loquaris. Papinianum niti honestate & naturali pudore, Bezam vero divina de prohibitis nuptiis constitutione. Addit denique: Quod si ipse rogetur, quænam sententia Batavo amplectenda sit Jurisconsulto? dubius hæreat. Illust. Holl. Ordines hujus conjunctionis in enumeratione prohibitorum matrimoniorum nullam facere mentionem, voluisse tamen, quod honestum est, considerandum esse. Optandum cum Ant. Matthæo in hac re certius Ordinum rescriptum.

XVII. Ut & hic libere dicam, quod sentio, non videtur hoc matrimonii genus sub illa regula generali Lev. xviii. 6. neque sub speciali com. 8. comprehendi, ullive alii legi divinæ repugnare; quia hoc in casu nulla propinquitas est, nec ulla vera affinitas, quæ talem conjunctionem impediatur, quicquid statuerint Gerhardus, Brochmandus, Major, Zehnerus, aliique viri docti. Et si ideo propinqua videatur vitrici vidua, quod uxor fuerit illius, cui mater mea primo nupserat, & cui per consequens ipse affinis fuit in primo gradu lineæ rectæ ascendentes. Et eo nos ducunt Bezæ sententia a Brouwero allegata, & Voetius in sequenti Quæstione. Ita etiam Carpzovius *lib. cit. Defin. cxix.* Magistratum hoc casu dispensare posse asserit, quam dispensationem à *Consistorio Wittemb. & Facult. Theolog. Rosfochiensi ac Jenensi* admittam esse, probat ex ante citato *Dedekeno.* Pariter *Sam. Strykius, Juris Prof. Viadrinus ad Iur. Eccles. Brun. lib. II. cap. xvi. §. 23.* hunc casum dispensabilem esse docet, ex *Responsò Facultatis nomine concepto An. 1673.*

XVIII. Quamvis autem in foro poli & conscientia absolute tale matrimonium non sit illicitum, propter honestatem tamen & debitam iis, qui parentum loco sunt, reverentiam eo potius abstinemus. Quia in contrahendis nuptiis non solum, quid liceat, sed etiam quid deceat, & honestum sit, spectandum est. Ita ad hunc casum *An. 1666.* responderunt *Theologi Leydenses, Heidanus, Coccejus & Hoornbekius,* ejusmodi nuptias repugnare honestati, quandoquidem in Conjugio duo fiunt una caro, ideoque eodem honore afficiendi ab eo, qui illum alterutri debet. Iam vero privignus vitrico honorem exhibere tenetur sicut matri, non tantum vivente sed & defuncta matre. Et privignus cum vitrico, sicut cum propriis parentibus vivere, eademque ipsius atque uxoris ejus amicitia gaudere & ipso familiariter uti debet, & similia. Quod
Re-

Responsum fufius videri poteft in *Oper. Cocceji Tom. VI. Confil. XXI.*

XIX. *Quæftio quinta* quartæ cognata eft, *An vitrico viduam defuncti privigni ducere, vel, An noverca (qui idem cafus eft) viduo defunctæ fuæ privigna nubere licitum fit?* Jure civili hæ nuptiæ funt prohibitiæ, non autem jure Canonico. Carpzovius hunc & præcedentem cafum, de vitrici privigna, conjungit, fimulque prohibitos dicit *cit. lib. Def. CI. & fimul difpenfables Def. CXIX.* Vinnius ad *Inffit. I. Tit. X. §. 6.* refpondet ad fententiam Papiniani, quod honeftas & pudor naturalis non patiatur mecum matrimonio jungi uxorem ejus, qui mihi aliquando filius fuit propter matrem, quam in matrimonio habui. *Gifb. Voetius Polit. Ecclef. Par. I. Lib. III. Tract. I. Sect. II. c. V. Quæft. V.* fcribit, Bezam & Theologos Auguftanæ confeffionis, Gerhardum, Pruknerum, Tarnovium & alios voluiffe, *In matrimoniis conjungendis non folum infpici debere, quod licet, fed & quod honeftum eft.* Atque ita concludit: *Nos cenfemus absolute & intrinfece tale conjugium, in foro poli & conscientia illicitum non efle, interim ubi lege prohibetur, & difpenfatio obtineri nequit, abftinendum eft: aut fi rationes alicujus omnino ferant, ut tale conjugium ineat, & fi forte res non eft in integro, eo fe conferat, ubi per leges licitum eft.* Perplacet nobis hoc Venerandi Theologi, cæterorumque celeberrimorum virorum judicium.

XX. Sequitur *Quæftio fexta, An qui patris, avi vel proavi loco per adoptionem eft, filiam neptem vel proneptem adoptatam ducere poffit?* item an tutori cum pupilla fuâ, & fufceptori cum fufcepta ex facro baptifmatis fonte matrimonium inire liceat? Hanc quæftionem operofe tractarunt varii auctores. Nos breviffimo refponfo defungemur, nullam fcilicet jure propinquitatis nobis prohiberi mulierem, quæ nec affinis, nec confanguinea fit, qualis eft adoptata, tutoris pupilla & fufceptoris e baptifmo fufcepta, inter quos nulla carnis propinquitas intercedit, de qua nobis fermo. Quod ergo neque in jure naturæ neque in divino V. ac N. Testamenti a Deo prohibitum, id nobis licitum efle audacter pronunciamus, ne per fictas cognationes conscientis infiniti fcrupulorum laquei injiciantur.

CAPUT V.

*Leges speciales de Incestu sororis, neptis & dimidia sororis
ex noverca Lev. XVIII. 9. 10. 11. XX. 17.*

TRes istas speciales leges iterum conjungimus, quia duo com-
mata 9. & 11. de sorore agunt, cum aliqua differentia. Com-
mate 7. & 8. prohibiti sunt proximi proquinqi in linea adscenden-
te, pater & mater cum noverca, filius & filia, vi relationis, quia nu-
ditas patris & matris non nisi per filium & filiam retegere potest: nunc
ordine sequuntur proximi propinqui in linea collateralis, soror
nempe filia patris aut matris, & soror filia novercae, ac utriusque
frater, iterum vi relationis & praecipit. Quia fratri hic interdicitur
matrimonio cum sorore sua, com. 9. 11. Quibus sociatur neptis in
linea adscendente, filia filii vel filia filiae, quae vera sorore poste-
rior est com. 10.

II. Lex de sorore non ducenda extat com. 9. ערות אחותך בה אביך
Nuditatem sororis tuae, filia
patris tui, aut filia matris tuae, quae genita domi, aut genita foris, nuditatem
earum ne retegito. Lex de nepte com. 10. ערות בת בנך או בת בתך לא
Nuditatem filiae filii tui, aut filiae filiae tuae, non
revelabis nuditatem earum, nam nuditas tua sunt. Denique de
dimidia sorore com. 11. ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא לא תגלה
Nuditatem filiae uxoris patris tui, geniturae patris tui, soror tua
est, non revelabis nuditatem ejus.

III. Commate 9. soror describitur, quod sit filia patris aut filia ma-
tris, genita domi aut genita foris, quae phrases hic discutiendae sunt, in
quem finem primo audire libet Eliam Karæum nostrum, cæteros-
que Hebræorum Magistros. Primo Elias comma nonum hoc mo-
do interpretatur: האם מן האב או בת אבך אחותך מאביו ולא מן האם או בת אבך אחותך מאביו ולא מן האם מולדת בית היא אחותו מאביו או מולדת חוץ אחותו מן האם והנה
חצי הפסוק האחרון פירוש חצי הראשון אמנם האחות שהיא מן האב ומן האם
יצא אסורה ממשמעות מלת אחות והכמין האחות אל אשת האב כדי להכמין
נקבה אל נקבה והקדימה מן בת הבן ובת הבת מפני שהאחות קודמת בזמן על
הרוב מהבן והבת כל שכן מלת הבן ומלת הבת והקדים ערות אחות מן ערות האב
בעבור שהערה לאח הכונה היא בעבור אשתו והאחות קרובה מאשת האב הודיענו
הכתוב מזה הפסוק גם כן שהאדם אסור על שאריו אפילו שלא יהיו שארים מצד
Per filiam patris tui intelli-

E

git

git sororem suam a patre suo, non autem a matre, aut filiam matris tuæ, a matre & non a patre. Per genitam domi intelligit sororem suam a patre suo, per genitam foris, sororem suam a matre: Posterius dimidium commatis explicat dimidium prioris. Sed soror, quæ est a patre & matre genita, interdicta hic venit ex significatione vocis אחות soror. Coniungit autem sororem cum noverca, ut fœminam fœmina jungat, eamque filia filii & filia filia præmittit, quia soror plerumque tempore prior est filio & filia, multo magis filia filii & filia filia. Præmittit etiam nuditatem sororis nuditati fratris, quia fratris nuditate intendit uxorem ejus, & soror propinquior est fratris uxore. Scriptura hoc commate etiam nobis ostendit, homini prohibitos esse suos propinquos, licet non sint propinqui respectu patris & matris simul, sed ex una duntaxat radice.

IV. Per filiam patris R. Eliah denotari vult sororem, quæ mecum habet unum patrem, sed diversam matrem, & per filiam matris sororem, quæ mecum eandem matrem habet, diversum vero patrem. Quemadmodum eadem verba interpretantur Talmudicæ in Cod. Maccoth cap. i fol. 5. בן אביו שלא בן אמו ובן אמו שלא בן אביו. Filia patris intelligitur, quæ non est filia matris suæ, & filia matris suæ, quæ non est filia patris sui. Quos imitantur R. Bechai in Pentat. ed. t. Crac. f. 151. col. i. R. Moses Mikkozi præc. 104. & 105. neg. & R. Levi Barzelon. in Chinnuc præc. 192. בן שהיא אחות מאב לבר בין שהיא אחות מאם לבר. sive illa sit ab eodem patre tantum (id est confanguinea vel agnata,) sive ab eadem matre tantum, (id est, uterina soror) Germanam sororem R. Eliah ben Mose eodem hoc com. 9. nomine אחות sororis, Talmudici autem commate i. i. interdictam volunt.

V. Quod additur, quæ genita domi, aut genita foris, idem R. Elias existimat cum aliis, esse exegeticum prioris, ut domi genita eadem dicatur, quæ prius dicta filia patris, & foris genita, quæ filia matris. Quem sensum etiam innuit Paraphrasis Chald. Onkelosi: דילידא בן אבן מן אהא אחרת או מן אבן מן נבר אחרת. quæ genita est a patre tuo ex alia uxore, aut a matre tua ex alio viro. Alii volunt esse verba exegetica proxime præcedentium verborum בן אבן מן אבן מן אהא אחרת, quæ vel genita domi, vel genita foris. Mihi autem magis arridet eorum Magistrorum sententia, qui per domi genitam intelligunt filiam e legitimo matrimonio, & per genitam foris filiam ex illegitimo matrimonio natam. Ita Aben Esra: מולדת בית שנולדה על משפט בית ישראל אהר אירושין וקרושין: מולדת חוץ מהמנדג

domi

domi nata quæ genita juxta ritum & morem domus Israelis post sponsalia & nuptias: & foris nata, hoc est, extra consuetudinem Israeliticam. Quæ verba ultima clarius expressit Abarbenel in Pent. f. 255. 1. ומלרר חוץ שהיתה אמה אנוסה או מפורתה או הללה זונה שלא באישות genita foris, cujus mater est vi vel illecebris compressa, aut profanum scortum, extra conjugium. Eodem fere modo R. Levi.

VI. R. Salomon Jarchi: בין שאומר לו לאבין קיים את אמה ובין שאומר לו הוצא את אמה כגון כמורה או נחנה: *serva matrem ejus*, (q. d. licita tibi est.) *sive dicat, fac eam egredi, sicut extraneam sive spuriam & Nethineam*. Quam tamen expositionem improbat R. Moses bar Nachman, quod inde sequatur, שאדוחו מן העריות לא, *sororem ejus ex incestu natam hoc interdicto non comprehendi*. Pariter R. Bechai loco ante citato, *sive sit soror tua e legitimo conjugio, sive sit e scortatione*. Adeoque quæcunque soror ex patre vel ex matre hic interdicta censeri debet, sive legitime sive illegitime, ex incestu vel meretrice, aliave illicita muliere sit nata. Neque illa tantum meretrix est, quam ducere vetitum propter incestum, quo stricto sensu ab Hebræis accipi solet, sed late de quocunque scorto & prostibulo, omnibus ad scortationem exposito, intelligitur.

VII. Si observatio *Glassii l. 3. Phil. Sacra Tract. 7. Can. 8. Conjunctionem disjunctivam*, aut, *sive, non semper separandi, sed sæpius distinguendi tantum, imo & conjungendi vim habere*, uti Lev. 4: 23. או הודע או aut notum factum 1. e. *Kai & notum factum*, juxta Lxx. & Prov. 30: 31. (quibus adde Lev. 26: 41. Num. 15: 6. quæ tamen loca Kimchius per disjunctionem omnia exponit) quemadmodum in N. T. particula η & $\epsilon\iota\tau\epsilon$ Matth. 5: 17. 1 Cor. 11: 27. Cap. 12: 13. c. 13: 8. c. 15: 11. Col. 1: 20. 2 Thes. 2: 15. copulative reddi & intelligi possunt, si, inquam, ista observatio & hic locum haberet, commate hoc 9. diserte interdicta videretur soror germana, *filia patris* או כה אמן *ET filia matris tue*, atque sic faciliori negotio solvi posset difficultas, quæ deinde e commate 11. nascitur. Sed communi interpretum sententia, particula η hoc loco disjungendi vim habet. Atque ista difficultas, commate 11. forte alia ratione solvi poterit. Ideoque progredimur ad aliam propinquitatem, quæ proponitur commate decimo, ad quod ita commentatur noster Karræus R. Eliah ben Moseh.

VIII. הכמך הפרח אל הכנף כי כן דרך המציאות שהכנף קודם הפרח ועוד מפני

מפני שבת הבת היא שאר השאר כמו שהאחות היא שאר השאר והבת יוצאת מקל וחומר שאם בת הבת אסורה כל שכן הבת עצמה ומהם אמרו שהניח הכתוב הבת כדי להעירנו על ההקש בעריות בינן מבואר אשר אין חולק עליו ועל מאמר כי ערוך הנה: הוסיפו גם ואמרו מערוך הנה הטעם מערוך נמש או מאשתו שתקרא ערוה כמו שבארנו הודיענו הכתוב מזה הפסוק שאסור האיש על שארי שאריו ואסור אמות האמות נתחזק גם כן מזה המאמר כי בת הבת הפך אם האם והדבר יתבאר מהפכו וכמו שבת הבת עד למטה באסור כן אם האם עד למעלה באסור:

Quod est, si interpreteris: *lineam rectam conjungit cum collateralis, siquidem hac est rerum existentium ratio, ut ora sive ala ramo proponatur. Cum autem filia filia sit propinqua propinqua, quemadmodum soror etiam est propinqua propinqua, filia interdictum dicitur ex argumento a majori; nempe si filia filia prohibita, multo magis filia ipsa. Nec desunt, qui asserant, Scripturam filiam omisisse, ut nobis in incestu viam monstraret ad argumentationem, in re clara, ubi nulla de ea disputatio. Atque ad illa verba, quia nuditas tua sunt, addiderunt mem, dicenda sunt ex nuditate tua, id est, ex tua propria vel uxoris nuditate, qua vocatur turpitudine sive nuditas ipsius, quemadmodum exposuimus. Hoc commate Scriptura nobis ostendit, viro propinquos propinquorum suorum esse prohibitos: interdictum maritum matrum hoc dicto quoque corroboratur, quoniam filia filia mater matris opponitur. Quae res evidens est ex suo opposito. Sicut enim filia filia prohibita est descendendo, ita mater matris ascendendo, sive in linea recta ascendente.*

IX. Quivis videt, conjugio cum nepte ex filio aut filia hic interdici, sive legitima sit filia aut neptis, sive spuria, cum nepos & neptis filiorum sint loco, sicut avus & avia loco parentum. Nec minus hic per neptem sensim descendendo proneptis & abneptis & omnes descendentes denotantur, ac commate septimo omnes majores in linea ascendente. Recte autem adnotat noster Karæus, filia mentionem nullam esse factam, ut inde colligeremus, argumentationi locum esse in incestu, & plures gradus esse prohibitos, quam qui hic sunt a Mose nominati: Interdicto enim gradu remotiore, nemo dubitare potest, quin propinquior etiam sit prohibitus, quemadmodum & reliqui Rabbini filiam ex hoc præcepto per וחומר קל i.e. argumentationem a minori ad majus sive שיה גורה argumentum a pari, eliciunt, quæ etiam ex commate 7. & 8. facile elici potest.

X. Denique sequitur comma undecimum, quod torquet interpretes, nec difficultate caret, ob præcedens comma nonum, quod idem interdictum continere videtur. Id tamen neutiquam sapien-

sapientiae divinae convenire existimamus, ut unius ejusdemque praeccepti dicatur repetitio instituta, in catalogo & serie interdicatorum, quae omnium fere consensu plures personas comprehendunt, quam hic expressae leguntur. Quamvis non desint, qui rationes adducant, ob quas Deus, quod obscurius & implicite dictum versu 9. specialius determinaverit versu undecimo, nempe ob frequentiam ejusmodi nuptiarum inter Aegyptios & Cananaeos. Celebris Sacrarum literarum Interpes *Franc. Junius* hoc modo conciliat, ut sensus sit versus undecimi, ne cum nepte quidem patris aut matris ex altero tantum parente conjuncta nobis conjugium ineundum esse; hic enim accipi oportere nomen Hebraeum נֶפֶת id est *filia* pro *nepte*, demonstrari, putat, ex duorum verborum proxime praecedentium comparatione, quia versus nonus lineae collateralis est, & versu decimo ad descendantem lineam transitur: ex quo sequi vult, hunc quoque versum lineae descendantis esse ac non collateralis. Verum enim vero etsi non nego, filiam interdum pro nepte sumi in Scriptura, & filium pro nepote, eam tamen significationem in hisce praecceptis locum habere, non immerito liceat dubitare. Et istius transitus lineae collateralis ad ascendentem alia ratio dari potest.

XI. R. Elias ben Mose hunc versuum nexum ostendit ad comma II.

הסמוך הכתוב שאר הדבק בשאר על שאר השאר כי בתחלה אמר השאר ואחר כן דבק השאר ואחר כן שאר השאר והוצרך גם כן בשאר דבק השאר והסמיכו אל זה ואף על פי שהיה ראוי להזכירו אחר דבק השאר מפני שהדבק בשאר הזכור *Scriptura in propinquitate conjunxit propinquam adhaesionis* (five affinitatis, ut nos loquimur, nempe novercae filiam) *propinqua alterius propinqui* (filiae filii) *Nam primo veluit propinquam* (com. 7.) *dein affinem propinqui* (com. 8.) *postea propinquam propinqui* (com. 9. 10.) *Ergo etiam veteri opo. tuit propinquam in affinitate, quam ei adjunxit. Quamvis enim convenisset, ut haec commemoraretur post affinem propinqui, quae ibi* (com. 8.) *refertur propter patrem, cujus primo fecit mentionem, hic tamen recte memoratur.* Quasi dicat, affines quidem conjungi potuisse, nempe novercam & novercae filiam, quarum meminit Moses com. octavo & undecimo; sed hunc ordinem observatum, ut praemissae primae propinquitati in consanguinitate succederet prima propinquitas in affinitate; & propinquam propinqui, sororem nempe ac filiam filii vel filiae exciperet propinqua propinquae in

affinitate, qualem esse putat filiam uxoris patris, commate undecimo.

XII. Talmudici Doctores commate undecimo germanam forem ex utroque parente genitam intelligunt, quorum mentem nobis exhibet *R. Moses Mikkozi in libro precept. magno Par. 1. prac. 104. 105. e Codice Maccoth. cap. 1. f. 5.* בן אביו ובת אמו מניין שהרי היה לו לכתוב ערות אחותך כתבא אם היה בא לאסור בכל ענין תלמוד לומר ערות בת אשת אבין מולדת אבין אחותך היא לא תגלה ערותה ואף על פי שבקל וחומר היה יכול ללמוד דבר זה הוצרך מקרא זה ללמוד שאין מזהירין לאוין מדין קל וחומר: הבא על אחותו שהיא בת נשואת אביו חייב שתים אחת משום ערות אחותך לא תגלה ואחת משום ערות בת אשת אבין לא תגלה שיש כאן שני לאוין אבל על אחותו מאנחותו אביו אינו חייב אלא משום אחותו בלבד ועונשה מפורש בפרשת *Unde probatur, filiam patris sui & filiam matris suae esse ve. itam. Si enim omnimodo voluisset prohibere sororem, nuditatem sororis tuae simpliciter scribi oportuisset? Scriptura dicit, nuditatem filia uxoris patris tui, quae genita est a patre tuo, soror tua est, nuditatem ejus ne retegito. Quamvis enim hoc ipsum per argumentum a fortiori discere potuissimus, necessarium tamen fuit hoc comma, ut doceremur, non admonere praeccepta negativa ex jure argumenti a fortiore. Qui rem habet cum sorore sua, quae est filia legitime ducta patris sui, is duplicem reatum habet; unum propter interdictum de non retegenda nuditate sororis tuae (com. 9.) alterum propter interdictum de non retegenda nuditate filia uxoris patris tui (comm. 11.) quandoquidem hic duo occurrunt praeccepta negativa. Sed si pater ejus vi aliquam stupraverit, non habet nisi unum reatum respectu interdicti de sorore non ducenda, cujus peccati poena declarata est Levit. xx. 17. Idem videre est in Maymonide Hilchoth ביהא אכורי Cap. 2. & Talm. Babyl. Cod. Jebammoth Cap. 2. f. 22. a. Quotquot eos sequuntur, sororem hanc ex utroque parente genitam, volunt.*

XIII. Ab his longè diversum sentiunt Doctores illi Hebraeorum, qui se vocant Karaxos. s. Scripturarios, quorum varias sententias profert *Cl. Selden. Ux. Ebr. l. 1. Cap. vi.* Nonnullos filiam a patre tempore, quo matrem ejus acceperit educatam sive adoptatam intelligere, exemplis 2. Sam. xxi. 8. coll. cum cap. vi. 23. xviii. 19. Gen. xxx. 3. L. 23. A quibus non est alienus illustris Grotius, qui hanc Sadducæorum mentem esse, docet, quod forte didicit ex *Aben Esra Commentario in Legem*, qui Talmudicorum sententia proposita, addit ודצדוקים אמרו שאיננה בת אם ויפישו: *Sadducæi statuunt, non indigitari filiam matris,*

Exponunt voces *moledet abicha de ea, quam educavit pater tuus*; Quod iisdem locis a Seldeno citatis confirmat. Atque ita ad comma 9. allegat eos, qui חוץ בית ומולדת exponunt *de domi aut alio loco, extra domum patris, educata.*

XIV. Subjungit Seldenus aliam Karæi Enanis interpretationem, *de filia genita ex alio viro, quando scilicet proles ex eadem est itidem a patre suscepta*; & aliam eorum, qui pariter legem de filia uxoris patris ab alio viro susceptam omnino capiendam, sed vocabula illa, *genitam ex patre, & sororem*, metaphorice inserta, & personalem conjugum seu patris & novercæ unitatem iis innui, volunt; vel adjici ea vocabula asserunt, non alio sensu, quam *ut inde discas, quicumque ad eam accedat, non minus peccare, quam qui accedat ad sororem revera germanam*, sicut versum istum 11. explicuit Rabbeni Jehosua. Sed nemo eorum clarius istud negotium expressit quam noster Elia ben Mosche, quem & hic audire lubet.

XV. Is exposita Talmudicorum mente, Aben Esram, Doctores suos defendentem & Karæos mendacii accusantem, convitiis profcindit, atque ita ad versum 11. commentari pergit: וחכמינו יאמרו שזכת הזאת היה בת אשת האב מאיש אחר ואמרו שבת אשת האב כמו בת בעל האם במשפט והנה לפי זה תהיינה חמש אחיות מן האב לבד מן האם לבד מן האב ומן האם בת אשת האב בת בעל האם ובת אשת האב קראה הכתוב ומולדת חורה. *Sed Sapientes nostri (Karæi) dicunt, hanc esse filiam novercæ ex alio viro, asserentes, filiam novercæ in jure similem esse filia vitrici. Juxta hanc igitur interpretationem quæque sorores hinc videntur interdicta, soror ex solo patre nata, ex sola matre soror, i. e. e patre & matre simul, filia novercæ, & vitrici filia. Cum autem filiam novercæ Scriptura moledet genitam & sororem appellat, hoc est nomen legis.*

XVI. Et paulo post: *Dixit sapiens Rabbeni Jeschua, Scripturam istam filiam novercæ ex alio viro, revera nomine ומולדת genitæ (a patre) & sororis insignire, ut lex eam ita appellando assimilare: vera sorori in scelere appropinquationis & accessus ad eam.* Et sapiens Rabbeni Aaron auctor חיי אדם sive *Libri vite* asserit, filiam novercæ appellari sororem a lege, cum tamen sit soror adjectitia, sive quasi soror, sed non interdictam esse sororem hujus quasi sororis, nec esse duos fratres analogicos s. quasi fratres uni personæ prohibitos, multo minus aliis duobus fratribus analogicis sive metaphoricis, i. e. *eorum uxoribus.* Denique subjungit Eliah, *Sapientem Rabbeni Aaro-*

Aaronem hunc versum 11. in suo libro MS. ita scriptum habere: עורה נרה אשה אבן לא תגלה מולדת אבן אחותך היא לא תגלה ערותה
Nuditatem filia noverca tua ne retege: ex patre genita, soror tua est, ne retege nuditatem ejus. Et R. Salomonem Hannasi seu Principem in epistola ad R. Aaronem Concionatorem data affirmasse, hunc versum ista voce carere, atque hoc modo legendum: *Nuditatem filia noverca tua ne retege: genita &c.* Cujus rei rationem dedit, quoniam non nuditatem nuditatis, sive duas personas in hoc versu prohibuit, quemadmodum in versu 9, nuditatem *sororis tuae &c.* siquidem ibi addit, *nuditatem ipsarum.* Unde cognoscimus, inquit, in hoc versu deesse istas voces לא תגלה *ne retege.* Nam in eo nomina מולדת אחותך היא *genita, soror tua est,* nomina sunt legalia, de filia novercae, sicut in versu 14. Si vero sit nuditas nuditatis, tunc deficiet *vau* in מולדת ut illud scriptum sit *pro מולדת q. d. nuditatem novercae tuae, & genitae a patre tuo ne retege.* Sed addit, errorem irrepisse in ejus librum, in quo Sapiens ille ita legerit, non autem errorem esse in lectione.

XVII. Hanc materiam Eliah ben Moseche in radice s. regula sua quinta, ad quam provocat, de binis propinquis, qui sint interd. Et binis propinquis juxta versum 11. sequentibus illustrat exemplis. Elimelech habet filium, cui nomen Machlon, & ducit uxorem aliquam nomine Rachel, qua etiam filiam habet Iaellem. Racheli alius maritus est Jacob, qui habet filiam, cum alia uxore, Dinam. Iael igitur est soror adjectitia Dina, & Machlon frater adjectitius Iaelis. Igitur Dinah est soror adjectitia, vel quasi soror, sororis adjectitiae Machlonis. Procul omni dubio autem illa est prohibita, quia si Machlon Dinam duxerit, Rachel prohibita est Jacobo, quando quidam Jacob & Dinah duo sunt propinqui, pariterque Elimelech atque Machlon bini propinqui. Atqui bini propinqui interd. Et sunt binis propinquis. . . Igitur Machloni Dinam ducere non licet, utpote qua est soror sororis ejus adjectitia; Iael autem adhuc a iam habet sororem adjectitiam alio respectu, qua non est prohibita Machloni. ex. gr. Pater Iaelis, cui nomen Schealthiel, praeter Rachellem, aliam habet uxorem, cui nomen Machla, & filiam, qua vocatur Kezia. Hac Kezia est soror adjectitia Iaelis, qua est soror adjectitia Machlonis. Et nulla ratio est interd. Et, si Machlon ducat Keziam, quia Machla cum Kezia sunt bini propinqui, & Machlon cum Elimelecho bini propinqui. Ast si Machlon, duxerit Keziam Elimelecho non licet ducere Machlam matrem ejus. Hic subsistit prohibitio, nec pergit ulterius. Si vero Elimelecho adhuc sit alia uxor, cui nomen Hanna, & filius, qui vocetur Sa-

Samuel, tunc Samuel erit Machlonis frater analogicus, & Machlon frater adjectivus Iaelis, & Jaël si habet sororem ex Schea'tiele patre suo, cui nomen Thamar, tunc Machloni ducere licet Thamar, sed Samuel Jaë'em ducere nequit, quando quidem Jaël cum matre sua Rachel duo sunt propinqui, & Hanna cum Samuele filio suo binæ sunt propinquæ. Et si Samuel ducat Jaë'em, Rachel prohibetur, tum est accipere Hannam, & interdictum, quo scilicet femina prohibetur, transit ad ejus maritum, qui est Eimelech. . . Quod si vero Samuel Keziam, & Machlon Machlam matrem suam duxerit, id nulla ratione est interdictum. Pariter prohibiti sunt duo fratres metaphoricis (sive analogici, sive quasi fratres) duabus sororibus metaphoricis. Etenim Jaël ac Dinah duæ sunt sorores analogicæ, & Machlon cum Samuele duo fratres analogici; atqui Machloni, ut supra visum, licitum non est Dinam ducere, neque etiam Samueli ducere licet Jaë'em, quia bini propinqui prohibiti sunt binis propinquis. Est interdictum, quo maritus prohibetur, ad ejus uxorem transit, quemadmodum interdictum, quo femina prohibetur, ad ejus transit maritum, & cætera. Hactenus Karæus noster Eliah ben Mosche.

XVIII. Isti igitur Karæi, quinque fratrum & sororum species comm. 9. & 11. interdici volunt, sororem & fratrem e patre tantum, e matre tantum, & ex utroque parente, quos veros fratres & veras sorores vocant; quarto novercæ filium & filiam, quinto vitrici filium & filiam, quos metaphoricos & adjectivos, sive quasi fratres & quasi sorores nuncupant, quoniam in iis nulla est ratio propinquitatis, sed vulgari notione ita dici, & veris fratribus ac sororibus in accessus & congressus scelere assimilari, existimant. Atque ita Jacobo, Isaaci ex Sara filio, Keturæ (quæ æque ac Sara uxor Abrahami) filiam, e priori marito, antequam Abrahamæ nupta, genitam filive uxorem ducere, vetitum esse affirmant. De reliquis binis propinquis interdictis binis propinquis postea videbimus.

XIX. Karæorum sententiæ consona videtur Junio-Tremel. & Joh. Piscatoris versio, quæ voces אבן מלרר transtulit, cognata vel cognata patris tui. Welche tochter deines weibes deinem vatter verwand worden ist / nemlich durch den heyrath ihrer mutter. Quam securus Ant. Matthæus Jctus, in Disp. de fundamentis quibusdam juris aliter jaciendis, comprivignorum conjugium absolute interdictum contendit. Sed præ omnibus aliis renovavit istam Karæorum opinionem, cujus tamen non meminit, insignis Hebræus Samuel Bohl Pomeranus, Tractatu contra Matrimonium Comprivignorum, Rostochii an.

F

obii an. 1637. edito præter Junii, Tremellii & Piscatoris versiones, pro se allegans Steph. Menochium Jesuitam & Dan. Cramerum Lutheranum. Ipse autem ejusmodi conjugium certo in casu duntaxat prohiberi pronunciat, cum scilicet novus partus parentum matrimonio comprivignorum intercedit, (quæ sententiâ coincidit cum illa supra allegata Karæi Rabbenu Enan dicti Principis,) quod probat ex phrasi אבן מולדת quam vertit, *quæ* (scil. uxor patris tui, seu noverca) est *genitrix patris tui*, seu *pariens patri tuo*. Eodem modo activam significationem tribuit voci *moledeth* com. 9.

XX. Argumenta, quibus comprivignorum nuptias illicitas & vetitas esse probat, præcipua hæc sunt. 1. Si jam triplex soror nominata fuerit com. 9. primo filia patris tui, quæ dimidia soror est a matre; secundo filia matris tuæ, parientis domi, quæ est filia matris & patris; & tertio filia matris tuæ, parientis foras, quæ est soror dimidia a patre. Ergo in versu 11. nisi admittatur tautologia, describitur soror comprivigna. Eo fine citat varias variorum versiones *Tractatus* prædicti Par. 1. *Secundum* argumentum desumit a vocabulo מולדת, quod est participium in conjugatione Hiphil, activam significationem habens, ideoque passive non est reddendum, *quæ nata est*, ut ad filiam natam referatur, sed active, *quæ genitrix est patris tui*, & ad uxorem patris *parientem patri*, vel *quæ patris genitrix est*, referendum. Tertio urget Parte 11. *fundamentum*, ab ipso Deo hisce gradibus illicitis substratum quod est *carnis propinquitas* Lev. xviii. 6. Quia inter comprivignos eorumque parentes oritur cognatio, primo per matrimonium parentum quæ ante non obtinuit, quia fiunt una caro, atque ita filiorum reciproce sunt pater & mater; secundo ex novo partu, qui est cum quovis comprivigno dimidius frater vel dimidia soror, atque ita cum utroque una caro. Additque Cap. viii hanc regulam generalem: *Quamcunque personam ut consanguineam ducere mihi non licet, ejus personam immediate consanguineam etiam ducere non licet, seu ejus carnem ducere lege prohibetur*. Atqui novum partum novorum parentum ego ducere non possum, quia est meus consanguineus, ergo nec ejus sororem ducere possum, quia illa soror cum illo novo partu est una caro; quam regulam confert cum aliquot Chemitianis. Denique *quartum* argumentum, qui comprivignorum matrimonium improbatum eunt, a conscientie tranquillitate petunt, in rebus dubiis, atque a scandalo, quod inde apud simplices & infirmos oritur. Ad singula argumenta ordine respondebimus. XXI.

XXI. Sadducæorum primo sententiam quod attinet, cui acutissimus Grotius quadantenus adstipulatur, de *filia educata* sive *adoptata*, ea nullo nititur fundamento, quandoquidem vox מלדה non adoptionem, sed *generationem & cognationem ex generatione* infert, a הוּ גֵנִיט, *peperit*; adeoque מלדה & נולדה *genitura* sive *nata & educata* in lingua sancta non sunt unum idemque. Ne dicam, quod illa adoptio non vera & naturalis, sed ficta tantum sit cognatio, ubi nulla carnis commixtio sive propinquitas intercedit, quemadmodum visum est capite superiore. Neque illi figmento comprobando sufficient loca a Karæis sive Sadducæis allata. Siquidem nec Rachel peperisse dicitur liberos, quas famula Bilham *peperit super genua ejus* Gen. xxx. 3. nec Joseph filios Machir & Menasse genuisse legitur. Gen. L. 23. *sed nati sunt super ejus genua* sive *femora*, quod reddit Chaldæus Paraphrastes יוֹסֵף וְרָבִי וְנִטְרִיבֵם עִם יוֹסֵף. Cum igitur Rachel & Joseph hocce liberos, ab aliis conceptos & editos, non simpliciter *peperisse* aut *genuisse* dicantur, sed ab aliis nati & geniti *super eorum femora* tantum referantur, non video, quid præsidii inde peti queat, ad interdictum filia adoptata & educata eliciendum ex Levitico, ubi simpliciter dicitur אֲבִיךָ מִלְדָּה *genitura patris tui*, sive *que genita a patre tuo*. Neque id etiam infert locus 2. Sam. xxi. 8. ubi versio Junio-Tremelliana commode dilucidationis ergo inserit vocem *fororis*, quod sc. David ceperit quinque filios fororis Michalis filia Saulis, quos pepererat (soror Meroba) Hadrieli. Non enim Michol nupsit Hadrieli, sed Meroba 1. Sam. xxv. 44. coll. 2. Sam. i. iii. unde & Græci non vertunt, *quos peperit*, sed τῶν τεχθέντων *qui geniti sunt* Adrieli nempe ab uxore ejus Merob. Etsi igitur haud diffitemur, educationem & adoptionem æque olim ac hodie fuisse in usu, nulla tamen lex, nulla ratio est propinquitatis, quæ dicet a matrimonio filia educata & adoptata mihi esse abstinendum. Adeoque interdictum de ejusmodi matrimonio intelligi nequit. Quod confirmatur in *Schylchan Aruch* parte 4. num. 15. §. ii. *Privigna in domo eadem inter fratres educata permixta est, neque curamus quod externe videatur esse soror ipsorum.*

XXII. Illud magis controversum, an filia novercæ ex alio marito sit prohibita, quod cum Karæis supra memoratis urgent alii viri eruditi. Hanc me diu multumque torfisse opinionem, neutiquam fateri erubescio. Sed non solus ego, cui hoc interdictum negotium faceffit. Sunt maximi viri tam in Hebræis, quam Chri-

ftianis Doctoribus, quibus conciliatio visa difficilis. Id tamen a me impetrare nequeo, ut credam cum Talmudistis, commate 11. sororem germanam ex utroque parente esse interdictam, quam sententiam amplexus est *Luc. Osiander* in sua paraphrasi ita verba textus & sensum reddens: Turpitudinem filiae uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & est soror tua, *ex patre & ex matre*, non revelabis: *id est, non duces germanam sororem, quae utriusque parentis ratione soror tua sit.* Duo enim huic interpretationi maxime obflare videntur, primum quod interdictum de vera sorore interdicto in versu nono de dimidia sorore, debuisset praemitti, tanquam prima & proxima propinquitas in linea collateralis, quemadmodum veri patris matrimonium vetitum praecedit interdictum concubitus cum noverca comm. 7. 8. hic autem ipsi filiae filii ac filiae filiae, sive nepti postponitur. Deinde constat ex hoc commate octavo praecedente, & Cap. xx. 11. Deut. xxiii. 1. *in nona de noverca dici,* quae a vera matre distingui solet, ideoque de vera matre, atque de sorore germana ex utroque parente genita, comma undecimum non videtur esse intelligendum.

XXIII. Quid ergo? Non idcirco opus est, ut ad differentiam constituendam, versu 11. prohibeatur conjugium privigni cum privigna, ne idem praecceptum repeti videatur, cum aliae in promptu sint solutiones. Si enim particulae *in* quae aut verti solet, de qua Th. vii. non disjungendi, sed copulandi vim tribuamus, quemadmodum Ley. 19. 23. xxvi. 41. hoc modo textus erit vertendus: *Nuditatem sororis tuae, filiae patris tui, ET filiae matris tuae &c. non revelabis.* Atque ita omnis tollitur difficultas. Cui tamen a communi versione & interpretatione recedere religio est, & distinctionem praeferre placet, ei alias suppeditamus solutiones.

XXIV. Si Celeber. Virum Lud. de Dieu audiamus, vers. 9. „ agitur de filio secundarum nuptiarum, cui prohibetur conjugium cum dimidia sorore ex primis nuptiis, sive ea sit filia patris, i. e. quam pater ex defuncta conjugee, sive filia matris, i. e. quam mater ejus ex defuncto marito suscepit. At v. 11. „ agitur de filio primarum nuptiarum, cui prohibetur conjugium non cum privigna, sed cum dimidia sorore ex secundis nuptiis, quam noverca ejus patri ipsius pepererit, quae ideo vocatur filia uxoris patris tui, i. e. novercae, sed sic ut eadem dicatur nata ex patre tuo, ut ne privigna intelligatur. At, inquires, v. 9. idem.

idem vetatur. Ergo idem per *ταυτολογία* repetitur. Resp. etsi
 „ unum ex altero sequatur, non tamen esse prorsus idem. Quum
 „ enim filius secundarum nuptiarum defunctam patris ex primis
 „ nuptiis uxorem non possit novercam suam ducere, sed eam tan-
 „ tum, quam pater secundis nuptiis duxit, discrimen hic aliquod
 „ merito statuitur. Quoniam enim secundarum nuptiarum filius
 „ dicere potuisset, hæc filia, quam pater meus ex prioris conjugio
 „ suscepit, ex tali matre est, quam ego nec lege naturæ, nec ci-
 „ vili lege matrem unquam agnovi, quippe ante me natam de-
 „ functam, Ergo licitum mihi est ejus conjugium; vetat id Deus
 „ v. 9. fieri. At quoniam primarum nuptiarum filius regerere potuif-
 „ set, filio quidem secundarum nuptiarum non licere eam ducere,
 „ quod hæc illum necessario ætate vinceret, se vero eam ætate
 „ superare, ideo & hoc vetat Deus v. 11. Ita satis argute doctiss.
 de Dien.

XXV. Facultas Theologica Jenensis, cujus judicium circa hunc
 casum exhibet nobis *Dedekennus in Appendice ad Thesauri Consil. &*
Decis. Vol. III. Lib. III. Sect. VI. Num. 1. hoc modo versus
 distinguit, ut nono prohibeatur soror filia patris aut matris do-
 mi nata, id est germana, atque foris nata ex illegitimo matrimo-
 nio; vel a matre, extra patris domum ab alio viro nata, ut
 ita hæc sit uterina, & dimidia soror a matre. Sed. v. 11. inter fi-
 lium patris & novercæ filiam, ab eodem patre genitam, adeo-
 que inter filium & dimidiam sororem a matre prohibitum ma-
 trimonium. Id extra omnem dubitationis aleam ponimus, pro-
 hiberi hic novercæ filiam, quæ non est prohibita versu præce-
 dente 9. Neque video, quomodo verborum ordo ferat, ut sic
 etiam versum 11. transferre liceat cum Seldeno *Ux. Ebr. l. 1. c. 14.*
Turpitudinem filia uxoris patris tui (qua autem ex patre tuo na'a est
soror tua est) non revelabis. Quasi in parenthesi tantum illud de
 germana ante interdicta accederet. Quod nec necessario sua-
 dent versiones ab ipso allegatæ, ut cuique inspicienti fit manife-
 stum. Et hæc est communis Hebræorum sententia, filiam uxo-
 ris patris esse sororem ex patre: *Maymon. Hil. Ifuri Biab. cap. 2.*
 בת אשת אביו שהיא אחותו מאביו הרי היא ערוה עליו שנאמר בת אשת אביו מולדת אביו.
 Filia uxoris patris, qua est soror ex patre, illa est ut incestuosa prohi-
 bita, juxta illud: Non revelabis nuditatem filia uxoris patris tui,
 genita a patre tuo. R. Levi Barzel, in Chinnuc præc. 192. Dicunt Ma-
 giftri

gistri nostri, precise & proprie requiri, ut sit filia uxoris patris ejus, qua soror ejus, id est, quam genuit pater ejus: Filiam vero uxoris patris ex alio genitam marito, nulla ratione prohiberi, sed omnino ei licere cum illa matrimonium inire.

XXVI. Reliqua argumenta, a Sam. Bohl contra comprivignorum nuptias allata, solvere difficile non est. Quod enim secundo loco urget, vocem מולדת *molédeth* habere activam significationem, & patris genitricem notare, id nondum probatum est. Nam juxta subtilissimum Grammaticum R. Dav. Kimchium in libro *Radicum* וזהו שם מולדת בית או מולדת חוץ או הוא תאר והוא הנכון. *moladet Levit. xviii. 9. aut est Toar sive nomen participiale, & hoc est rectum.* nempe ut sit *genita, nata, oriunda.* ויהו מולדת שם תואר. *fermentatum, quod est ex perfectis & מורעת quod est ex imperfectis & quiescentibus.* Adeoque significat nativitatem, genituram, generationem passivam, progeniem, cognationem, fatentibus Lexicographis Buxtorfio, Pagnino, Avenario, Schindlero, Castello, Coccejo. Gen. xliii. 7. diligenter vir iste quaerebat *de moladenu* i. e. *de prole nostra*, de liberis nostris; non de profapia, sicut vertit Bohlius, quandoquidem ea ipsi nota erat. Conf. cap. xlviii. 6. Ezek. xvi. 4. & Gen. xi. 28. xii. i. xxiv. 7. xxxi. 13. Ita ergo reddi potest מולדת Levit. xviii. 9. ii. per generationem, genituram, prolem.

XXVII. Aut מולדת erit scriptum pro מולדת participium Hiphil activæ significationis pro participio passivo Hophal, sicut Lev. iv. 23. מורעו pro מורעו, & Gen. xlix. 4. חומר Exod. xxxvi. 7. חומר pro חומר. Atque ita legisse videntur antiquissimi Interpretes, Græci ἐνδογενῆς ἢ γαγεννομένης Chaldaeus & Syrus דילידא *que genita.* Arabs مولود *quod est participium passivum, nec per nomen explicari potest, fatente ipso Bohlio, propter additam particulam מן quæ a vel ex denotat, adeoque est nata a patre.* Quos imitati sunt Pagninus, Ar. Montanus, Munsterus, Lutherus, versio Gallica, Belgica, Anglicana, a quibus vox מולדת passivo sensu expressa est. Accedit, quod verbum יר *gignere & parere* in Conjug. Kal quidem de maribus & foemnis, sed in Hiphil de maribus usurpetur, ideoque ejus participium מולדת non potest notare *matrem parientem vel genitricem*, quam Scriptura designat participio conjugationis Kal יולדת Lev. xii. 7. Prov xvii. 25. Cant.

25. Cant. vi. 8. Ies. vii. 14. Ier. xvi. 3. xxxi. 8. L. 12. Et si vel haberet significationem activam, non tamen significaret אבן מולדה *pariens* vel *qua peperit patri tuo*, cum eo sensu litera ל praefigenda foret, sicut Gen. xvi. 15. 16. xvii. 19. 21. sed *pariens patrem*, ut Ier. xvi. 3. scribitur *de matribus* אמות הולדות, & *patribus* אבות המולידים *qui genuerunt ipsos*. Quæ tamen interpretatio hoc loco foret absurda. Nec ullus Karæorum, ut supra vidimus, ad probandum interdictum matrimonii cum novercæ filia ab alio marito, hoc argumento usus est, a significatione vocis desumpto, sed potius genitam, i.e. quasi genitam, & sororem quasi sororem volunt a Mose nuncupatam.

XXVIII. Ad *tertium* argumentum eorum, qui comprivignorum connubia improbant, respondemus, inter eos ex parentum matrimonio vinculum non oriri. Quamvis enim inter se fratres & sorores aliquo modo dici queant, non intercedit tamen בשר *propinquitatis carnis*, quæ omnis interdicti fundamentum est com. 6. Neque ex eo, quod inter novum istum partum & comprivignos communio sanguinis oriatur, sequitur, inter ipsos comprivignos talem cognationem oriri, ut unus alteri sit caro carnis suæ, quandoquidem inter ipsos non est nova generatio, nec sanguis a descendantibus in adscendentes, sed vice versa ab ascendentibus in descendentes derivatur. Adeoque istius argumenti, *quam personam ut consanguineam ducere prohibeor, eius immediatam consanguineam ducere prohibeor. At novum partum novorum parentum ego ducere prohibeor. Ergo & ejus sororem, tanquam immediatam consanguineam*, major propositio simpliciter vera non est; sed ita restringenda, si ratione ejusdem stipitis ei sit consanguinea, ratione cujus illam mihi consanguinea est. Sed in præsentem casum tantum ratione alterius stipitis talis est. Ita amatam meam ut consanguineam ducere non licet Lev. xviii. 12. cujus tamen filiam ipsi immediate consanguineam ducere vetitum non est: & fratris mei uxorem ducere non licet, fratriæ tamen soror non est prohibita. Nec quidquam solidi reposuit Bohlius ad celeberrimi Theologi judicium, qui difficultatibus istam sententiam involvi pronuntiavit, nempe, si comprivigni non præsentem novo partu matrimonium contraxissent, & vero post contractum matrimonium novi parentes novum partum ederent, anne ob id matrimonium comprivignorum, juxta istam sententiam, dissolvendum foret, ut nefarium. Quod inconveniens est. Resp. enim Bohlius, comprivignos, cum videant, parentes suos natu-

naturaliter adhuc posse generare, non inire debere matrimonium, ne partus subsequens illud faciat nefarium & abominabile.

XXIX. Ad *qua tum* argum. respondemus, nos minime negare, ab ejusmodi conjugii, abstinendum esse eis, quibus inde scrupulus in conscientia oritur. Quia oportet nos esse certos in actionibus nostris, an Deo placeant nec ne; & speciem mali vitare 1 Thess. v. 22. Ideoque comprivigni similesque personæ moneri possunt, non sine causa ejusmodi nuptias esse appetendas, qua data, nihil hic esse periculi remur, postquam probatum dedimus, ejusmodi personas remoto fatis consanguinitatis gradu a se invicem distare, & in sacro Codice tale matrimonium minime prohibitum videri.

XXX. Si jam quærat *primo*, An viduus viduam, postquam hujus filia cum illius filio se desponsavit, in uxorem ducere possit? R. Affir. per datam textuum expositionem Lev. xviii. 9. 11. Et ejusmodi casus a *Facult. Theol. Jenensi* permisso esse, docet Dedekennus loco ante citato, in *Append. Thes. Consil. ad vol. III. lib. III. Sect. vi. Num. 1. 2.* Et si R. Eliah ben Mose Karæus hoc neget ad com. 11. ומה הפסוק הוציא החכמים שרש אחד לאכור שני שארים על שני שארים מפני שהאיש עם בנו שני שארים והאשה עם בתה שני שארים: ואין הפרש בין שיקח *Ex hoc versu Sapientes unam radicem seu regulam elicuere, ut duos propinquos duobus propinquis prohiberent, quandoquidem vir cum filio suo bini sunt propinqui, & femina cum filia bina propinqua; nec refert, sive pater primo matrem, siue filius primo filiam accipiat.*

XXXI. *Secundo* Q. An novercæ sororis filiam ducere liceat? Nemo dubitaverit, quin hic affirmative sit respondendum. Si enim cum novercæ filia matrimonium contrahere liceat, qui secundus est gradus affinitatis, multo magis cum novercæ sororis filia, ubi tertius demum gradus est, id erit licitum. *Tertio*, si quærat, licitumne sit viduæ, mariti sororis uterinæ vel consanguinei filio nubere? R. Jure divino hujusmodi nuptias non esse prohibitas, tutius tamen esse iis abstinere, ob rationes in similibus casibus allegatas. *Quarto*, an pater & filius duas sorores ducere, & vicissim duæ sorores patri & filio nubere; 2. an mater & filia duobus fratribus nubere, & vicissim; 3. an pater & filius matrem & filiam ducere & vicissim; 4. an pater & filius sororem & matrem matrimonio sibi jungere & vicissim. 5. an mater & filius fratrem & sororem sibi sociare, & vicissim. 6. an duo fratres duas sorores ducere, & vicissim. 7. an frater & soror sororem & fratrem

fratrem diversæ cognationis sibi matrimonio jungere possint? Resp. Karas hoc negare, quia binos propinquos binis propinquis interdictos volunt, ex *regula V.* vid. Th. xvii. & cap. seq. vi. Th. viii. ita ut homo ac pater ejus interdantur foemina & filia ejus, nec non filio ejus, i. e. ejus uxore, homo & pater ejus foemina & sorore ejus, nec non fratre ejus i. e. fratris uxore; homo & frater ejus foemina & fratre ejus i. e. uxore, item foemina & filia ejus, ac filio ejus, i. e. uxore ejus. Nos etiam, ad hujusmodi nuptias nec temere, nec sine ratione facile prope-
randum, existimamus, licet jure divino non sint prohibita, non modo ad evitandum scandalum, juxta monitum Apostoli Rom. xiv. 19. I Cor. viii. 7. I Thess. v. 22. & ob honestatem Phil. iv. 8. verum etiam ob inversionem ordinis naturæ. Si enim pater v. gr. filiam duxerit, filiusque matrem, filia fiet matri socrus, & mater filiæ nurus; & si pater ac filius duas ducunt sorores, una soror alteri fiet socrus. Alia vero ratio est, cum duo fratres duas sorores ducunt. Et si hujusmodi nuptiæ jam consummatae disjungi aut pro illicitis haberi nequeant.

XXXII. Priusquam ad secundarios gradus progrediamur, difficultati occurrendum, e nuptiis filiorum Adami natæ, qui in prima mundi origine, sorores suas duxerunt; nec non exemplo Abrahami cum Sara conjuncti, ante Legem Gen. xx. 12. & Amnonis, cui non deneganda soror Thamar, sub Lege 2 Sam. xiiii. 13. Quæ huic interdicto declarato Lev. xviii. 9. 11. repugnare videntur. Quod primum ad filios Adami attinet, illi ducendo sorores suas, contra jus naturæ, ullamve legem tunc existentem peccasse censendi non sunt, sed potius primo mandato Gen. i. 28. *Crescite & multiplicamini*, paruerunt. Interdictum enim de incestu, ut amicitia propagarentur, non obligavit filios & filias Adami, cum in prima mundi origine, ubi Deo plures homines creare non placuit, alio modo amicitia propagari non possent, nisi fratres ducerent sorores. Ideoque absurdum est statuere, Deum circa filios primorum parentum de jure naturæ dispensasse, cum in eo esset, ut naturam constitueret, & jus naturale fundaret, quod ex recta ratione fluit, cujus est dictamen.

XXXIII. A Deo enim, prima causa, illud mentibus impressum, omnes actiones creaturæ rationalis communi Bono inservientes indicat, quod commune bonum amorem erga Deum & proximum, atque id omne, quod Deo gratum, hominibusque universis salutare est, concernit. Unde necessario sequitur, nuptias inter fratres & so-

G

rores

rores in mundi primordiis non licitas duntaxat, sed & mandatas fuisse, tanquam necessarias ad humani generis propagationem, a quibus si abstinuissent, non modo contra Deum Creatorem & Legislatorem, verum etiam contra totum genus humanum peccassent; cum plura hominum paria non creasset Deus. Sed postquam auctum est multarum familiarum numero genus humanum, & avitæ cognationis memoria extincta, eadem ratio naturalis dicitur, prohibitas esse nuptias inter personas, quæ sanguine se mutuo contingunt, ut ad commune illud bonum promovendum amicitia inter familias a se invicem longius disjunctas, latius spargerentur. Ita Celeber Coccejus dubium istud solvit *Epistola xxxix. Natura postulat, ut fratres & sorores (de similibus simile iudicium) quantum fieri potest, una sint, & familiaritatem exerceant, & cohabitent etiam pro re nata. Hæc συγγένεως debet esse honesta; Ergo sine suspitione libidinis. Ergo sine nuptiarum vel cogitatione. Atqui inter Adami filios & filias debuit hoc cessare propter bonum majus; quod est propagatio generis humani ex uno sanguine. Quando igitur locus est συγγένεως (puta, post aliquam multiplicationem hominum & familiarum) conjunctio inter eos, quos dixi, incesta est, alioqui non. Vide Ambrosii epistolam ad Paternum.*

XXXIV. Neque reverentia sanguinis & pudor violabatur, cum pudendum, quod in illo coitu cognoscebatur, per primum præceptum removeretur, & filii Adami inter se conjugia contrahentes animo colerent pudorem, quem sibi invicem debebant, etsi eum corpore non conservarent, legem Dei pudoris dictamini præferentes. Quemadmodum membra illa, quæ honestas tegere jubet, a Chirurgo sive Medico deteguntur, ut curentur, quia necessitas nullam legem habet. Neque tamen iis detectis in publicum prodire licet, quod honestati repugnat. Et quamvis post peccatum Adami, ipsi totique posteritati ejus incubuerit atque adhuc incumbat eadem necessitas pudenda tegendi, in legitimo tamen coitu maris & foeminae, secundum Institutionem & leges divinas nihil est pudendum. Atque ita de hiis nuptiis agens Augustinus, *de Civitate Dei* l. xv. c. xvi. *Cum non essent ulli homines, ait, nisi qui ex illis duobus nati fuissent, viri sorores suas coniuges acceperunt: quod profecto quanto est antiquius compellente necessitate, tanto postea factum est damnabilius religione prohibente.* & Hugo Grotius *lib. 11. c. v. §. 135.* scribit, *Leges ne fratres sororibus miscerentur, ipsi Adamo censere datas.*

He-

Hebraeos simul cum lege de Deo colendo, jure dicendo, non fundendo sanguine, non colendis diis falsis, non rapienda re aliena; sed ita ut leges conjugales vim suam non exsererent; nisi post multiplicatum jam satis humanum genus, quod ipso initio sine fratrum & sororum nuptiis contingere nequiverit. Ex quo autem multiplicari coepit est humanum genus, legem de non ducendis sororibus esse perpetuam, & hominibus communem, ut qua honestate naturali natiatur §. XIV. I.

XXXV. Ad Abrahami exemplum, post multos alios, qui illud dubium solverunt, respondeo, non videri Saram privignam Haranis, a Theracho adoptatam, quæ Lutheri, Gerhardi, aliorumque conjecturâ est. Cum Abraham dicat Gen. xx. 12. וְגַם אִמִּי אֶמְנָה Sed etiam revera soror mea est, filia patris mei, non autem filia matris mea. Veritati proxime accedit sententia Abavbenelis, quæ extat Comment. in Legem fol. 71. col. 4. Ad se excusandum ait: Soror mea est. Et insuper dicit, revera esse sororem suam, filiam scilicet patris sui, non autem filiam matris suæ, & propterea ipsi fuisse in uxorem. Nam inter Noachidas non nisi soror filia matris fuit prohibita. Et quamvis Sara ipsius soror non fuerit, sed filia fratris ipsius, non tamen mentiebatur ita loquendo, quia moris ipsorum fuit לקרא את בן האח את לקרא את בן האח Lotum vocavit fratrem suum, cum filius fratris ejus fuerit: Sic etiam vocavit Saram, sororem suam, eo quod esset filia fratris ejus; idque tanto magis, quod Abrahamus Abimelechum verbis placare & divertere inenderet. Et si cum cæteris Magistris, prohibitionem conjugii cum sorore antelegem, restringat ad sororem uterinam, quod nullo fundamento nititur, alterutrum tamen hic videtur asserendum, nempe Saram vel veram sororem Abrahami, eodem patre non matre genitam, vel ex fratre Harane neptem fuisse. Ad Abrahami excusationem quadantenus facit, quod præteritis aliis gentibus, ex sua familia maluerit uxorem ducere, & quod legis naturalis procul dubio oblitus legem scriptam non haberet; sed ab omni peccato hac in re non videtur absolvendus, cum etiam Saram vocando sororem, re ipsa negaverit uxorem, eoque sine sororem vocaverit, ut alii colligerent & crederent, eam non esse uxorem. Quæ dissimulatio veritati & sinceritati adversa Eph. 1v. 25. Rom. 111. 8. Ideoque non videtur probanda Magni Paræi sententia ad Gen. xi. 29. & xx. 12, non fuisse tunc illicitum Conjugium cum sorore uterina, quia non prohibi-

אשתו לא תקרב דרחק היא : ערות כלתך לא תגלה אשת בן הא לא תגלה ערוחה :
Nuditatem sororis patris tui ne retegito, propinqua patris tui est. Nuditatem sororis matris tuae ne retegito, quia propinqua matris tuae est. Nuditatem fratris patris tui ne retegito : ad uxorem ejus ne appropinquato, amita tua est. Nuditatem nurus tuae ne retegito : uxor filii tui est, ne retegito nuditatem ejus.

II. Binæ Leges priores comm. 12. 13. ad consanguinitatem pertinentes, clarissimæ sunt, sed posteriores, quæ de affinitate, paulo obscuriores, præcipue quæ continetur com. 14. Merito autem eas conjungimus, cum com. 12. & 13. eadem consanguinitatis, & com. 14. eadem affinitatis propinquitat occurrat. Et quemadmodum uxor fratris patris, quæ mea affinis est, prohibetur, ita etiam uxor filii mei, sive nurus, ob eandem affinitatis rationem. *Amita* & *matertera* prohibentur, quia propinquæ sunt patris ac matris, & utraque consideratur tanquam altera mater tua, a qua abstinendum. Adde, quod, dum prohibitiones sunt reciprocae, (ut mulier, quam ego non possum ducere, mihi etiam non possit nubere,) amita vel matertera non possit nubere fratris vel sororis filio, sicut fratris filius non potest ducere amitam, & sororis filius non potest ducere matertera. Et quemadmodum mihi amita & matertera prohibetur, ita parili modo sorori meæ patruus & avunculus prohibitus censeretur. Cum idem sit gradus propinquitatis. Porro qua ratione soror patris & matris prohibetur, eadem etiam avi soror prohibetur, quia haud fecus ac soror patris, loco matris mihi est.

III. Addere placet monelam Rabbiorum, interdictum scilicet amitæ respicere sororem patris, בין שהיא אחות לאביו מן האב לכד, בן שהיא אחות לאביו מן האם לכד ובין שהיא אחותו מן הנישואין ובין מן הננות *os tantum, sive ὁμοπύργος illa soror sit; sive etiam legitimo sive illegitimo toro nata. Harum enim, addunt, qual bet soror patris ejus vocatur. R. Moses Mikkoiz. Par. 1. præcept. neg. 106. 107. Lev. xviii. 12. 13. sororem patris ex patre, & sororem matris ex patre duntaxat vetitam esse existimat, sed sororem patris & matris ex matre verbis illis Lev. xx. 19. nuditatem sororis matris tuae; & sororis patris tui ne retegito, vult interdictam. Non enim Scripturam iterum monuisse & interdixisse, quod jam Cap. xviii. monuerat, nisi docere voluisset, etiam sororem ex matre hic prohibitam esse. Nemo dubitaverit, quin soror patris ac matris ex patre & ex matre hic sit intelligenda, quamvis comma 19. capitis xx. nihil diversum dicat a commate 12. & 13. capitis xviii. sed pœnam dun-*

duntaxat subnectat, quod scilicet iniquitatem suam ferre debeant.

IV. R. Elias ben Mose Karæus harum legum sensum & nexum atque ordinem pro more suo nobis exhibet hisce verbis: הקרים אחות האב על אחי האב כדי לחסמוך נקבה אל נקבה ועוד כי אסור אחי האב לך אל אשתו ואחות אביו יותר קרובה אליו מן אשת אחי אביו. ואמרו החכמים משפט האיש כהודתו כמשפט הדוד על בת אחיו או על בת אחותו כי בשניהם משפט אחד שהוא שאר השאר. ולקחו מזה משפט כולל שאסור האיש על שארי שאריו: *sororem patris fratris patris premitit, ut feminam femina conjungat, & quia, prohibitione fratris patris ad ejus uxorem transeunte, soror patris ei propinquior est uxore fratris patris. Sapientes dicunt, jus viri circa amitam suam esse instar juris patris circa filiam fratris sui aut filiam sororis sue, siquidem in binis illis unum idemque jus est, propinquitas scilicet propinquitatis; indeque jus generale colligunt, viro propinquos propinquorum suorum esse vetitos.* Pergit ad comma 13. *Sororem matris sorori patris adjungit, quia in duabus illis unum jus observatur, nempe propinquitas propinquitatis, quod innuit dicendo: nam propinqua matris tuæ est. Quemadmodum a nobis quoque ad plures personas interdictum extensum est, & deinceps extendetur.*

V. Commate 14. conjugium viri cum uxore fratris prohibetur, quæ דורתך *amita tua est.* Vox דורה diversimode ab Interpretibus vertitur. Targum Onkelosi reddit, *אח אבך היא וxor patris tui est.* Lxx. *συσγενής γὰρ εἶναι cognata enim tua est.* Samaritanus, *אח אבך היא amita tua est.* Syrus, *ne retee, פורסיה ignominiam sive turpitudinem ejus.* Vulgata, *quæ tibi affinitate conjungitur.* Quemadmodum דוד juxta Kimchium significat *אב patruum sive patris fratrem,* ita hoc loco iterum, vertente Kimchio, *דורתך היא אשת אחי אבך, dada tua est uxor fratris patris tui.* Quæ cognata & affinitate tibi juncta est, ut Græcus & Latinus Interpres vertunt. Rabbi Levi Barzel. in *Chinnuc.* in hoc versu geminum vult interdictum contineri. Primum præc. 199. *שלא לבוא על אחי האב Non esse congregiendum cum patruo. Sive ille sit germanus, sive uterinus legitimus, vel spurius, ex verbis prioribus: Nuditatem patruus tui ne retee. Quod frater patris vocetur omni hoc respectu.*

VI. Deinde præc. 200. alterum proponit, *שלא לבוא על אשת אחי האב וזאת נקראת בכחוב דורתו לפי שהיא אשת דודו שנאמר אל אשתו לא תקרב: דורתך היא Non congregiendum cum uxore patris, quæ in Scriptura dada vocatur, quia uxor patruus ejus est, juxta id quod scriptum, Ad uxorem ejus non accedes, amita tua est. Quæ admonitio valet, ex quo desponsata est*

ta est patruo eius, sive vivat jam patruus eius repudiumque ei miserit, sive mortuus sit. Nec est, quod hic distinguatur patruus ex patre & ex matre, cum uterque tam maternus, (quem Rabbinus per sepimentum prohibuere) quam paternus comprehendatur, idque omni loco & tempore, sive superstitite, sive mortuo patruo. Idem monet R. Moses Mikkoisi precepto negat. 110. אשת אחי אביו לאחר מיתת דודו מניין שכתוב בפרשת אחרי מות ערות אחי אביך לא תגלה ואל אשתו לא תקרב דודתך היא Unde probatur, patrum uxorem mortuo patruo esse prohibitam? Quia scriptum est (Lev. xviii. 14.) nuditatem patrum tui ne reterege, & ad uxorem eius ne accede, amita tua est. Id colligit ex repetitione, ad uxorem eius ne accedito: nempe post mortem patrum. Utrumque verum esse fatemur, quod filia fratris non debeat nubere patruo suo, idque ex priori parte prohibitionis, & quod filio fratris illicitum sit ducere uxorem patrum sui, ex parte posteriore; tam mortuo, quam vivo patruo; quemadmodum & reliqua interdictione de incestu ad vitam eorum, qui prohibentur, non restringuntur. Priorem tamen sensum verba magis innuunt. Ratio legis est, quod illa sit uxor patrum, & una caro cum patruo facta, qui parentis loco habendus. Ex reciproco autem respectu uxor patrum mihi nubere nequit, qui sum filius fratris mariti eius. Et per קל וחומר i. e. argumentum a fortiori, multo magis patruo filia fratris est prohibita, propter consanguinitatem, quandoquidem vetitum est patrum uxorem ducere propter affinitatem.

VII. Textum hunc egregie illustrat Secta Karæorum, quorum princeps noster Elias ben Mose, qui ita scribit ad com. 14. ואחר שהזכיר הכתוב שאר השאר בנקבות הזכיר עוד שאר השאר בזכרים והודיע לנו הכתוב שאכורו בו יצטרך לאשתו אל אשתו לא תקרב בלי ויו החבור וכו' נודע אסור זכר על זכר שיצטרך על אשתו וקראה דורה כר' לדמות אותה ברוע הקריבה ופרשו החכמים ואמרו שהטעם בדודתך היא ועושהו שם מעבר. ולא יתכן זה מפני שמצאנו ואיש אשר ישכב את דודתו ערות דודו גלה לא נאמר שפרשו את כדודתו שיהיה מעבר. אמנם החכם רבי ישועה אמר שהוא שם של תורה כפי מה שבארנו במולדת ואחות. ואמר החכם הנזכר שמלת את כמו שבארנו באחות כולל החמשה אחים אח מאב ואח מאם ואח מאב ומאם ואח שהוא בן אשה האב שיקרא את שאול ואח שהוא בן בעל האם וגם זה יקרא את שאול. ואלה הנשים השאולים יקראו אחים מעברים והשלושה הראשונים יקראו אחים אמתיים מפני שבהם עלת שאר במעברים אין שום עלת שאר. הלא תראה באחות האב ואחות האם שאר אביך היא שאר בן אהיה והודיע לנו בעלת השאר שהן אחיות אמיתיות וכוונת זה במקום שתום שלא נזכר בו עלת ראוי לקחת מאמר הכתוב על האמת ועל המעבר וזה בדרך ההגברה שהגביר רבי ישועה וזה המשפט יהיה בכל מאמר הכתוב בין שיהיה השם שם של תורה ויש לו

גם כן טעם מהלשון ובין שיהיה שם חורה לבר ואין לו טעם מהלשון. Quæ latine ita reddimus: *Posteaquam Scriptura propinquitatem propinquitatis in fœminis commemoravit, insuper in maribus eam refert, & ostendit nobis, ejus interdictum transire ad uxorem ejus, dum dicit, ad uxorem ejus ne accedas, absque van copulativo. Unde constat, interdictum, quo vir viro prohibetur, transire ad uxorem ejus. Quam חורה amitam vocat, ut ei assimiletur in scelere accessus. Quod Sapientes explicant dicentes, sensum ejus esse, חיה כרורתך היא instar amita tua est, feceruntque illud nomen adjectivum (ut sit quasi amita) Id autem minime convenit, quandoquidem reperimus (Lev. xx. 20.) Quisquis cubaverit cum amita sua, nuditatem patruï sui retexit. Nemo dixerit, id esse explicandum, sicut amita ejus, quasi id sit adjectivum. Sed Sapiens R. Jeshuah statuit, illud esse nomen legis, juxta id, quod supra exposuimus ad vocem moledet & achoth. Additque idem Sapiens, vocem חיה quæ fratrem notat, comprehendere, sicut supra ad vocem חורה explicuimus, quinque fratres, fratrem e patre, fratrem e matre, fratrem e patre & matre, fratrem, qui est filius noverca, & vocatur frater analogicus, & denique fratrem, qui est filius vitrici, qui pariter vocatur frater analogicus. Atque hi duo fratres analogici vocantur fratres adjectivi, sive quasi fratres. Ex quibus tres priores vocantur veri fratres, quia in illis causa datur propinquitatis, sed in quasi fratribus nulla datur propinquitatis causa. Annon enim vides, quæ de sorore patris & de sorore matris datur, propinqua patris tui, propinqua matris tuæ est (com. 12. 13.) Addendo propinquitatis causam ostendit nobis, illas esse veras sorores. Sed quocumque loco non aperte causa memoratur, Scripturæ dictum accipi oportet de vera & adjectiva simul; idque per modum prevalentia, quam fecit R. Jeshuah, atque idem erit judicium in omnibus Scripturæ dictis, sive nomen aliquod sit nomen legis, quod rationem ex lingua habet, sive sit nomen legis tantum, quod rationem ex lingua non habet.*

VIII. Atque ita R. Jeshuah censet, nuditatem fratris patris sive patruï, comprehendere etiam fratres patris adjectivos, qui sunt filii uxorum avi mei, eorumque prohibitionem ad uniuscujusque eorum uxorem transire. Quod hujusmodi illustrat exemplo: *Keturæ uxori Abrahami filius fuit ex alio viro, cui nomen Peloni, cujus uxorem interdictam esse dicas Jacobo, quia Jacob & Abrahæ sunt corpus & propinquus propinqui; Abraham autem jam accepit Keturam, ideoque Isaac pater Jacobi & Peloni, filius scilicet Keturæ erunt duo fratres ad-*
jecti-

jectitii sive quasi fratres. Illud dictum autem, nuditatem fratris Patris tui &c. comprehendit verum & adjectivum, id est, que Jacobo prohibitus est Peloni filius Ketura, id est uxor ejus, quandoquidem prohibitio ejus ad uxorem ejus transit. Paulo post addit hanc cautelam.

הכתוב לא אסר אחר משארי אשת הרוד עד שנקיש ממנו כלל שאריה ולפי זה יתחייב שיהיו כלל שארי אשת הרוד בחרת ואין להקשות ולאמר שכמו שאסר הכתוב בת אשת האב שהיא שאר הדבק בשאר והוצאנו מזה עלה ונשינו משפט כולל לאסור כל שאר הדבק בשאר כמו בת אשת האב וכו' בת אשת הבן וכו' בת בעל האב כן ראוי להקיש ממה שאסר הכתוב אחי האב המזכירים כמאמר ערות אחי אבך שהוא בן אשת אבי אביו שהוא שאר הדבק בשאר השאר להוציא עלה לעשות משפט כלל לאסור כל שאר הדבק בשאר השאר עד שנאסור מזה שארי אשת הרוד מפני שהכתוב התיר בני הרוד אמתיים שהם שארי שאר השאר כל שכן שארי אשת הרוד שהם שארי דבק ושאר השאר לכן ראוי להיותן בחרת ובני הרוד הותרו ממאמר ותהינה לבני דודיהן לנשים והכתוב החכים באמרו דודיהן ביד ולא אמר דודיהן בלא יוד פן יוחר מזה המאמר שתי אחיות לשני אחים ואין טענה ממאמר וישאום בני קיש אחיהם כי זה היה קודם נתינת התורה אבל עם כל זה יפורש המאמר על נכון שהאחד היה בן קיש והאחר היה בן בנו ונקראו בני קיש כי בן הבן בן יקרא והוציאו החכמים החר בני הרוד גם בן מדויק מאמר הכתוב באמרו ערות אחי אבך לא תגלה אל אשתו לא תקרב בלא ויו ואסרו שאם היה בןו היינו מפרשים מאמר הכתוב באמרו ערות אחי אבך שכולל גם בני הרוד מפני שהבן יקרא ערוה לאב ממאמר כי ערות הנה אמנם מפני שנחבר כאמר אל אשתו לא תקרב בלא ויו ידענו שכוננו הכתוב בערות אחי האב היא ערות אשתו לא זולתו :

Scriptura tamen non prohibuit ullam personam ex propinquis uxoris patris, ut inde fiat argumentum generale ad ejus propinquitates. Ideoque sequetur, omnes propinquos uxoris patris haud vetitos sed licitos esse. Neque argumentari licet, quae admodum Scriptura filiam noverca prohibuit, quae est propinqua adhesionis sive affinitatis in propinquitate; unde elicimus causam, & jus facimus universale ad prohibendam omnem propinquitatem affinitatis, in propinquitate, nimirum filiam uxoris fratris, & filiam uxoris filii, & filiam vitrici; ita etiam argumentum deduci oportere ex eo, quod Scriptura prohibuit fratres patris adjectitios istis verbis: nuditatem fratris patris tui &c. qui est filius uxoris avi sui, estque propinquus affinitatis in propinquo propinqui, ut inde causa deducatur ad formandum jus universale prohibendi omnes propinquos affinitatis in propinquitate propinquitatis, adco ut inde etiam prohibeamus propinquos uxoris patris: Si quidem Scriptura veris filiis patris, qui sunt propinqui propinquitatis propinqui, nuptias permisit, multo magis igitur permisit erunt propinquis uxoris patris, qui sunt propinqui affinitatis & propinqui propinqui, ideoque inter eos licitas esse oportet nuptias. Et filii patris permitti sunt ex dicto (Num. xxxvi. 11.) & fuerunt filii patruorum suorum in uxores. Ubi sapientiam docuit Scriptura dicendo רוריהן cum litera jod, non

autem כורח sine jod, ne ex illo dicto dua sorores duobus fratribus permitterentur. Nec argumentari licet ex eo, quod scriptum legitur (1. Paral. XXIII. 21.) & duxerunt eas filii Kisch fratres earum. Id enim obtinuit ante datam legem. Sed prater id omne illud dictum etiam recte explicatur, quod unus filius Kisch, & alter filius filii ejus fuerit; vocantur autem filii Kisch, quoniam filii filius vocari solet filius. Sapientes etiam ex consideratione dicti Scriptura colligunt, filios patrum licitos esse, eo quod dicatur, nuditatem fratris patris tui ne retegito, ad uxorem ejus ne accedito (com. 14.) sine Van copulativo, adduntque, dictum illud Scriptura, si van adesset, se ita fuisse interpretatos, ut etiam filios patrum comprehenderet, quia filius vocatur nuditas patris, ex illo dicto (com. 10.) nam nuditas tua sunt. Cum autem reliqua verba, ad uxorem ejus ne accedito, sine van conjungantur, inde cognoscimus, Scripturam nomine nuditatis patrum nuditatem uxoris ejus intendere & non aliam prater eam.

IX. Verum enim vero quemadmodum versu undecimo novercæ filium & filiam ex alio marito, & vitrici filium ac filiam ex alia uxore non prohiberi judicamus, quia in illis nulla ratio propinquitatis, ita neque hoc loco patris mei frater adjectitius, v. gr. Keturæ Abrahami uxoris filius ex alio marito, prohiberi videtur mihi, sive Jacobo, filio Isaaci, id est, uxori ejus, cum inter Keturæ filium, ex alio marito, & Isaacum, sive uxorem ejus, nulla intercedat propinquitas, & per consequens inter Keturæ filium tanquam patrum adjectitium, & Jacobum sive uxorem ejus, aut inter Keturæ filii uxorem, & Jacobum adjectitii sive quasi fratris filium, nulla detur. Recte tamen idem Eliah Karæus statuit, propinquos uxoris patrum mei, & veros ejus filios & filias mihi non prohiberi, argumento loci Num. xxxv. 1. 11. etsi inde binas sorores binis fratribus vetitas, nulla solida ratione probare queat.

X. Denique ad legem de nuru com. 15. Eliah ben Mosche hæc adnotavit: כוזה ידענו גם כן שאסור זכר על זכר יצעד על אשתו באסורו אשת בנה Ex hoc versu etiam intelligimus, interdictum, quo vir viro prohibetur, transire ad uxorem ejus, siquidem dicit, uxor filii tui est. Ratio ergo cur interdictum ad eam transeat, est, quod illa sit nuditas filii ejus. Quasi dicat, per conjugium cum filio tuo facta est una caro. Subjungit R. Aaronis sententiam, qui generum prohibitum esse cum nuru, & interdictum, quo gener prohibitus, ad uxorem ejus transire, statuit. Cum enim scriptum sit: nuditatem nurus tuæ, non autem, nuditatem filii

fili tui, *ne retege*, propter affinitatem eam interdictam esse, ait, & ob eandem generum esse vetitum, id est generi uxorem vetitam.

XI. R. Moses Mikkotzi legem de nuru ita exponit *praecept. negat.*

93. שלא לבא על כלהו בין בחיי בנו בין לאחר מיתת בנו בין מן הארוסין. בין מן הנישואין כמו ששנינו בפרק ארבעה מיחות: שנאמר ערות כלהו לא תגלה אשת בך היא וגומר וקבלנו מרבתינו כי מלא תגלה ערותה שלא הוצרך ליכתב: *Non congregiendum esse cum nuru, tam superstitute filio, quam mortuo eo, tam desponsatione sola, quam consecratione ei copulata, quemadmodum didicimus in Codice Sanhedrin Cap. vii. f. 53. & accepimus a Rabbini nostris, quod ex illis verbis, ne retege nuditatem ejus, qua ad interdicendam nurum scribere non erat opus, discamus, interdictum etiam extendi ad nurum post mortem filii.* Idem tradens R. Levi Barzel. *prac. 201.* addit: Verifimiliter hunc reatum etiam respicere filium nothum, qui filius ejus est. Et Rabbinus per hujus legis sepimentum etiam prohibuerunt *nurum filii & nepotis* כן הוה ער *ad finem usque seculi*, sed *filia nurum tantum*. Quo ipso significant, non modo filii nurum, sed & cunctorum nepotum ex eo & nepotibus continenter descendentium uxores esse vetitas. Ex qua lege iterum concludimus, quia socio prohibetur nurus, multo magis patri filiam prohiberi, sicut filiae interdictum eliciimus ex com. 7. & 10.

XII. Hisce legibus ita expositis, instituti ratio exigit, ut iterum ad quaestiones hic agitari solitas, breviter respondeamus, & varios casus matrimoniales, qui in Mose disertis verbis expressi non leguntur, enodemus. *Quari primo* potest, An defunctae uxoris patris dimidiam s. consanguineam sororem ducere permissum sit? Qui casus in vicinia nuper occurrebat. *Resp. 1.* extra controversiam positum, patris sororem esse vetitam Lev. xv i i i. 12. 2. indubitatum quoque est, dimidiam sororem pro sorore haberi, ejusdem Cap. v. 9. i i. 3. quandoquidem vir & uxor sunt una caro Gen. i i. 24. etiam uxoris patris germanam sive consanguineam sororem ducere non licet. Idem confirmatur ex com. 14. & honestas ac respectus parentum ac liberorum ejusmodi nuptias non permittunt, si res adhuc sit integra. *Quaritur secundo*, An vidua defuncti mariti matris dimidio fratri nubere possit? Quod negatur eodem fundamento, quo casus praecedens. *Quaritur tertio*, An alicui consanguineae sororis filii viduam ducere liceat? *Resp.* cum Theologis Leydensibus, Heidano, Coccejo, Hoornbeekio, ejusmodi matrimonium pugnare cum legibus

Lev. xvii. 12. 13. 14. xx. 19. 20. Dimidia enim sive confanguinea soror, ut modo dictum, pro vera sorore habetur; cujus filiam aut filii viduam ducere vetitum. Vide in *Oper. Cocc. Tom. vi. Consilium v.*

XIII. *Quæritur quarto*, an patruo vel avunculo neptem ex fratre vel sorore ducere liceat, sive an mihi liceat cum fratris vel sororis filia confurescere? Ita vulgo censent Hebræorum Magistri, quorum sententiam profert Maymonides *Hilch. Ifuri Biab cap. 2.* ומותר לאדם לישא אשת בן אחיו ונשוא אדם אשה וכת אחותה או בת אחיה כאחת ומצות חכמים שישא אדם בת אחותו והוא הדין לבת אחיו שנאמר ומכשרך לא תתעלם
*Licitum etiam est in uxorem eam ducere, quæ fuerat uxor nepotis ex fratre; ut & foeminam simul cum nepte sive ex sorore ejus, sive ex fratre. Et in monitis Sapientum habetur, ut quis ducat filiam sororis suæ, & filiam fratris sui, nam idem jus est, juxta id quod scriptum legitur (Jesa. lvii. 17.) A carne tua ne te abscondas. Tantum abest, ut illi interdictas esse velint hæc nuptias, ut etiam præceptas esse, sibi imaginentur. Idem sentiunt nonnulli Theologi Wittenbergenses, quemadmodum videre est in *Consiliis Theologicis Francof. 1664. impressis*, adducentes hanc rationem, quod Deus personas non gradus prohibuerit. Contrariam sententiam veram esse vidimus hætenus, & in sequentibus pluribus demonstrare satagemus.*

XIV. Cum enim fateantur, Deum interdixisse nuptiis cum patris sorore com. 12. quidni concedant pariter esse interdictas nuptias cum fratris vel sororis filia, ubi par ratio & idem gradus. Si enim filius non debet ducere patris sui sororem, nec filia licebit patris fratri nubere. Quæ clarissima sunt. Quemadmodum nolter Eliah ben Mosche recte judicavit, *idem esse jus patris circa filiam fratris sui aut filiam sororis suæ, quod est circa amitam suam.* Vide sis *Thesin. iv.* Accedit, quod Deus vel disertis verbis hujusmodi matrimonium prohibuisse videatur commate 14. *nuditatem patris tui ne retegno*, sicut monuimus *Th. vi.* In qua interpretatione nobis ipsi Hebræorum Doctores præeunt; qui in isto commate non minus duo præcepta contineri volunt, quam com. 7. de quo egimus *Cap. iv.* in utroque enim loco *interdictum cum masculo* datum esse volunt, quod tamen non fit verisimile, ob speciale interdictum com. 22. & *Lev. xx. 13.* Quid ergo? potius filia, si sit geminum præceptum, nubere patruo suo, vetitum esse arbitror. Quod hic erat probandum. Ne dicam de naturali reverentia, quam filia patruo & avunculo debet. Ad exemplum Abrahami & Saræ supra respondimus.

dimus, reliqua, quæ in contrarium adducuntur, postea examinabimus.

XV. Interim Jcti Helmstadienses & Kilonienses hunc casum matrimonialem dispensabilem esse judicarunt, hisce præcipue argumentis inducti. 1. quod conjunctio fratrum & sororum jure naturali non sit prohibita, quandoquidem per eam propagatum genus humanum; alias enim sequi, genus humanum per incestum naturalem esse propagatum. Deum approbasse matrimonium inter Adami & Evæ filios & filias. Impium etiam esse cogitare & dicere, id esse ex necessitate factum, propter hominum defectum; quod Deum omnipotentem nulla necessitas cogere possit ad tolerandum, quod alias non toleraret ut moraliter turpe, si necessitas non suaderet. Cum Deus potuisset myriades hominum formare, si scivisset vel voluisset, matrimonium inter sorores & fratres naturali & morali legi contrariari & in se sua natura turpe. Naturalia jura esse immutabilia. Quod ergo in primo gradu permixtum inter fratres & sorores, id multo magis permixtum esse in secundo gradu, nisi expresse in Dei verbo sit prohibitum. Denique in nullo loco nuptias inter avunculum & filiam sororis vetitas esse, aliaque exempla sacra eas comprobare Exod. 11. 2. VI. 20. Jud. 1. 2.

XVI. Abrahamum etiam, haud imperitum legum naturæ, Saram ex patre sororem in matrimonio habuisse Gen. 20: 12. quæ Deo grata fuerit conjunctio, utpote qui ex eius posteritate, Messiam prodire voluerit. 2. Posito, conjunctionem fratrum & sororum jure naturali & divino morali prohibitam fuisse, conjunctionem tamen cum sororis filia jure divino non esse vetitam. Tandemque concludunt: Quæ conjunctio nec jure naturali, nec divino, sed tantum positivo humano est prohibita, in illa locum habet dispensatio. Atqui conjunctio fratris cum sororis filia. Ergo. Quod utriusque Facult. Helmst. & Kiloniensis Judicium nobis exhibet Celeb. S. Strykius ad Joh. Brunnemanni *Jur. Eccles. L. 11. c. XVI. §. 22.* Istæ tamen rationes, me judice, quod pace Celeb. virorum dictum velim, non sufficiunt ad probandam dispensationem, cum utique fratrum & sororum conjunctionis prohibitio sit juris naturalis, sicut Cap. v. Th. xxx. 1. & seqq. ostensum, atque pluribus postea demonstrabitur. Id tamen hic merito monendum censemus, non esse impiam illam sententiam, quæ statuit, necessitate conjugium iniisse in mundi primordio fratres cum sororibus; cum id

non fit intelligendum, respectu Dei, qui non cogebatur unum par hominum creare, cum sua potentia myriadas producere potuisset, sed ratione hominum creatorum, quos hæc necessitas urgebat, ut non nisi sorores ducere possent. Ad exemplum reliqua in sequentibus respondebimus. Nec quæcunque Abraham patravit, omnia sunt probanda & imitanda, cum patres non minus legem naturæ in multis obliti fuerint, ac Paulus Rom. VII. 7. Quod pluribus probatum ivimus *Dissert. 1. Sect. III. Cap. IV.* Conjunctionem cum sororis filia jure divino esse prohibitam, hic etiam satis probatum esse remur. Ut ergo non nimii scrupuli sine fundamento moveri debent, ita etiam non nimis extendendum jus dispensandi in gradibus, qui prohibiti sunt.

XVII. *Questio quinta* sequitur, An defunctæ socrus sororem ducere licitum? *Resp.* Quia socrus soror aliquo modo referri potest ad Lev. xviii. 12. ubi turpitudine sororis patris prohibetur, cum illa sit mihi instar matris, sicut cum Cypræo Frid. Balduinus judicavit, apud Dedeken. *Theol. Consil. Vol. III. L. III. Sect. 11. Tit. 3. Num. 17.* & Casp. Eras. Brochmandus *Syst. Theol. de Conjugio, Cap. IV. q. 44.* *Meliorum Theologorum sententia est, inquit, quod non liceat ducere defunctæ uxoris matris seu socrus sororem, Fundamentum sententiæ est, prohiberi Lev. xviii. v. 12. conjunctionem cum sorore Patris, qui est secundus gradus lineæ aequalis. Ea itaque lege interdicta sunt nuptiæ cum sorore socrus, quia socrus instar matris est. & honestas huic matrimonio contrariari videtur; Ideo, si res adhuc integra, illud matrimonium non facile permittendum. Negativam sententiam etiam inveni in Consiliis Theol. Wittenbergensibus.*

XVIII. *Questio sexta* est, An viduo defunctæ uxoris fratris sive sororis filiam ducere fas sit? Nonnulli affirmant, plures tamen negant. Et si leges, quas sumus interpretati, recta lance ponderemus, negativum responsum præferendum esse, liquebit. Cum enim maritus in unum corpus ac unam personam coalescat cum uxore sua, sequetur, uxoris propinquos etiam esse mariti propinquos. Ut enim sororem ducere non licet, ita nec uxoris sororis nec uxoris fratris conjunctio licita est; et si gravius crimen committat, qui cum sorore, quam qui cum uxoris sorore conjungitur. Quam propinqua mihi ergo est sororis filia, tam propinqua mihi etiam est uxoris sororis filia. At qui sororis filia interdicta censetur Lev. xvi. 11. ut *Quest. IV.* probatum dedimus; quandoquidem tam propinqua mihi
soro-

fororis filia est, quam propinqua mihi matris soror. Uti hæc mihi loco matris est, ita ego fratris sive fororis filia propinquus sum quasi loco patris. Ideoque indecorum est tale matrimonium. Et lex generalis com. 6. æque ad propinquas per affinitatem, ac ad propinquas per consanguinitatem referri debet.

XIX. Idem probatur ex com. 14. & Cap. xx. 20. Quo gradu enim affinitatis, uxor patruï conjuncta est filio ex mariti fratre genito, eodem etiam gradu filia ex sorore defunctæ uxoris edita, conjuncta est marito materteræ. Vetita igitur uxore patruï, ex lege reciprocationis, etiam uxoris fororis filiam vetitam esse oportet. Dispar ratio inter uxorem patruï, quæ in linea adscendente prohibetur, & loco matris est, ac gloris filiam, quæ in linea descendente, & loco filia est, urgeri nequit; cum ex hoc ratiocinio sequeretur, nec patris cum filia nuptias esse vetitas, eo quod filia sit in linea descendente. Fundamentum prohibitionum carnis propinquitas constituitur com. 6. Ita negative ad hunc casum responderunt Ecclesiæ Belgicæ & Gallicæ in variis Synodis, teste *Voetio Polit. Eccl. Par. 1. Tr. 1. Sect. 2. c. 4. q. 2. arg. 6.* item Melanchron, Zepperus, Junius, Joh. Gerhardus, Brochmandus, Fac. Theol. Lipsiensis An. 1627. Jenensis 1664. *apud Dedeck. in Append. ad vol. 3. Thes. conf. lib. 3. Sect. 2. Tit. 3.* & Wittenbergensis An. 1649. Voetius l. c. Maresius & J. Steinbergius, de hoc casu consulti; quemadmodum illud judicium in quibusdam Thesibus Theol. de *gradibus proximitatis* Th. xii. Maresius produxit. Walaus etiam in *Consiliis & Epist. pag. 372. sq.* Cui sententiæ accesserunt Celebres Juris Consulti, Ant. Matthæus, Carpzovius *Jurisp. consist. l. 11. Def. 92.* Brouwer de *jure Connub. l. 11. c. 15. §. 7.* qui monet, Illustriss. Ordines Holl. concessisse aliquando hujusmodi conjunctionem, sed postea melius & divinam legem & propriam constitutionem examinantes, eosdem Ordines tale conjugium alii negasse, ut Politicæ constitutioni contrarium.

XX. Nobiliss. Facultas Juridica Viadrina, istum casum dispensandi summo Magistratui potestatem competere, statuit, idque ob sequentia præcipue argumenta. i. quod in propinqui-
oribus gradibus ante legem datam Lev. 18. permixtæ sint nuptiæ, ut docent exempla Abrahami & Jacobi. Eam libertatem matrimonii restrictam per subsequutam legem. Quod ergo ante legem permissum, & per novam legem non prohibitum, hoc adhuc permissum esse. 2. juxta plurimorum doctorum sententiam Lev. 18. tantum prohibi-

tionem contineri personarum & non graduum; adeo ut quæ personæ ibi in linea collateralis non recensitæ, illæ nec censeantur prohibitæ. 3. Hoc in casu nec personam nec gradum similem prohiberi. 4. non esse hic identitatem sed disparitatem rationis. Siquidem omnes prohibitiones ex isto principio fluunt Lev. 18: 6. Quæ argumenta omnium oculis exponimus, ut videant quid in ejusmodi casu standum. Ad exempla ante Legem supra respondimus, quæ nobis neutiquam imitanda, cum non caruerint nævo. Secundum argumentum, personas tantum esse vetitas in Levitico, etiam non admittimus. Contrarium hactenus probavimus, & in sequentibus fusius probabimus. Tertium & 4. dubium satis solutum esse puto ex iis, quæ dicta sunt.

XXI. *Questio septima*, An alicui defunctæ uxoris dimidii fratris filiam ducere integrum sit? Si per dimidium fratrem consanguineus intelligatur, qui cum sorore ex eodem patre prognatus, decisa est hæc quæstio ex præcedenti, cum consanguineus frater & consanguinea soror pro fratre & sorore habeantur ex Lev. xvi 11. 9. 11. Si vero frater sit privignus ex aliis parentibus natus, conjunctio non habet difficultatem. Sub hac distinctione mihi videtur admittendum esse, quod negative respondit *Fac. Theol. Lipsiensis An. 1657.* apud *Dedek. in Append. ad vol. 111. Conf. L. 3. sect. 2. Tit. 3. Num. 6.* Obiecit *seines vorigen Weibes stieffbrudern tochter geprahten künne?* Ubi procul dubio frater uxoris intelligitur, qui est mariti filius ex alia uxore, & privignus appellatur. Cum igitur conjugium cum sororis privigna licitum sit, etiam licitum erit cum privigni fratris filia. Sed vero cum consanguineæ sororis filia æque est illicitum ac cum germanæ filia. Atque ita ad hanc quæstionem de consanguineæ sororis filia negative respondit *Consistorium Misnense* apud *Dedek. Conf. Th. vol. 3. Sect. 2. Tu. 3. Num. 14.*

XXII. *Questio Octava*, An viduæ liceat defuncti mariti consanguineæ sororis filio nubere? Respondet *Fac. Theol. Rostoch. An. 1575.* apud eundem *Ded.* loc. modo citato *Num. 16.* negando. Cui sententiæ etiam accedo, quia consanguinea soror in sacro Codice sororis titulo gaudet, & prohibita est. In ejusmodi casibus tamen circumstantiæ ponderandæ, an res adhuc integra, & ex ignorantia Legum ejusmodi matrimonium personæ elegerint. *Questio nona* sequitur, An mulieri nuptiæ cum patris consanguineæ sororis defunctæ marito sint licitæ? Resp. eas pugnare cum Legibus Mosaicis
Lev.

Lev. xviii. 14. xx. 20. cum idem sit propinquitatis gradus, adeoque implicite & per consequentiam prohibitus, quemadmodum in similibus casibus visum est. Fac. Theolog. Jenensis apud *Dedek.* in *Append. ad Kol. 2. l. 3. Sect. 2. Tit. 3. p. 835.* easdem illicitas pronuntiavit. *Quaestio decima*, An patruo vel avunculo viduam filii ex sorore vel fratre; item an viduo defunctae uxoris materteram ducere fas sit? Respond. Neg. ex collatione locorum Lev. xviii. 13. 14. & Gen. ii. 24. cum patruus fratris filio, qui cum uxore sua in unam carnem coalescit, sit loco patris. Reverentia igitur, pudor & honestas ab illis nuptiis abstinere suadent. Accedit, quod uxoris consanguinei etiam sint mei; Sive liberi supersint ex primo conjugio, sive non. Vide *Brouw. de Connub. Lib. 11. c. xv. §. 7. 8.*

XXIII. *Quaestio xi.* An patruus defuncti uxorem ductam retinere liceat? *Huld. Zwinglius b. m. in Epist. ad fratres dilectos*, ad quaestionem hanc, placet, inquit, ejus fratris sententia, qui legem intelligit, *vivo patruo non retinenda esse uxoris ejus.* Quam tamen deinde corrigit hisce verbis: Sed occurrit hoc inexplicabile, quod lex de non tangenda uxore fratris hanc interpretationem legis non admittat; nam alias notum est, quod vivente fratre vel patruo, non licebat ejus uxorem attingere propter adulterium. Patet enim, quod *lex huc tendit, ut mortuo fratre aut patruo non liceat ejus uxorem attingere.* Ad hoc dicimus, nobis omnino videri, hanc esse sententiam legis. Deinde subnectit: *Recte autem videmini censuisse, dum per charitatem nepoti patruus defuncti uxorem pronuntiastis non esse adimendam.* Ita optime judicavit beatus Zwinglius. Quemadmodum Moyses matrimonia nonnulla vetita, de facto contracta, non dissolvit, sed poenam duntaxat addidit, legimus Lev. xx. 20. 21. Idemque Abrahami, Jacobi, aliorumque comprobant exempla. Neque Nathan dissolvi jussit matrimonium Davidis cum Bathseba. Quod tamen ad omnes gradus, cum primis ad ascendentes & descendentes in linea recta, non esse extendendum, poena ejusmodi transgressoribus indicta abunde docet Lev. xx. In similibus igitur exemplis idem erit sentiendum.

XXIV. *Quaestio xii.* An ab avunculi uxore abstinendum? Resp. Affirm. Siquidem tale matrimonium haud obscure prohibitum Lev. xviii. 13. 14. Cum avunculi & patruus uxor in pari gradu

I
fint

sint constituti; Unde & Rabbini hanc inter Secundarias foeminas referunt, ex Scribarum & majorum scitis veritas, sive frater matris sit consanguineus, sive uterinus. Addit R. Moses Mikkotzi קרובו לו פה *in infinitum*, ut neque in patre seu fratre ejusmodi sit terminus. Illicitum esse hoc conjugium, etiam pluribus demonstrarunt de eo consulti Theologi Leydenses, *Heidanns, Coccejus, Hoornbeekius*, quod hic sit propinquitas carnis, adeoque regulæ isti generali locus Lev. xviii. 6. Addunt, hoc conjugium reverentiæ parentibus debitæ, & honestati repugnare, ac scortationi annumerandum Eph. v. 3. 1 Cor. v. 15. Interim personis jam conjunctis cohabitationem permittunt & liberorum suorum sustentationem, ac quoad torum separationem commendant. Vide sis in *Oper. Cocceji Tom. vi. Consilium. xxiii.*

XXV. *Questio xiiii.* An incestæ sint nuptiæ consobrinorum, sive patruelium & amitinorum? Resp. Id nos negare, cum neque ad legem generalem Lev. xix. 6. neque ad subsequentes speciales referri queant. Accedit, quod earum nuptiarum frequentia occurrant exempla in sacris, non modo ante, sed etiam post legem promulgatam Gen. xxiv. 48. xxxix. 12. Num. xxxvi. 11. Consule sis post Augustinum, Calvinum, Lutherum, Melanchthonem. P. Martyrem, Masium ad Jos. xv. Atterfoll. ad Num. xxxvi. J. Gerhardum *de Conj. §. 355.* Voet. *Polit. Eccles. Par. 1. Lib. 3. Tract. 1. de matr. Sect. 2. c. 5. q. 3.* Brouwer *de Connub. lib. 11. integro Cap. xii.* Quo prolixiores illi de hoc casu, eo nos erimus breviores, quia difficultate caret. Karæi hæc nuptias etiam licitas pronunciant.

XXVI. Denique *Q. xiv.* An genero focius interdicta censeri debeat, sicut focero nurus Lev. xviii. 15? Resp. Vix quisquam de eo dubitaverit, cum hac lege non modo per evidentem consequentiam sit prohibita focius, sed etiam expressis verbis cum ea cubans maledictus pronuncietur Deut. xxvii. 23. & comburendus Lev. xx. 14. Quandoquidem vir & uxor sunt una caro. Ideoque vir a proximis consanguineis ejus abstineat oportet, inter quos vel maxime mater est, quæ marito matris loco.

XXVII. Tandem ad exempla, quæ ad hæc expositas leges etiam in contrarium allegantur, brevissime respondendum. Ante legem latam, præter exemplum Judæ cum Tamare nuru congressi Gen. xxxviii. occurrit aliud Amrami, qui accepit Jocabedam ורור *amitam suam* in uxorem. Post legem, Athniel frater Calebi, filiam

filiam fratris duxisse videtur Jos. xv. 16. 17. Judic. i. 12. AbenEfra existimavit prohibitionem incestuosarum mulierum ad terram Canaan fuisse restrictam, ita ut Jacob duas sorores, & Amram Iochabedam amitam suam, in Ægypto ducere potuerint ולא נשאתו בהם *ut inde non fuerint polluti.* Quam tamen sententiam ut futilem rejicit Abarbenel, aliaque ratione illud factum excusat, quod videlicet tunc nondum Lex data, neque istæ mulieres prohibitæ fuerint. Cujus vestigiis insistens Grotius, olim nefas fuisse ante datam legem, v. gr. duas eodem tempore in matrimonio sorores habere, & amitam ducere negat, quod nunc nefas. Atque ita JCr Th. xv. memorati cum Grotio lib. 11. de I. B. & P. c. v. §. 14. filiam fratris licitam esse statuentes, ad hæc exempla provocant Amrami, Athnielis, Abrahami, ad quæ nunc hæc reponimus.

XXVIII. Ad exemplum Amrami Doctiff. Rivetus respondet, non fuisse illud conjugium ad regulas divinarum legum exactum, sed illo tempore etiam viros sanctos abreptos fuisse communi gentium more. Ideoque *amitam* verit. Neque enim omnia probanda, quæ fecere patres; Sed forte tutius est credere, matrem Mosis non tam amitam fuisse Amrami, quam amitæ filiam. Quemadmodum Kimchius scribit, quod Chanameel דוד Jeremiæ cap. xxxii. 7. 8. 9. dicatur דוד *patruus ejus*, pro דוד בן *filio patruus*, sicut Lot dicatur אבן *frater Abrahami*, cum tamen fratris fuerit filius, ita ut דוד & *patruum* & *patrualem* denotet. Pari modo ergo דוד hic potest latius sumi, & *patrualem*, sive *proximam* significare. Conf. Cant. v. 1. 9. vi. 3. Etsi dicatur filia Levi Exod. ii. 1. Num. xxvi. 59. non immediate, sed mediate ab ipso genita, ut Elisabeth Aaronis filia vocatur Luc. 1. 5.

XXIX. Quod attinet Athnielem, is non fuit frater Caleb junior, quemadmodum Vulgata habet, ubi *junior* redundat, sed בן קנו אחי כלב *filius Kenasi fratris Calebi*, quemadmodum & Munsterus & Pagninus reddidere. Et Chaldæus Paraphrastes cum Syro דכלב אחיו pariterque Græci ἀδελφὸς καλεε *fratris Caleb.* Quam versionem præferendam esse judicamus Junio-Tremellianæ & Piscatoris, quæ *agnatum Calebi* habet. Athniel igitur & Achsa, juxta hanc versionem, quam & Doctissimus Masius probat, patruales erant, quos matrimonio conjungi, nefas non erat, sicut Thef. xxv. ostensum. Ideoque non video, quomodo Consultissimi Viri, quorum feci mentionem Th. xv. hinc stabilire moliantur nuptias cum

filia fratris vel fororis, cum eæ per bonam & non longe ductam consequentiam prohibita sint. Et vel hinc liquet Athnielem non fuisse fratrem Calebi proprie sic dicti, quod Caleb passim filius Iephone, Athniel vero filius Kenesi dicatur, etsi minor five junior vocetur Athniel Iud. 1. 13. qui novus maritus, propter Caiebi ætatem. Ad Abrahami exemplum responsum est Cap. v. Th. xxxv. Exempla sunt, non leges.

CAPUT VII.

*Nuptia cum fratria & sororis uxore prohibentur
Lev. xviii. 16. xx. 21.*

HActenus de gradibus secundariis in linea ascendente & descendente: Sequuntur secundarii in linea collateralis Levit. xviii. 16. היא אחך אשת ערות אשת אחך לא תגלה ערות אחך אחך נuditatem uxoris fratris tui ne retegito, nuditas fratris tui est. Quam legem ita interpretatur R. Elias ben Mosche: פרוש זה הפסוק הוא כפרוש הפסוק הקודם: מפני שידועם אחר: וממאמרו אשת אחך ידענו גם כן אסור החתן מהאחות מאמרו אשת אחך ולא אמר ערות אחך ומה ידענו גם כן אסור שני שארים לגוף אחר אמנם יש למען כי אחר שהוכיר אסור אשת אחי האב כל שכן אשת האח כמו שמאסור בת הבת ידענו אסור הבת עצמה ואמרו החכמים שרצון הכתוב לפעמים לאסור האסור משני צדדין מן הכתוב ומקל וחומר ויש אסור בעריות מאופן אחר ויש משני אופנים ויש משלשה ואמר החכם רבי אהרן והנה האם אסורה יותר משש עריות: *Hujus versus expositio congruit cum explicacione prioris, quorum una ratio & comparatio. Atque ex eo, quod dicitur, (nuditate) uxoris fratris tui, cognoscimus etiam affinem ex sorore prohibitum, quia dicit, uxoris fratris tui, non autem nuditate fratris tui. Indeque etiam, binos propinquos uni persona interdictos esse, colligimus. Verum & ita ex pracedentibus argumentari licet: Si uxoris fratris patris prohibitio relata, multo magis uxor fratris est prohibita; quemadmodum ex interdicto filia filia intelligimus, ipsam filiam esse uctiam. Dicant autem Sapientes, Scripturae intentionem saepe esse, ut aliquid prohibeat ex duabus partibus, sive gemino modo ac respectu, & ex Scriptura, & per argumentum a minori ad majus; nonnulla nuditates prohibentur tantum uno modo, quedam duobus modis, & alia tribus modis. Addit R. Aaron, matrem magis esse prohibitam, quam omnes sex nuditates. Quam argumentandi rationem suo loco examinabimus.*

II. *Frater* non est quivis Judæus, ut Tertulliano visum cap. vii. de Monog. sed proprie accipitur, sicut etiam Deut. xxv. 5. seqq. Id.

tere alterius illius generalis exceptionem esse, sed quæ peculiari
 quadam ratione nitatur: ac proinde in exemplum trahi nec pos-
 se, nec debere. Dominum distribuisse populum illum non
 in tribus duntaxat, sed etiam in familiarum capita, in quibus
 quum primogeniti dominarentur, familiæ ex illis fuerint censi-
 tæ, ne in infinitum excreceret earum numerus. Itaque statu-
 isse Dominum, ut si primogenitus eousque vixisset, ut ducta
 uxore caput familiæ esset, & absque mascula sobole decederet,
 tum frater ab eo proximus, ut in primogenituram, sic etiam in
 fratris demortui uxorem hæres esset, & ita quidem ut liberi ex eo
 matrimonio suscepti de fratris illius mortui nomine censerentur,
 ut sic regeretur illa incestuosæ alioqui conjunctionis ignominia.
 Hanc igitur fuisse rationem, cur quod alioqui incestuosum fuisset,
 tamen a Domino sit mandatum, quod nulla causa sit, cur
 hodie nonnulli suis prorsus dammandis libidinibus prætexant,
 quum neque jam valeat hæc ratio, diruta illa macerie, quæ po-
 pulum Dei certis finibus distinctum a reliquis separabat, neque
 Dei verbum isti habeant, ex quo nunc quoque valere istam sin-
 gularem exceptionem colligere possimus. Stare igitur illam con-
 clusionem, neque leviro fratrem (excepta tantum olim specie
 memorata) neque sororio glorem ex jure divino ducere fas
 esse.

IV. Fr. Iunius ad illa verba Deut. xxv. com. 6. *ut non deleatur
 nomen ejus ex Israele*, ita commentatur: utrumque interfuit populi
 Dei, tum ut primogenitorum jus in familia continuaretur ad si-
 gnificationem ceremoniam exspectationis Christi tanquam pri-
 mogeniti inter multos fratres Rom. 8. qua Iudæos olim oportuit
 sustentari; tum vero reipublicæ interfuit, ut hæreditatum ratio
 integra permaneret, ac non conturbatis capitibus familiarum con-
 fusio invalesceret, de qua Deus caverat diligentissime Num. 16.
 & ultimo. Gerhardus *de Conjug.* §. 319. 320. 321. dicit, non esse
 causam exceptionis de fratria ducenda pietatem in fratrem, sed
 conservationem & distinctionem familiarum in tribubus Israelis.
 Ergo hanc specialem esse certi temporis & certi populi & certi fi-
 nis; eamque causam exceptionis Christo exhibito expirasse. Quem
 sequitur Consultissimus Carpzovius. *Lib. II. Jurisp. Consist. Defin.*
 91. in N. T. Christo jam nato & rationem legis & legem ipsam pe-
 nitus expirasse. Gisb. Voetius *in Polit. Eccles. Par. 1. l. 111. Tra. 1.*
 de

de Mat. Sect. II. c. IV. Q. I. Distinguit inter Jus naturale quoad Deum, & quoad hominem. illo jure honestari posse conjugium fratris cum sorore, per mutationem status rei seu objecti. . . & sic filias Adami fuisse idoneum subjectum conjugii cum fratribus. isto jure ut conjugium fratris cum sorore, sic nec leviri cum fratria honestari posse. ita ut prohibitio legis communis ac perpetuæ nos constringat; nec quisquam præter eam tale quid agere possit: nisi Deus peculiariter hoc alicui revelaret, & specialiter mandaret. quod cum hætenus factum non sit, communi lege nos teneri. Monet insuper, hunc casum agitatum fuisse tempore Henrici VIII. Regis Angliæ, qui fratris sui Arturi viduam Catharinam, dispensante Papa Rom. Julio II. duxerat, eandemque postea ob scrupulum de incestu conatus fuerat repudiare, inque eum finem judicia Academicarum Oxon. Cantabr. & complurium exterarum exquisiverat, a quibus responsum erat, conjugium illud a Catharina esse incestuosum, nec posse in eo dispensari.

V. Ad quæstionem propositam negando responderunt præter jam nominatos, *Melanchthon & Fac. Theol. Rostoch. An. 1559.* apud *Dedekennum Theol. Conf. Vol. III. Lib. III. Sect. II. Tit. II. num. 7. 8.* & *Fac. Theol. Lips. An. 1650.* apud eundem in *Append. ad Vol. III. Lib. III. Sect. 2. Tit. 2.* Negat etiam *Fac. Theol. Jenensis* de dimidio fratre, apud eundem *Dedek. Append. ad vol. 3. lib. 3. Sect. 1. Tit. 2. Num. 1.* Quibus meam *ἐπινοήσω* adjungo. *Primo* neutiquam dubitare fas est, quin Lex Lev. XVIII. 16. de fratria, si non tantum, tamen præcipue post ejus mortem sit intelligenda, quandoquidem, vivente fratre, cum uxore ejus adulterium committitur, contra ejusdem capituli versum. 20. *Secundo*, minime probanda Pontificiorum, & qui eos imitantur, sententia, præcepta omnia, quæ de gradibus habentur in Levitico, jure divino non obligare Christianos. Quod illi tantum eo fine faciunt, ut Ecclesiam in quibusdam gradibus consanguinitatis & affinitatis in Levitico expressis, dispensare posse probent, juxta *Concil. Trid. Sess. 24. Can. 3.* Sed mirum, hoc Christianos Evangelicos sustinere, quemadmodum fecit Bucholtzerus in *Resp. Jur. pro Matrim. Principis cum Defunctæ uxoris sorore contracto.* Is enim asserere non erubescit, Legem Mosis non magis ad Christianos pertinere, quam ad eos, qui vixere ante Moysen; nos non obligare in rebus politicis & secularibus. *Contrarium suo loco probare satagemus. Tertio*, neque nobis arridet Karæorum,

rum, & Magni Calvini, acutissimi sane & solidissimi Theologi solutio, quam Marefius *Disput. de Grad. Proxim. Th. x* cum aliis amplexus est, fratris scilicet nomine intelligi proximum cognatum defuncti intra gradus lege Dei concessos, & ubi defuncto nulli restarent fratres proprie dicti, vel nepotes aut patrui, qui nomen & decus ac jura familiae tueri possent. Cum lex fratres concernat stricte sic dictos, sicut solide demonstrat Beza. Neque suda ea in re peccasse, sed quod usu tunc erat receptum, observasse videtur. *Quarto*, Bezæ & Voetii iudicio libenter accedo, communi & generali lege nos teneri, nec mandatum Dei speciale facile in exemplum trahendum, & libidini fibulam non esse laxandam, ubi nos non habemus specialem hujus rei revelationem, & peculiare mandatum.

VI. *Quinto*, his tamen non obstantibus, dissimulare nolo, rationes legis, ob quas expiravit sub N. T. mihi non plane fastidire. Cum hoc jus levirationis apud Patriarchas ante Mosem jam fuerit in usu, in familia Iudæ, cujus origo procul dubio ex divina revelatione. Non quod in dubium vocem varios typos & ceremonias ante Legem Sinaiticam, sed quod mystica ratio & abolitio hujus legis, sit obscurior. Primogenituram respexisse primogenitum omnis creaturæ, inter multos fratres, quis inficias ibit? neque tamen ideo omne jus primogenituræ nunc sublatum, quod a mundi primordiis locum habuit, cujus ratio habetur hodieque in personarum Illustrium Successione, quia primogenitura est fortis naturalis quoddam genus, ut quia humana industria conservationem splendoris familiarum sine lite dirimere non potest, hi, quibus nascendi beneficium citius obtigit, etiam succedendi jure ideo primo fruuntur. Quemadmodum David & Salomo in suo regno representabant & præfigurabant Christum, principem pacis, cujus principatus amplitudini & paci nullus erit finis, neque tamen cum Christi adventu cessarunt regna & dominia in mundo. Cui accedit, quod ex Iudæorum opinione hæc lex non tantum de primogenito, sed æque de minoribus natu & quibusvis fratribus sit intelligenda.

VII. *Sexto*, neque sufficit sola ratio a Doctissimo Gerharo aliisque allegata, quod fuerit hæc lex mere forensis & positiva, ad Ebræorum Politiam adstricta, ad distinctionem tribuum & familiarum conservandam, cum, viguisse hanc leviratus constitutionem, ante legem Moysi, Iudæis latam, doceat exemplum Iudæ

Gen.

Gen. xxxviii. Cui deinde accessit ritus exalceationis. Ut ut interesset reipublicæ, ut hæreditatum ratio integra permaneret.

VIII. *Septimo*, quia hac ratione consultum viduæ ἀτέλῃς, dum viduitas status esset miseræ, cui hoc erat solatio, non videtur hoc subtractio, sed additio potius juris naturalis, illius scilicet, quod ab intelligentioribus concluditur, ac secundarium appellari consuevit. Quemadmodum supra ostendimus, filios Adami ducendo sorores suas, non peccasse contra jus naturæ, sed ei potius paruisse, quia id jus naturæ & commune bonum, genus humanum concernens, tunc exigebat, quod postmodum hominibus auctis ac multiplicatis, isti juri adversabatur. *Octavo*, neque nos gentes ad Christianam fidem adductas magis censendæ sunt obligare leges Mosaicæ matrimoniales, quam istum populum, cui Deus sanctas hæc leges singulari ratione dedit. Etsi omni sanctitati studere teneamur nunc sub N. magis, quam sub V. T.

IX. Per modum igitur consilii hoc fere proposuissem, annon hodieque Principibus populi ejusmodi nuptiæ bona conscientia sint permittendæ, ut absque libidine, fratre sine prole defuncto cum ejus vidua relicta consuecant, atque ita idem, quod Deus a populo suo quæri volebat, vel simile commune bonum promoveant, conservationem scilicet familiæ & bonorum, viduæ commodum, & Ecclesiæ ac Reipublicæ salutem? Hæc revera non humana, qualis inter Pontificios obtinet, sed divina dispensatio, seu potius, juris naturæ explicatio dicenda foret. Cum Deus hoc olim mandaverit. Sed tutius legem Levirationis Judæis relinquimus, quos obstrinxisse scribit Seldenus *de Jur. Nat. l. v. c. xx.* non profelytos. Saltem Henrici viii. Anglorum Regis absque dispensatione, matrimonium cum Catharina Arturi fratris vidua licitum fuisset, si illa, ut a nonnullis supponitur, Arturo inaccessa fuerit.

X. Antequam ad reliquas quæstiones transeam, non abs re erit huic explicationi subnectere Responsum juris Hebræi, quod Amstelodamo nuper ad me misit hac de re consultus Clar. Dav. Pina Judæus Zorphati, Med. Doctor & Concionator facundissimus, cujus opera ante decennium, & quod excurrit, usus sum in studio Talmudico. Præmissio pro more præloquio אור החמה המאיר לארץ בחכמתו

ita inquit: על דבר היבום אמת הוא כי ביום קחתו את אשת אחיו גם הוא ירש את נחלתו והו

K

זה מפורש בתורה ובקבלה ולא יאמר אומר אם לא לכם נחלה שדה זכרם נפוצים בקצה הארץ בטלה מצות יבום בי אין נחלה בארץ אבל תשובתו בצדו כי הגם הלום לא היה מיבם לרשת נחלה אחיו אבל היה יורש נחלה אחיו ביבמו אותה כי איש בית הוא לבא בכנסיו שניה כי אף אם לא תהיה לו נחלה גם הוא מיבם ויורש נכסיו כאשר אנחנו עושים היום שלישיה כי יש מצות תלויה בארץ ויש מצות תלויה בגוף האדם ומה שהוא חובת הגוף נוהג בארץ וכרוצה לארץ אם כן מצות הכתוב להקים שם המת ובמקרה קרה לו לרשת נכסיו ולכן קרוביו לא היו מיבמים אם לא היה אח גם כן אם היה לו בת בטלה מצות יבום ואם על הנחלה מיבם למה לא יבמו הקרובים וכן אמרו רבותינו כי ישנו אחיו יחידו המיוחדים בנחלה פרט לאחיו מן האם שאינם מיוחדים בנחלה ואל תקשה לך מעשה בונו שאמר להקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת ותקשה עלי כי לא קראו אותו מחלוך כי אם עובר שניה כי לא היה אחיו כי אם קרובו התשובה בזה כי לא היה זה יבום כי אם גאולה כי הנהיגו לפנינו בישראל ורוק ותמצא להראבע על כי שבו אחים יחידו אמרו המכחישים כי אינם אחים ממש כי אם קרובים והביאו ראיה מבונו וכבר אמרו רבותינו כי יחודה התחיל במצות יבום החלה כי כאשר קבל הסוד מאבותינו נודרו להקים אותו וכן אמר הנחמני במעשה המר:

Quæ in Latio ita sonant: Levirationem quod attinet, verum est, quod eo tempore, quo levir fratrem accepit, hereditatem adierit possessionis fratris sui, quod expresse & decise designatum tam in Lege, quam Traditione nostra. Nec est, quod aliquis dicat; si nunc non possidetis possessionem agri & vineæ, qui estis dispersi in extremitate terra, ergo abrogatum est præceptum de leviratione, quando in terra possessionem non habetis. Responso enim est in promptu, quod etiam nemo leviri jus præstaret eo fine, ut hereditario jure possideret hereditatem fratris sui, sed hereditatem consecutus est fratris sui, quod leviri officium in ea præstaret, tunc enim fuit paterfamilias, qui jure in ejus bona immittebatur. Secundo observari velim, si vel frater defunctus nulla bona immobilia possideat, tamen ille officium leviri præstare tenetur, & mobilia bona hereditate accipit, sicut id hodieque nobis in usu est. Tertio notandum, esse nonnulla præcepta, quæ pendent a terra, alia vero quæ a corpore hominis dependent. Ubi corpus obligatur, id non modo in terra Canaan, verum etiam extra eam in usu nobis est. Ideoque præceptum Scripturæ eo tendit, ut confirmetur & conservetur nomen mortui, tunc simul casu contigit leviro hereditas bonorum fratris. Unde propinqui ejus defuncti uxorem non ducebant, si non adesset frater: Et si filiam haberet, nullum erat jus levirationis. Si vero propter hereditatem leviri officium præstasset, cur propinqui eodem officio non fuissent defuncti? Atque ita tradunt Magistri nostri, si habitaverint fratres ejus pariter, hereditati destinati exceptis fratribus ejus e matre tantum, qui non sunt uniti in possessione.

Nec.

Nec tibi difficilis videatur historia Boazi, quod dixerit (*Ruth. IV. 10.*) ad excitandum nomen mortui in possessionem ejus, ne excindatur nomen demortui; ut inde mihi objicias, quod eum non vocarint Machlon; sed Obed; item quod ille non esset frater, sed propinquus ejus? Respondeo enim, hanc non fuisse levirationem, sed redemptionem vel vindicationem proximi, qui nuper erat mos in Israele. Et si animum advertas, inveneris in *Aben Esra*, super illa verba: Si habitaverint fratres, Abnegantes Traditionem (*Karæos*) censere, quod non sint fratres proprie dicti, sed propinqui, & adducere probationem ex Boazi historia. Et *Rabbini nostri* jam dixerunt, Judam primum incepisse præceptum levirationis, qui mysterium a patribus acceptum expeditus festinaverit illud confirmare. Ita quoque *Nachmanides* in historia *Thamar*. Quæ omnia cum iis conferri possunt, quæ passim de hoc jure in Hebræorum & Christianorum libris referuntur. Confer *Dissert. nostræ primæ Sect. IV. Cap. VII.* De ritu levirationis prolixè *Seldenus*, aliique complures.

XI. *Questio secunda* est, An defunctæ uxoris sororem, ducere fas sit? Respond. Nequaquam; sive sit soror germana, sive consanguinea, sive uterina, sive legitima, sive naturalis tantum, haud secus illa mihi interdicitur, ac mea propria soror *com. 9. & 11.* contrarium licet statuentibus vulgo Judæis, Pontificiis & quibusdam aliis. *Elias ben Mosche* tamen, cæterique *Karæi* testantur, sororem per argumentationem *ver. 14.* prohibitam esse. Vide sis *Dissert. nostræ I. Sect. IV. Cap. IV. Th. XIX.* Cum per analogiam ejusmodi matrimonium æque sit prohibitum hoc *commate. 16. Cap. XVIII.* Levitici, ubi eadem est carnis propinquitas, cum uxore fratris. Nec est, quod mireris, *Lector*, hanc quæstionem ad hoc comma a me referri, cum *Dissertat. primæ Sect. IV. Cap. IX.* abunde demonstratum, *com. 18.* de polygamia exponendum. Ita venerandus *Beza de Re. & Div. pag. m. 79. 80;* paria esse duobus fratribus eandem, & duabus sororibus eundem conjugari, & cum beato *Calvino* *versum 18.* de polygamia intelligi, docet. *Doctiss. Gerhardus de Conjug. §. 347—350.* ex *versu 18.* uxoris sororem vetitam esse probat, haud ita feliciter, uti *l. c. Dissert. nostræ primæ* ostensum, quia illic additæ restrictiones, in *vita ejus*, ad affligendam eam, satis evincunt, interdictum illud de muliere post alterius mortem, explicari non posse. Ita *Brochmandus* in *Syst. Theol. loco de Conj. Cap. IV. q. 41.* eum casum prohibitum esse

demonstrat ex Lev. XVIII. 6. 18. & 16. Gerhardi, Consistorii Witteberg. nec non Ministerii Hamburgens. Judicia exhibet Dedekennus *Vol. III. Thes. Consil. lib. III. Sect. 11 Tit. 2 Num. 9. 10. 11. & Append. ad Vol. 3. lib. 13. Sect. 2. Tit. 2.* a quibus hæ nuptiæ illicitæ declarantur.

XII. Ad illustrandam hanc quæstionem, operæ pretium me facturum arbitror, si argumenta expendam, quibus Excellent. Bucholtzerus Jctus olim in Acad. Rint. in *Resp. Juris pro Matrim. Principis cum Defunctæ uxoris sorore*, acerrime hunc casum defendit, contra Avemannum, qui pro contraria sententia stetit. Primo, ducentem duas successive sorores peccare, negat. Mosem enim personas non gradus prohibuisse, quia dixerit de vidua fratris, versu 6. & de sororis uxore vers. 18. Objicienti Avemanno, si non gradus prohibiti, sequi absurdum, concedi nuptias inter aviam & nepotem, avum & proneptem &c. id non sequi, quandoquidem hi concubitus jus naturæ lædant. Negat etiam, eandem hic esse propinquitatis rationem. Quia versu 16. dicitur, *nuditas fratris tui est.* Quam rationem non existimat quadrare nuptiis cum sorore uxoris, quæ non possit dici nuditas sororis. In sequentibus addit: viduam patruï v. 14. nurum v. 15. fratriam v. 16. privignam v. 17. & sororem v. 18. non esse *carnem carnis* meæ., sed tantum affinitatis nexu mihi conjunctas. Ergo non pertinere ad prohibitionem illam v. 6. ut speciem ad suum genus: eam enim tantum ad proximam sanguinis propinquitatem, & ad casus jure naturali vetitos, esse extendendam; alias etiam ad bestias pertinere eam regulam, de quibus vers. 22. Addit, versu 6. esse perpetuam rationem prohibitionis, quæ non admitat exceptionem, at v. 18. sororem, & Deut. 25. fratriam permitti. Denique ad exceptionem Avemanni, filiam nempe privigni vetitam, quod illa sit caro virrici, versu 17. ergo & affinitate sibi junctos *carnem* appellari, respondet, in textu non dici carnem, sed proximas, & inter uxorem & filiam esse propinquitatem proximam, non inter matrem & filiam privigni, adeoque propinquas proximas carnem appellari, non affines.

XIII. Ad illa omnia, quæ disserit Bucholtzerus, respondeo, quod nitantur falsa hypothese, personas, non gradus prohibitos; solos concubitus inter ascendentes & descendentes, parentes & liberos, jus naturale lædere, reliquos lege positiva prohiberi; regulam generalem versu 6. tantum de proxima sanguinis propinquitate,

tate, non de affinitate esse explicandam. Prima assertio, personas non gradus prohibitos, iterum falso fundamento nititur, nempe versu 16. mentionem fieri fratris & v. 18. sororis uxoris. Cum *Differ. prima* modo citata, prolixè demonstratum v. 18. polygamiam prohiberi. Pluribus deinde evincam, gradus a Mose intelligi, & plures personas jure naturali vetitas esse, quam parentes & liberos, & qui sunt in linea adscendente & desc. Eandem esse propinquitatem inter virum & fratris uxorem, ac inter uxoris sororem, ratio v. 16. allegata, *nuditas fratris tui est*, non tollit, etsi concedam v. 18. non esse eandem rationem. Sicut enim illic nuditas & turpitudine fratris est, ita sororis nuditatis resectio est turpitudine uxoris tuæ. Cui accedit, quod verba Levit. xx. 21. sine ulla absurditate, quam in eorum applicatione ad uxorem, quærit Bucholtzerus, optime quadrent sorori, nempe *res fæda & exterminanda est*.

XIV. Quæ ergo nubit sororis marito, itidem rem fædam & exterminandam operatur. Nec est, quod quis excipiat, disparè hic esse rationem. Fœminæ nefas esse duobus fratribus successive nubere, propter confusionem seminum cognatorum in uno subjecto, & sic propter incestum. Viro autem duas sorores successive ducere licitum esse, cum in diversis personis semina non confundantur. Siquidem prohibitio graduum non a seminum prohibitione, sed a propinquitate carnis dependet, quæ in uxore fratris & uxoris sorore eadem est. Denique versum 18. non pertinere tanquam speciem ad genus illud versu 6. lubens concedo, de reliquis, fratria & privigna v. 16. & 17. nego. *Capite III.* ostendimus, regulam illam generalem ad omnes affinitatis gradus referri, quia non tantum caro mea, quales sunt parentes, fratres & sorores Lev. xx. 1. Gen. xxxvii. 27. sed & caro carnis, sive propinqua carnis, propinqua propinqui, quales sunt uxor fratris, & uxoris soror, prohibentur. Et cur magis admittit exceptionem illam Deut. xxv. 5. seq. Lex, quæ extat Lev. xvi. 16. quam lex generalis versu 6. Ab eodem legislatore utique profecta, etsi magna sit differentia inter propinquos proximos & paulo remotiores. Nec video, quomodo prohibitionem versu 17. velit eximere a regula generali, cum illic ipsa vox reperiatur *proximam* sive *carnem* significans, quæ extat commate 6. cum ergo mater & filia sint proximæ & una caro, vitricus etiam est privignæ propinquus ob ejus matrem, quam duxit, ideoque est propinquus propinquæ.

XV. Sequentia argumenta Avemanni ex versu 18. desumpta confutare Bucholtzero facile erat; siquidem mulier ibi vetita, qualiscunque illa sit, ad tempus vitæ restringitur, uti videre est *Dissert. nostra prima* loco citato. Pergit Avemannus, si uxor patris non est ducenda versu 14. Ergo nec filia sororis defunctæ uxoris, & per consequens uxor soror ipsa; quia hæc tibi uno gradu propinquior est, quam filia ejus. Respondet iterum Bucholtzerus ex Luthero, personas, non gradus prohibitos, & disparem esse rationem inter uxorem patris & sororis uxoris filiam. Quod nos confutavimus *Cap. VI. Th. XIII. & seqq.* etsi casum de uxoris sororis filia, a *Facult. Jurid. Viadrina, & Theologica in Academia Regiomontana An. 1675.* dispensabilem declaratum esse, testetur Cl. Strykius ad *Brunn Jur. Eccles. lib. II. cap. XVI. §. 26.* Mirum autem alicui videatur, Bucholtzerum nobiscum fateri, filiam fratris defunctæ uxoris esse prohibitam, nec tamen idem concedere de ipsa sorore uxoris. Ita enim in sequentibus ad Avemanni argumentum, *ubi gradus remotior est prohibitus, ibi etiam propinquior, atqui in matrimonio cum filia defunctæ uxoris remotior est prohibitus;* respondet, majorem concedo, ubi idem genus est consanguinitatis & affinitatis; nego in generibus diversis. inter me & uxoris meæ fratris filiam est vera affinitas matrimonium impediens, quia hæc est cognata uxoris meæ, sed inter me & defunctæ uxoris, fratris viduam nulla est affinitas matrimonium impediens. Quod tamen non procedit de uxoris sorore, cujus filia est vetita propter sororem.

XVI. Pergit Bucholtzerus: Quæcunque lex non est congenitum menti dictamen, in prima creatione a Deo nobis impressum, in natura adhuc utcunque reliquum, quo cognoscimus, honesta esse faciendâ & cœtera, illa lex non est naturalis. atqui leges, non duces viduam fratris, sororem uxoris, & similes, non sunt congenitum menti dictamen. Id ex eo probat, quod non fuerit congenitum menti Abrahami & Jacobi. Abraham enim duxit fratris filiam, Jacob uxoris sororem. Ad instantiam Avemanni, jura illa *Levit. 18.* obligare omnes gentes, iisque pœnam propter transgressionem irrogare & in N. T. habere locum; Respondet Bucholtzerus, Leges in linea recta tantum obligare gentes, & in N. T. reliquas non item. De istis omnibus in sequentibus disserendi dabitur occasio. Hic tantum respondeo ad exem.

exemplum Jacobi, qui duas sorores duxisse dicitur Gen. xxix. Nequaquam eorum sententia probanda, qui eo tempore & loco, nempe ante legem & extra terram Canaan, ejusmodi nuptias licitas fuisse volunt. Neque Pontificii, Bucholtzerus & similes exinde recte concludunt, gradus cognationis & affinitatis Levitici xviii. prohibitos, non pertinere ad jus naturæ, sive ad legem divinam, ad quam omnes obligantur. Ecquis enim omnia facta patriarcharum censerebatur laudanda & imitanda, etiam ubi a lege divina deflexerunt? Sanctissimi etiam in multis impingunt, & suis non carent nævis, quemadmodum pluribus ostensum a nobis, in *prima Dissertatione*, ubi de eorum polygamia. Variæ leges & cordi hominis per creationem impressæ, & patriarchis revelatæ, in animis fidelium obliterari & obsolescere potuerunt, cum ejusmodi non primario sed secundario juri naturali, quod ab intelligentioribus concluditur, sint annumerandæ. Et si Jacobus quadantenus excusandus sit cum soceri fraude altera soror obtrusa, non per libidinem ducta. Ejus enim intentionem non fuisse Leam cum Rachele ducendi, historia abunde docet. De Abrahamo egimus *Cap. v. Th. xxxv.* Inter fratres & sorores connubium non pugnare cum jure naturali, sine ratione probat Bucholtzerus ex primis post Adamum nuptiis contractis, sicut visum eodem Capite citato.

XVIII. Denique hujusmodi matrimonium illicitum declaratum esse a *Facult. Theol. Leydensi An. 1655.* docet *Consilium iv. Operum Cocceji Tomo vi.* insertum, idque ex Levit. 18. 16. juxta interpretationem Calvini, *Si retegitur fratris turpitudine, ubi frater ejus viduam ducit, non minus retegitur turpitudine sororis, cum ejus marito nubit altera soror.* Ubi etiam ad exceptionem, quod inter personas, de quarum recens contracto matrimonio consulta Facultas, neque ante neque post matrimonium ulla intercesserit sanguinis commixtio, & per consequens nulla detur affinitas, respondetur, consensum, non vero concubitum, facere matrimonium, virum & foeminam unam esse carnem, ex quo a Deo conjuncti sunt per pactum Matt. 19. 5. 6. Mal. 2. 14. Deut. 22. 24. & similia. Quæ lucem accipient ex sequenti casu.

XVIII. *Quæstio tertia,* An alicui fratris defuncti sponsam, item an sponsæ defunctæ sororem, ducere fas sit? Resp. Hic sane minor difficultas, conjugio per carnalem commixtionem non consummato. Theologi *Rostochiensis Acad. an 1616.* referente *Dedeken-*

no *Thef. Consil. Vol. 3. lib. 3. Sect. 2. Tit. 2. Num. 4.* sponsam pro uxore & violantem fidem pro adultera haberi, ideoque illud matrimonium illicitum pronunciant; quod fundamentum assertionis solidissimum esse, iudicat Brochmandus *Syst. Theol. loc. de Coni. C. 4. q. 42.* ideoque non licere, ut quisquam fratris defuncti sponsam ducat ex *Levit. 18. 17.* Sed nobis magis probatur Bezae sententia de *Rep. & Div. p. m. 83.* *Quae haec, inquit, severitas fuerit, obscuro, ut quum ne firma quidem conjugii obligatio inter aliquos extiterit, nedum ut re ipsa conjugium iniuim sit, statim idem jus statuatur, ac si verum ratumque matrimonium inter quospiam interuenisset? Velim igitur magnam quidem haberi honestatis rationem: ac proinde si vel minima sit suspicio attentatum quippiam a sponsa fuisse, censuerim non aliter, quam ut re ipsa contracta affinitate statuendum esse: si minus, ut eos rectius facere censuerim, qui non tantum ejus, quod licet, verum etiam ejus, quod expedit, rationem habent, minime sane velim ejusmodi sponsalia ut incestuosa, vel per se illicita, infringere.* & paulo post: *Ego vero Augustini sententiam sequutus ab ipso etiam Gratiano prolatae, arbitrator illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commixtio sexus non docetur fuisse.* In quibusdam odiosis sponsa quidem pro conjugehabetur, & ceu adultera punitur, si pactas cum sponso nuptias violaverit; in favorabilibus non item. Atque ita *Disciplina Gallica Cap. 13. §. 9. 10.* sponsae mortuae neptem & sororem sponso iuperstiti permittit, sola matre interdicta.

XIX. *Questio quarta, An viduo integrum sit defunctae uxoris fratris viduam ducere; & vicissim, An vidua nubere possit viduo fororis defuncti sui mariti?* Doctiss. Gerhardus de *Conj. §. 256. q. 6.* cum Mentzero quidem negat, & Brochmandus *System. Theol. loc. de Conj. c. IV. q. 47.* nixi praecipue hoc fundamento, quod remotior gradus prohibitus, cum ducere non liceat filiam fororis uxoris defunctae. Sed nobis magis arridet illorum sententia, qui cum Cl. Voetio affirmativam amplexi sunt. Vide sis *Voet. Polit. Eccles. Par. 1. l. III. Tr. I. de Matrim. Sect. 2. c. 5. q. 4.* Cum uxoris mei affines non sint mei, sed contanguinei ejus, ut pater ac mater, fratres & sorores, eorumque liberi, idque vi primae institutionis *Gen. 11. 24.* qua vir & uxor sunt una caro. Adeoque uxoris defunctae fratris vidua mihi licita esse potest, cum affinis duntaxat sit uxoris; sed uxoris fororis vel fratris filia non item, cum ea sit propinqua & consanguinea ejus, quae mihi non prohibita, nisi propter sororem uxoris, non respectu mariti ejus.

ex eo quod legislator dixerit, nuditatem mulieris & filiae ejus ne retege, binos propinquos uni persona prohibitos esse, eliciunt. Estque jus in se circa uxorem viri & filia ejus, siquidem prohibitio ejus transeat ad uxorem. Atque ex dicto, filiam filii ejus, & filiam filiae ejus, &c eliciunt interdictam esse personam & propinquam propinqui uni persona. Quando autem dicit, proxima ejus sunt, sensus est, earum mulierum. Denique addit: וכבאן נשלם פרוש היא פמוקים שנאמרו בענין העריות כפי דעת החכם רבינו ישועה: Hic absoluta est interpretatio undecim versuum, qui de materia incestus agunt, secundum opinionem Sapientis Rabbenu Jeshuah. (nempe a versu 6. usque ad 17. inclusive.)

III. Hoc igitur commate 17. in genere prohibetur, ne quis jungatur cum muliere & filia ejus, sive cum uxore & filia ejus, ut sive uxor fuerit, sive non, Lex duci nolit filiam mulieris cognitae ab eodem viro. Atque ita denuo inculcatur, quod jam comm. 7. 10. & 15. per consequentiam erat interdictum. Praecipue tamen, ut dictum, filiam denotari existimamus, quam uxor ex alio marito suscepit, quae privigna vocatur, idque tam post mortem propriae uxoris, quam adhuc ipsa vivente. Prohibet etiam neptem ejus, quam quis in uxorem duxerat, sive esset neptis uxoris, ex filio uxoris, sive ex filia. Sic vice versa uxori nuptiae prohibentur cum filio viri sui & cum nepote. Atque adeo postremo universe cum omnibus, qui affinitate aliqua propinqui sunt, nuptiis interdicuntur. Huc etiam pertinet lex Lev. xx. 14. ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה ומה היא באש ישרפו אותו ואתהן ולא תהיה זמה בתוכם: Quicumque duxerit mulierem & matrem ejus, scelus est; igne comburunt eum & eas, ut non sit scelus in medio vestri.

IV. Quæritur hic, an genero licitum uxoris suae demortuae novercam ducere? Negatur ex hac lege Lev. xviii. 17. ubi prohibetur mulier & filia ejus ex alio marito, quam privignam vocamus. uxor autem cum marito una caro est. Si enim post mulierem, quam duxisti, demortuam ejus filiam ex alio marito, ducere nefas sit, etiam nefas erit cum uxoris matre consuescere, ut ut sit noverca, nec proprie caro carnis; Quoniam alia est ratio personarum in linea recta, quae locum ascendentium & descendentium tenent. Pertinet ille casus etiam ad interdictum Lev. xx. 14. Tutius igitur est ob honestatem & reverentiam matri debitam ea abstinere. *Facultas Theol. Rostoch. An. 1568. idem matrimonium improbabavit, apud Dedeken. Theol. Conf. Vol. III. lib. III. Sect. VI. Num. 7. Re.*

Reliquos casus, qui huc referri possunt, enodatos vide ad Levit. xviii. 7. 8. & reliquos versus. Sequuntur com. 18. & sequentibus cætera conjugia illicita, quæ non sunt incestuosa, de quibus suo loco.

CAPUT. IX.

Varia opiniones Hebræorum, tam Talmudicorum, quam Karæorum circa materiam de Incestu ex Elia ben Mosche Karæo, an plures persone & gradus prohibiti.

Explicatis, quantum instituto nostro sufficit, legibus de incestu, sive incestuosis nuptiis, ordo & methodus, quam nobis præscripsimus, *hujus Dissert. Cap. II. Th. VI.* nos perducit ad considerationem variarum opinionum, tam Hebræorum, quam Christianorum, de personis & gradibus prohibitis. Hebræorum cum Talmudicorum tum Karæorum sententiam elegantissime nobis exhibet noster Elias ben Mosche, qui solus nobis sufficiet, cujus idcirco vestigiis insistemus. *Capite quarto Tractatus de Incestu, agit בענין העריות בחלוק דעות החכמים de Sententiarum discrimine, quod inter Sapientes habetur circa genera incestus. Capite quinto agit בענין העריות בחלוק דעות חכמי הקראים de Sententiarum differentia, que est inter Sapientes ex Karais circa materiam de incestu.* Quod argumentum curiosum sane, nec inutile nec injucundum Lectori fore confido, ideoque non piget integrum Eliæ commentarium hic ex rarissimo libro Constantinopoli impresso describere.

II. Ita in fit Cap. IV. חכמי ישראל בענין העריות נחלקו לשתי תורות גדולות. התורה האחת הם בעלי הקבלה שאמרו שאין הקש בעריות אמנם דרכו על הכתוב לבד ואמרו שאם היה ההקש עקר בעריות היה ראוי להזכיר אסור אחות האב וממנו נקיש אסור אחות האם ועוד אחר שאסר בת אשת האב היה ראוי לשתוק על בת אשתו והיינו לומדים אסורין מההקש ועוד אחר שאסר הכתוב אשת אחי האב היינו לומדים מקל וחומר אסור אשת אחי Sapientes Israelitarum in materia de Incestu divisi sunt in duas classes sive Sectas Celeberrimas. Prima est Traditionalium, qui in Incestu nullam argumentationi locum esse, asserunt, soliusque Scripturæ vestigiis insistentes dicunt, quod si argumentationi foret in incestu locus a principali, interdictum de forore patris duntaxat referri, indeque argumentatio & conclusio fieri debuisset ad prohibendam fororem matris. 2. Postquam Scriptura filiam uxoris patris prohibuit, non debuisset filia uxoris facere mentionem, tunc

earum prohibitionem ex argumentatione & conclusione discere potuissemus. 3. Postquam Scriptura interdixit uxore fratris patris, per argumentationem a fortiore discere potuissemus prohibitionem uxoris fratris ejus.

III. Ast (pergit Elias) Sapientes Karæi ipsis responderunt, dicendo, quod ipsi Traditionarii statuunt interdictum de matre niti hoc gemino fundamento, & quod sit mater, & quod sit nuditas patris. Quodque inluper sensus Theologiæ sit diversus, cujus operum dispositionem mensurare & restringere non possumus; & quamvis in illis errare nequeamus, aliquando tamen ex scientiæ nostræ defectu in quibusdam erramus; sed operam dari oportet, ne decretum legis deficiat, quocumque modo id fieri integrum est. Accedit, quod præceptum de Sabbatho, & admonitio ejus, tredecim Scripturæ locis occurrat, sicut relatam a nobis (*Tractatu de Sabbatho*) Quin illi ipsi in materia de incestu argumentis & conclusionibus utuntur, vigintique mulieres prohibent, quæ sunt Secundariæ in Incestu, etsi dicant, has Prohibitiones neque in Scriptura esse comprehensas, neque per argumentationem inde deductas, sed ex verbis Scribarum desumptas, illæque Secundariæ sunt sequentes. 1. *Mater matris, sine termino, sive indefinite sursum.* 2. *Mater patris matris ejus sola.* 3. *Mater patris indefinite, etiam mater matris patris ad primum usque Adamum prohibita.* 4. *Mater patris patris.* 5. *Uxor patris patris: & hac iterum indefinite sursum.* 6. *Uxor patris matris ejus sola.* 7. *Uxor fratris matris, sive a patre, sive a matre.* 8. *Uxor fratris patris a matre.* 9. *Nurus filii; & hac iterum in infinitum deorsum.* 10. *Nurus filie sola.* 11. *Filia filie filii sola.* 12. *Filia filii filii sola.* 13. *Filia filie filie sola.* 14. *Filia filii filie sola.* 15. *Filia filii filii uxoris sola.* 16. *Filia filie filie uxoris sola.* 17. *Mater matris patris uxoris sola.* 18. *Mater matris matris uxoris sola.* 19. *Mater patris matris uxoris sola.* 20. *Mater patris patris uxoris sola.* Quas inter secundarias reperiuntur quatuor in infinitum vetitæ, tres sursum & una deorsum.

IV. Et mirari subit, quod illi (Traditionales) dicant, in materia de Incestu se non argumentari. Etenim rogo eos, annon filia, cujus mentio non est facta, in Scriptura sit prohibita? Sed vetant eam per argumentum a pari. Et quomodo nurus filii eis erit Secundaria? quomodo, quia sursum ac deorsum nonnullas prohibent in infinitum, certum eis numerum in incestu assignare poterunt? Accedit, quod quædam ex iis secundariis, quas referunt, per modum argumentandi eliciantur, sicut meminit Sapiens

ens

ens Rabbenu Aaron, quomodo ergo dicunt, illas esse ex decreto Scribarum prohibitas? Porro si filiam discamus per argumentum a pari, quæ est una species argumentationum, quomodo ergo eam in jure sive argumento a majori comprehendunt? Annon ipsi asserunt, jus non non prodire ex jure, i. e. procedere ex virtute argumentandi? cum tamen filiam per argumentum a pari elici, statuunt, quasi expresse esset prohibita. Argumentantur porro a voce זמה ad זמה sive a scelere ad scelus, & a voce הנה ad הנה illa sunt. Tradunt enim in Scriptura legi (Lev. xviii. 17.) *Nuditatem mulieris & filia ejus ne retegito; filiam filii ejus aut filiam filia ejus ne accipio, ad retegendam nuditatem ejus, proxima ejus sunt* זמה הוא scelus est. Hoc autem commate tres generationes & scelus refert. Deinde dicit (Cap. xx. 14.) *Quicumque duxerit mulierem & matrem ejus, זמה הוא* scelus est. De his & de illis dicitur זמה scelus, ut hic sunt tres generationes prohibita, ita & illic. Insuper scribunt, in Scriptura haberi (Lev. xviii. 10.) *Nuditatem filia filii tui, aut filia filia tue, ne retege nuditatem earum, nam nuditas tua sunt.* & dein dicit (com. 17.) *Nuditatem mulieris & filia ejus ne retegito* &c. Quemadmodum vox הנה illa, hic scripta filiam ipsam prohibet, ita etiam vox הנה in versu præcedenti decimo filiam prohibere debet, ut non sit relata in Scriptura. Sed argumentatio, qua utuntur nostri Sapientes (Karai) in materia de incestu longe est evidentior, quam illa argumentatio a pari, qua utuntur בעלי הקבלה *Traditionales*, quemadmodum iis quæ a nobis allata, satis constat. Quod hi eo fine faciunt, ut extollant suum sermonem, eique dignitatem concilient, & auditorum animis metum injiciant.

V. Quod ulterius probat: עור אמרו בענין הצרות המש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף כל הדורות ואלו הן בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בנה ובת בתה חמותו ואם חמותו ואם חמיו ואחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו וכלן אם מתו או מאנו או נתגרשו או שנמצאו אילוניות צרותיהן מותרות: ואלה הצרות הוצינם שתהינה מותרות ממאמר ואשה אל אחותו לא תקח לצרור עליה בתיה ונאמר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה ונאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה עליה האמורה להלן במקום מצוה אף עליה האמורה באן במקום מצוה עור אמרו אין לי אלא היא צרתה מנין תלמוד לומר לצרור ולא לצור לא היא ולא צרתה ואין לי אלא אחות אשה שאר עריות מנין אמרת קל וחומר במה מצונו זמה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה והייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ואכר צרתה קל וחומר בכל נשים שחייבים על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת

Porro in materia

materia de *amulis* sive *adversatricibus*, quindecim mulieres licitas esse dicunt, *æmulas* & *æmularum* suarum *æmulas* ex ritu exaltationis & levitationis, ad finem usque omnium generationum. Illæ autem sunt sequentes. 1. *Filia ejus*. 2. *Filia filia ejus*. 3. *Filia filii ejus*. 4. *Filia uxoris ejus*. 5. *Filia filii ejus*. 6. *Filia filia ejus*. 7. *Socrus ejus*. 8. *Mater socrus ejus*. 9. *Mater soceri ejus*. 10. *Soror ejus*. 11. *Soror Matris ejus*. 12. *Soror uxoris ejus*. 13. *Uxor fratris e matre*. 14. *Uxor fratris, quæ non est in mundo*. 15. *Nurus ejus*. Et illarum omnium, sive mortuæ sint, sive reuerint & denegarint cum marito desponsato habitare, sive repudiatae sint, sive steriles, *æmulæ* sunt licitæ. Illas autem *æmulas* licitas esse, eliciunt & concludunt ex illo dicto (Lev. xviii. 18.) *mulierem ad sororem ejus ne assumito ad eam affigendam in vita ejus*. item (Deut. xxv. 5.) *Levir ejus congregitar עליה super eam, & ducens eam sibi in uxorem, Leviri officium præstato ei*: adduntque, hic dici, עליה super eam, & illic dici, עליה super eam; quemadmodum ibi particula עליה extat, ubi est præceptum, ita & hic est עליה, ubi occurrit præceptum. Porro dicunt; inde nonnisi de sorore probatur, sed *æmula* ejus quod alii nubere possit, unde probatur? Scriptura dicit, לזרור, *lizror* (cum gemino *resch*) non לזרר, quo innuitur illa & *æmula* ejus. Sed inde non concluditur, nisi sororem uxoris esse prohibitam, reliquas autem nuditates esse vetitas, unde id habeo? dixistine? argumento hoc probabo a fortiori. Quemadmodum sororis uxoris *æmula* prohibita est, quæ peculiaris nuditas & turpitudine est, & excidio tenentur ex proposito & data opera cum ea cubantes, qui vero per errorem, tenentur sacrificio: ita per argumentum a fortiore, omnium foeminarum, cum quibus data opera concumbentes excidio, sed per errorem, sacrificio peccati tenentur, *æmulæ* sunt prohibita; ita ergo earum *æmulæ* sunt vetitæ, sed *æmularum* *æmulas* esse vetitas, unde id habeo? ex duplici *resch* in voce לזרור (Quæ sunt desumpta ex codice Talmudico *Jebrammoth*, fol. 2. & 3. ubi paulo aliter leguntur.)

VI. Tandem, inquit, non suffecerunt illis verba Scripturæ, sed ei addere aliquid voluerunt e verbis Scribarum, & suæ causæ præsidium petierunt ex textibus Scripturæ memoratis, per argumentum a comparatione desumptum, quod volunt esse argumentum a fortiore. Nunc pergit ad Karæos:

התורה השנית הם חכמי הקראים שקימו ההקש בעיות ואמרו שהכתוב הוריענו הערה
הקש

ההקש בענין העריות בכמה מקומות הא שהכתוב לא הזכיר אסור הכת וידענו זה מהקש קל וחומר אחרי שאסר בת הכת כל שכן הכת בעצמה שנית שהכתוב אמר ערות אחי אביך לא תגלה ומקש גורה שזה ידענו אסור אדוי האם ואחר כן גם כן אסר אחות האם והניח מקום להקיש בעריות שלישיה מדרך השכל שהאסור על הזכר מפני עלה כשהיה העלה ההוא בעצמה במקום אחר ראוי להיותו באסור להקיש מהכתוב אל הכלתי כתוב אחרי שמשפט אחר להם מפני שהתורה נתנה להם להבין דבר מתוך דבר ככתוב רק עם חכם ונכון הגוי הגדול הזה והנה תורתנו התמימה נתנהגה בהקש בדברים רבים כמו שזכרנו בתחלת הזכרנו זה במיני ההקשים שנעשים בתכמת תורתנו וכוולתם לא נוכל לדעת רוב המצות והנה ההקש הוא אשר ישפטהו השכל האנושי וכל ההכמות העיוניות והמעשיות הכל מוסדות על דרך ההקש כמו שידוע זה אצל המעיינים וכבר ידעת שהנפש ההכמה והחכמה העיונית והמעשית הכל משוחות לדברי הנבואה להצדיק מאמרי הנפש הנבואית מסכימים לשפוט הנפש החכמה וזה לא יהיה אלא על ידי ההקש וכן מציות השם ואזירותו וכל עקריו האמונה שהזכירו החכמים וכן קיום חרוש זה המציאות אשר הוא עמוד תורתנו האלהית ושרשיה לא יודעו רק על ידי ההקש והנה בכלול ההקש במאמרים הנבואיים תפול כל התורה בכללה והנה רבי אברהם בן עזרה ורבי משה המימוני זכרו לברכה כל מרה שרבו בטעמי המצות ושעם ספורי עניני תורתנו הכל מיוסר מהקש מצות אחרות שנתבאר בתורה

סבותיהן ושעמיהן

Altera Secta est Sapientum Karæorum, qui argumentationem in materia de Incestu statuantes, dicunt, Scripturam nobis multis in locis doctrinam argumentationis circa genera incestus aperire. 1. quia in Scriptura non est relata filia prohibito, quam discimus & intelligimus per argumentum a fortiore, postquam filia filia prohibita, multo magis igitur filia ipsa. 2. quia textus habet (Lev. XVIII. 14.) *Nudiatem fratris patris tui ne retegito*, unde per argumentum a pari, fratrem matris prohibitum esse, cognoscimus: deinde etiam fororem matris prohibuit, & argumentationi in Incestu locum reliquit. 3. Per modum ratiocinii. Quodcunque alicui prohibitum propter aliquam causam, ea si & alio in loco reperiat, etiam ibi oportet ut sit prohibitio, & argumentatio detur ex Scriptura ad id, quod expresse in Scriptura non legitur; siquidem jus unum illis est. Cum lex sapienti sit data, ut rem unam ex alia intelligat, prout scriptum legitur (Deut. iv. 6.) *tantum gens ista maxima populus est sapiens & prudens*. Et in lege nostra perfecta multis in locis usitata est argumentatio, sicut initio hujus libri species argumentationum enarravimus, quæ fiunt per sapientiam legis nostræ, sine quibus multitudinem præceptorum scire nequimus. Argumentatio est id, de quo judicium fert humanus intellectus. Et omnes disciplinae theoreticæ & practicæ modo argumentationis fundatæ sunt, prout hoc oculis & mente attentis manifestum est.

Jan.

Jam intellexisti, animam sapientem, & scientias theoreticas & practicas omnes inservire verbis prophetiæ ad justificanda dicta prophetica cum judicio animæ sapientis consonantia. Hoc autem non nisi per argumentationem fieri potest. Atque ita existentia Dei & unitas ejus, omniaque fidei fundamenta, quorum Sapientes mentionem faciunt, & firmitas creationis rerum existentium, quæ est columna legis nostræ divinæ, & fundamenta ejus, non cognoscuntur nisi per argumentationem. Ecce per abolitionem argumentationis in sermonibus propheticis tota Lex ruit. Et quicquid R. Abraham ben Esra, & R. Moses Maymonides b.m. locuti sunt de rationibus præceptorum, & de ratione casuum & rerum gestarum legis nostræ, id totum fundatum est argumentatione aliarum legum, quarum causæ & rationes in Lege sunt declaratæ.

CAPUT X.

Differentia sententiarum, quæ est inter Sapientes Karæorum, circa materiam de Incestu, ex ejusdem Elia Karai Tract. de Incestu Cap. v. Qui tamen omnes Karai non tantum personas, sed gradus prohibitos confirmant.

הפרק החמישי בחלוק דעות חכמי הקראים בענין העריות. חכמי הקראים נחלקו בענין העריות לשתי חודות גדולות. החודת האחת הם בעלי הרכוב שאמרו שהזכר והנקבה במדרגת גוף אחד ואסרו לאיש שאר אשתו כשארו: ועוד זאת האשה אם נשאת לאחר נהירת היא והוא במדרגת גוף אחד ואסרו שארי זה האיש לבעלה הראשון וכן אם נשאת לאחר יהיה זה המשפט בעצמו עד ארבעה גופים. והביאו ראיה בזה ממאמר ודבק באשתו והיו לבשר אחד ולפי ראיותם איך ראוי לעמוד בזה אמנם ראוי להשתלשל בכל מה שאפשר כי מאי זה כח יעמידוהו אל גבול לפי דעתם והביאו עוד ראיה בזה ממאמר ערות אשת אבין לא תגלה ערות אבין היא כי אחרי שהכתוב הודיע שערות אשת האב היא ערות האב אם כן נראה מזה שהזכר והנקבה במדרגת גוף אחד. עוד הביאו ראיה ממאמר ערות בת אשת אבין מולדת אבין אחותך היא לא תגלה ערותה כי בת אשת האב קראה הכתוב מולדת האב ואחותו והאב לא הולדה ואינה אחות אמתית אלא אחות שאולה אמנם מפני שהזכר והנקבה במדרגת גוף אחד לכן ייחסה הכתוב בזה. עוד הביאו ראיה מפסוק ערות אחי אבין לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך היא כי הכתוב ייחס ערות אחי האב כערות אשתו מפני ששניהם במדרגת גוף אחד. עוד הביאו ראיה מפסוק ערות אחיך לא תגלה ערות אחיך היא כי שם ערות האשה ערותו וזה מפני ששניהם במדרגת גוף אחד ואחרי שכתבו באלה הראיות שהזכר והנקבה במדרגת גוף אחד הקישו בעריות והלכו מן הקש אל הקש ומן רכוב אל רכוב ואסרו גופים רבים אשר לא יגבילם השכל האנושי והוסיפו על הכתוב ועל ההקש כי ההקש ראוי שיוקש מהכתוב לא שיוקש הקש מהקש ומעבר ממעבר ורכוב מרכוב ואסרו עוד מתוך קריאת השם באמרם שבת אשת האב היא כאחות האמתית ואסרו

ואסרו בה בכל מה שיאסר מן אחות האמתית בלי תוספת וגרוע ואמרו שאחרי שקראה את הכתוב אחות ראוי לנהוג בה כאחות האמתית כי היה מספיק לומר הכתוב ערות בת אשת אביך לא תגלה בלי זכר מולדת ואחות וכן נאמרו ערות אבך אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך היא וקראה דודה כרי לדמות אותה אל הדודה האמתית שהיא אחות האב ואחות האם האמתית בלי תוספת וגרוע כי הכתוב לא ידבר דבור מותר :

Caput quintum agit de discrimine sententiarum, quod est inter Sapientes Karaorum, circa materiam de Incestu. Sapientes inter Karæos circa genera incestus in duas Sectas Celeberrimas dividuntur, quarum una constat ex Magistris unione conjunctis sive ex Infitis, qui marem & foeminam in gradu unius corporis seu personæ existentem (sive in unam personam coalescentes & conflatos) considerant, inde viro propinquos uxoris prohibent, quasi essent ipsius propinqui. Porro si hæc foemina alii nubat, illa & ille, cui nupsit, iterum in gradu unius personæ considerantur, indeque hujus posterioris mariti propinquos marito ejus priori prohibent, atque ita alii rursus si nupserit, hoc jus ad quatuor personas sese extendet. Rationemque hujus, quod afferunt, hanc adferre consueverunt, quod legatur (Gen. 11. 24.) & adhærebit uxori suæ, & erunt in carnem unam. Sed vero in eo illi juxta rationes suas non subsistere, sed semper continuo ordine, quousque id fieri poterat, procedere debebant. Etenim ex qua potestate hanc virtutem certo termino ad libitum suum subsistere faciunt? cur non in infinitum pergunt? Deinde adhuc aliam rationem ex illo dicto (Lev. xviii. 8.) adferunt, Nuditatem uxoris patris tui ne retegito, nuditas patris tui est. Nam postquam Scriptura indicavit, nuditatem uxoris patris esse nuditatem patris, igitur inde liquet, marem & foeminam esse in gradu unius personæ. Porro probationem ex illo dicto (com. 11.) attulerunt, Nuditatem filia uxoris patris tui, genita a patre tuo, soror tua est, ne retegito nuditatem ejus. Scriptura enim filiam uxoris patris, genitam a patre, vocat, & sororem ejus, cum tamen pater eam non genuerit, & vera soror non sit, sed soror analogice dicta. Attamen Scriptura eam patri tribuit, quia mas & foemina sunt in gradu unius personæ. Adhuc aliam rationem proferunt ex illo versu (14) Nuditatem fratris patris tui ne retegito, ad uxorem ejus ne accedito, amicitia tua est. Nam Scriptura nuditatem patruum viro tribuit, tanquam nuditatem uxoris ejus, siquidem illi bini (mas & foemina) sunt in gradu unius personæ. Addunt etiam rationem ex com. 16. Nuditatem uxoris fratris ne retegito, nuditas fratris tui. Cum illic ideo

M

sit

fit nuditas uxoris, nuditas ejus, quod illi bini sunt in gradu unius personæ. Postquam autem istis rationibus marem & foeminam in gradu unius personæ esse, declararunt, argumentantur in materia de incestu, a conjunctione ad conjunctionem, & multas prohibent personas, quas non terminat humanus intellectus, adduntque tum ad Scripturam, tum ad argumentationem. Hanc enim ex Scriptura fluere oportet, non autem deducenda est una argumentatio ex altera, & adjectitius sive adjectitia (leu quasi frater & quasi soror) ab adjectitio & adjectitia, ac conjunctio a conjunctione. Porro ex appellatione vocis prohibitiones faciunt, quando filiam uxoris patris seu novercæ instar veræ fororis esse, dicunt, eique prohibent, quicquid sorori proprie dictæ prohibitum, sine additione & diminutione; adduntque, quod, postquam Scriptura vocavit *sororem*, circa eam in usu esse oporteat, quod circa veras sorores, quandoquidem sufficere potuisset, Scriptura si dixisset, (com. 11.) *Nuditatem filia novercæ tuæ ne retege*; abique mentione *molédet veachoth*, i. e. *quæ genita & soror est*. & (com. 14) dictum, *Nuditatem fratris patris tui ne retege, ad uxorem ejus ne accede, amita tua est*. Vocat eam *אמיתא* *amitam*, ut sit quasi vera amita, quæ est soror patris & soror matris vera, sine additione & diminutione. Scriptura enim nihil quiquam dicit superfluum & redundans.

II. Porro etiam personas prohibent *הפך מדרך* *per modum conversivum*, juxta illud dictum (com. 17.) *Nuditatem mulieris & filia ejus*. שנתה כולל בתה האמתית ובתה שהיא על דרך מעבר שהיא בת בעלה ובת אשה בעלה ובת כל אשה שנשא אותה אחד מאלה האנשים והפכו זה המשפט ואכרו על האשה בעקר זה האיש וכלל בני האמתיים והשאולים וזה שקראוהו הם מדרך הפך. quod vox *bittah* filiam proprie dictam & quasi filiam lato sensu, comprehendat, quæ est filia mariti, & filia uxoris mariti, & filia omnium uxoris, quam unus ex illis viris duxit. Verterunt igitur hoc jus, & foeminæ radicem hujus viri omnesque ejus filios proprie dictos & analogicos prohibuerunt: hoc est, quod illi interdictum per modum conversivum vocant. Insuper nuptias prohibent per modum argumentationis & causæ, atque in eo eorum sermones veri & justifunt. Sed vero in interdictis ex appellatione nominis & modo conversivo desumptis non habent consentientes Sapientem Rabbenu Josephum, & discipulum ejus R. Jeschumam, qui ipsis responderunt, quilibet e suo libro, claris & evidentibus rationibus

tionibus & argumentis. Nunc per modum compendii objectiones enarrabimus Sapientis R. Jeschuah ad probationes, quas illi Inferentes s. Magistri unione conjuncti attulerunt ad stabilendum, quod mas ac foemina sint in gradu unius personae.

III Primum objicit, & argumentatur contra eorum probationem ex dicto, *erunt in carnem unam*, id sensum istius orationis non docere. Quia convenit, ut illud dictum, *erunt in carnem unam*, ostendat modum propensionis, desiderii & amoris, idque latiore modo, respectu analogiae & adjectionis. Dicit quoque potest, quod sint una caro tempore concubitus, quod pariter adjectitium est & analogicum; aut ideo dictum, ut homo desiderium suum a propinquis suis averteret, illudque uxori suae tribueret, sicut facit hoc jus in carne sua propria sive foemina, & hoc etiam est adjectitium & analogicum. 2. Argumentatur R. Jeschuah contra eorum conclusionem, quod *nuditas uxoris sit nuditas mariti sui*, dicitque, causam, quam ponit Scriptura, *nuditas uxoris est nuditas mariti sui*, respicere viri obligationem, ut operam det conservationi uxoris suae, ne scilicet fornicetur, quandoquidem violata uxore maritus violatur. Scriptura illud ad huc in particulari affirmavit, in illo dicto (Exod. XXI. 10.) *alimentum ejus, tegumentum ejus, & statum tempus ejus ne diminuat*. Alia ratio petitur a natura rerum existentium, quod homo zelotypia afficiatur erga uxorem suam, qua non afficitur erga sororem suam, & propinquorum propinquam, qualis ipsa. Tertio excipit & argumentatur ad id, quod illi dicunt, Scripturam filiam uxoris patris appellare *genitam a patre, & sororem*, quod eam non vocet genitam & sororem, nisi ut similem eam ostendat verae sorori in scelere appropinquationis. Reliquarum trium rationum & argumentorum (nempe ex vers. 14. & 16. ac modo conversivo v. 17. defumtorum) confutatio ex memoratarum confutationum specie facile peti potest.

IV. Tantum de prima Secta Karæorum, qui Inferentes vocantur s. Magistri unione conjuncti. והתורה השנית הם רבינו יוסף הרואה ותלמידו החכם רבינו ישועה אשר דרכו על הכתוב ועל ההקש שהם הקש הכרוך והקש החפוש מפני שההקש הוא אחד משלשה עקרי האמונה שזכרנו לא שיהיה הקש על הקש כמו שדרכו המרכיבים ועקר אסורם הוא מפני עלת שאר לא מתוך קריאת שם ולא מדרך הפך כי הכתוב החכים בזה בשומו מאמר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו וגומר תחזה בעריות כדי שיהיה כגון כולל הכל כפי מה שבארנו ואמרו ששם שאר כולל הקרוב והרחוק רוצה לומר השאר ושאר השאר ומפני זה אמרו שכל אסור אינו נצול מעלת שאר וכת אשת האב גם כן נכללת

נכללה תחת מלה שאר ואף על פי שאינה תחת עלת שאר כדי להשוות אותה ברונ
 הקריבה ושם שאר בה הוא שם של תורה כשם מולדת ואחות כוף דבר דעת שני
 אלה התכמים היא שעלת האכזר בעריות הוא ממלת שאר שבכל מקום שזכיר
 הכתוב שאר השעם הוא בעבור האכזר ולכן תכנה הכתוב לפעמים
 מודיע זה באמרו שאר אכזר שאר אמר שאררת הנה זמרה היא
 Alteram Sectam Karæorum faciunt Rabbenu Ioseph Videns f.
 Propheta, & discipulus ejus Rabbenu Jeschuah, qui Scriptura ni-
 tuntur & argumentatione. Sed utuntur argumentatione clara (ex
 Scriptura) & quæ per investigationem elicitur. Siquidem argu-
 mentatio una est ex tribus fidei fundamentis, quam memoravi-
 mus. Non deducunt argumentationem ab argumentatione,
 quemadmodum Magistri unione conjungentes huic viæ in-
 sistunt; sed eorum prohibitionis fundamentum est *ratio propin-
 quitatis*, non appellatio nominis, neque modus conversivus.
 Scriptura enim illud dictum (Lev. xviii. 6.) *Nemo ad ullam car-
 nis sue propinquitatem accedat* &c. sapienter initio nuditatum posuit,
 ut sit genus generalissimum, sicut exposuimus; & *propinquitatis*
 nomen comprehendere, dicunt propinquum & remotiorem, id
 est propinquum & propinqui propinquum, ideoque dixerunt,
 nullum interdictum esse a causa propinquitatis separatum. Filia ux-
 oris patris etiam comprehensa est sub voce שאר quæ *propinquam* notat
 et si non sit sub causa שאר sive *propinquitatis*, ut eam tantum æquiparet
 in scelere appropinquationis. Et nomen שאר *propinquitatis* est in ea no-
 men legis, sicut nomen *moledet* & *achotb*. In summa, duorum illorum
 Sapientum mens est, causam interdicti incestus esse in voce שאר *pro-
 pinquitatis*: ita ut ubicunque refert Scriptura propinquitatem, ra-
 tio detur prohibitionis; ideoque invenies, Scripturam hoc sæpe
 indicare, quando dicit, *propinqua patris tui est, propinqua matris
 tuæ est, propinqua sunt, scelus est.*

V. Viæ autem (pergit Elias) ex quibus rationes & modos pro-
 hibitionis discimus, per fundamentum propinquitatis, sunt octo.
 Quibus Rabbenu Jeschuah adhuc aliam rationem addit, quæ est
 דרך ההגברה *ratio prevalentia*, sive *præeminentia* (ut ita loquar) adeoque
 fiunt novem, quemadmodum eas refert Sapiens R. Salomo Prin-
 cepts. *Prima* via vel ratio prohibendi vocatur דרך העד *argumenta-
 tio per comparationem*, quam Sapientes argumentum a pari appel-
 lant. Uti Scriptura fratrem patris prohibuit, dicendo (versu 14.)
nuditatem fratris patris, ita nos inde argumentamur æquali
 com-

comparatione, & fratrem matris prohibemus. *Secunda* via vel ratio est *הקש קל וחומר* *argumentum a fortiore*. Ut quando Scriptura filiae filiam prohibuit, a fortiore nos filiam prohibemus: Si enim filiae filia vetita, multo magis filia ipsa. *Tertia* est *הקש מעלה כחובה* *argumentatio a causa scripta*, uti (com. 17.) *nuditatem mulieris & filiae ejus ne retegito, filiam filii ejus & filiam filiae ejus ne accipito, ad retegendam nuditatem, proxima ejus sunt, scelus est*. Ecce causa in hoc versu scripta est. *Quarta* est *הקש מוצאה מעלה* *argumentatio ex causa inventa & investigata*, sicut (comm. 11.) *nuditatem filiae uxoris patris tui, genita a patre tuo, soror tua est, ne retege nuditatem ejus*. Sapientes enim in eo causam prohibitionis animadverterunt, nempe duas propinquas duobus propinquis esse interdictas, quia radix & ramus radici & ramo sunt interdicta. Indeque argumentantur ad omnes binos propinquos binis propinquis prohibendos. Atque haec causa vocatur *inventata*, permutatione causae, quae scripta est in praecedenti versu 17. Haec enim in textu scripta est, cum dicitur, *שאררה הגנה זמה הוא* *propinqua sunt, scelus est*. *Quinta* est *הכתוב* *Scriptura sacra*, id est, juxta eam viam & rationem, *nuditates sunt vetitae ex revelatione versuum*, quos enarravimus. *Sexta* est *מה שנודע לנו מההעתיקה שכל ישראל כד* *quicquid nobis constat ex Traditione, quod omnes Israelitae confitentur*: & hoc est interdictum sex propinquitatum, etsi nulla fiat filiae mentio. *Septima* est *המעברים אחי האב* *interdictum fratrum patris adjectitiorum*, ex illo dicto (v. 14.) *nuditatem fratris patris tui*; *כהגברתה*, quam fecit Sapiens Rabbenu Jeschuah, in quo ab eo dissentit Sapiens Rabbenu Ioseph Propheta. *Octava* *ממשמע* *ברת הדבור ויקרא אל פתוי כמו אמור אם האם למעלה מאמרו אמך היא*. Vid. Th. XI. *Nona* est, quod alicui interdictum *השכל מדרך* *ex ratiocinio*, & a parte intellectus, sive sit ex causa scripta, sicut persona & propinqua ejus, ex illo dicto (v. 17.) *Filiam filii ejus, aut filiam filiae ejus ne accipito, ad retegendam nuditatem ejus, proxima ejus sunt, scelus est*; sive sit ex causa investigata & inventa, sicut bini propinquinis propinquis sunt prohibiti, ex illo dicto. (v. 11.) *Nuditatem filiae noverca tuae &c.*

VI. Hactenus quae habet Elias, verbotenus expressi, caetera in compendium redigam, in quibus nempe differant Sapiens Rabbenu Ioseph, & discipulus ejus Rabbenu Jeschua, quos unanimiter respondisse Magistris unione conjunctis, ex dictis Scripturae & rationibus, in quibusdam tamen discrepare, dicit. Sapiens Rabbenu Ioseph propheta asserit, *fundamenta & regulas prohibitionis*

bitiois incestus esse quinque 1. interdicti homini propinquis suis 2. propinquis propinquorum suorum. 3. binis propinquis. 4. persona & propinqua propinqua ejus. 5. interdicti binos propinquos binis propinquis. Addit; interdictum, quo masculus masculo prohibetur, ad uxorem ejus transire ex (vers. 14.) nuditatem fratris patris tui ne re. ege, ad uxorem ejus ne appropinqua, atque ex dicto (v. 8.) nuditatem uxoris patris tui ne retege, nuditas patris tui est. Statuitque, interdictum quo mas mari prohibetur esse argumentationem ex Scriptura, sed interdictum, quo mulier mulieri prohibetur, esse argumentationem ex interdicto, quo mas mari prohibetur, quæ ex Scriptura deducitur. Sicque, inquit, dabitur argumentatio super argumentationem, quæ dari nequit, quia nobis usitatum est sequi Scripturam & argumentationem, quæ ex Scriptura elicitur, non autem argumentationem, quæ ex alia argumentatione proficiscitur, siquidem hæc est sententia Magistrorum unione conjunctorum, a qua nos recedimus.

VII. Sapiens autem *Rabbenu Jeschuah* interdicti fundamenta sex esse, censet, quinque recensita, & adhuc unum *נהגרה* ex prevalentia, quam fecit interdicendo personam & propinquam propinqui ejus binis propinquis, ex illo dicto, nuditatem fratris patris tui (vers. 14.) Et interdictum, quo foemina foeminæ prohibetur, vult transire ad ejus maritum; uti enim mares ita & foeminæ tenentur præcepto Scripturæ, juxta illud (Lev. xx. 14.) igne comburunt eum & eas. Si vero mulieres non tenerentur præcepto, cur Scriptura eis poenam diceret? Porro scriptum est (Lev. xx. 17.) Qui accipiens sororem suam, filiam patris sui, aut filiam matris suæ, viderit nuditatem ejus, & vicissim illa nuditatem ipsius: Foeminæ ergo admonitionem & præceptum tribuit de incestu. Id etiam ratio dicit. Cum enim foemina particeps fit commodi, oportet ut etiam poenæ obnoxia reddatur cum marito. Adeoque ambo sunt pares. Ad id autem, quod Sapiens *Rabbenu Joseph* objicit, hanc esse argumentationem ex argumentatione deductam, respondet Sapiens *R. Jeschuah*, hanc non esse argumentationem ex argumentatione, sed quemadmodum interdictum, quo mas mari prohibetur, est argumentatio ex Scriptura, ita interdictum, quo foemina foeminæ prohibetur, est ex Scriptura; cum foeminæ æque sub præceptis & admonitione comprehendantur, ac mares. Scriptura tamen in genere masculino loquitur, quia mas est fundamentum. Sed ubicumque foemina est

est fundamentum, ibi Scriptura eam mari præmittit, sicut illo loco Num. XII. 1. *Et oblocuta Miriam & Aaron Moysi*, ubi illa præmittitur, quia principalis causa in hoc opere fuit. Tandem concludit: Summa rei est, Sapiens R. Ieschuah ascendit super omnes illos in materia de incestu. Nec ei amplius responderunt Inferentes, cum vera sint verba ejus. Et ea scripta sunt in libro ipsius noto de materia Incestus, qui כפר הישר *liber de rectitudine*, seu *justo* vocatur.

VIII. Ad illustrationem eorum, quæ Thesi v. habentur *de 9. viis sive modis prohibitionis*, addere hæc visum est ex alio libro MS. cui titulus כפר יהודה qui extat in Bibliotheca Leidensi. Ad viam sive rationem *quartam* hæc ille habet. Filia novercæ prohibetur Lev. XVIII. 11. 2. mater novercæ. 3. filia vitrici. 4. mater vitrici 5. filia uxoris filii. 6. mater uxoris filii. 7. filia mariti filiæ. 8. mater mariti filiæ. Adeoque sic bini propinqui binis propinquis prohibentur, per argumentum investigatum, quod propinquos investigarunt & invenerunt per radices, non qui sunt propinqui propinquorum. Ad *sextam* notatur, quicquid est notum consuetudine & virtute nunciū Moysi, in quo omnes Sapientes Israelitarum conveniunt, & ita interdicuntur, mater, soror & filia. (alias pater frater & filius, adduntur.)

IX. Ad septimam: cujus auctor est Rabbenu Ieschuah, in quo ab eo dissentiunt Magistri nostri, nempe Rabh Joseph propheta, Rabh Jacob, & Rabbi Aaron, quos Rabbenu Ioseph omnes antecellit: qui non nisi veros patruos & veras amitas prohiberi vult, quia com. 12. & 13. dicitur, *propinqua patris tui est, propinqua matris tue est.* Sed analogica amita, non est propinqua patris. In quo vera sunt verba R. Ioseph. Neque filiam novercæ com. 11. vocat *propinquam*, כי אין בה עלה שאר *Quia in ea non est causa propinquitatis*; adeoque illa sola est prohibita, non propinquæ ejus, nam filia ejus & soror ejus permixtæ sunt. Ut autem in filia novercæ non datur causa propinquitatis, ita nec in uxore patruī (com. 14.) & quemadmodum filias novercæ ducere fas est filio mariti matris, ita & propinquas uxoris patruī filius fratris mariti ejus ducere potest.

X. Nonnulli sunt propinqui, qui non sunt propinqui propinqui, ut pater & mater, filius & filia. Alii ita sunt propinqui, ut etiam sint propinqui propinqui, ut frater, soror, mater matris & pater ejus; pater patris & mater ejus; frater patris & soror ejus, frater matris & soror eius. Ideo & Scriptura sororem patris &

& matris *propinquas* vocat com. 12. 13. Sed *propinquæ propinquæ* *propinqui* partim sunt vetitæ, quales illæ (com. 17.) in linea adscendente, & partim non sunt vetitæ in linea collateralis, sicut filia patris mihi non est prohibita, quæ est *propinqua propinquæ propinqui*.

XI. Denique *octavam viam*, quæ mihi in Elia obscurior videbatur, Auctor hujus MS. sic explicat: הדרך השמיני הנודע מכה הדיבור ויקרא בערבי אל פחוי רוצה לומר משמע הרבוב כגון שאסר אמות האיש ממאמר אמך היא לא תגלה ערותה ומה שפירש החכם אל פחוי הוא כה הדיבור נראה לי שאינו כן אלא אמיתת אל פחוי הוא ההופעה רוצה לומר שבאמרו אמך מופיע הענין כל אם בכחו עד חוה שנאמר כי Octavus modus prohibitionis comprehendit quicquid notum est ex vi sermonis, & vocatur in Arabica lingua אל פחוי id est sensus sermonis, sive quod in aliquo dicto subintelligitur: sicut prohibentur viro matres, ex eo quod dicitur, mater tua est, ne retege nuditatem ejus (Lev. xviii. 7.) Quod autem Sapiens explicat אל פחוי quasi significet vim sermonis, id mihi non videtur, sed vere significat illustrationem s. declarationem; id est, quando dicitur, mater tua, id declarat denotari vi vocis istius omnem matrem, ad Evam usque, de qua dicitur, quod sit mater omnium viventium (Gen. iii. 20.)

CAPUT XI.

De Regulis & radicibus sive fundamentis interdictarum nuditatum, juxta sententiam Sapientis Rabbenu Jechuah, exhibitis ab Elia Ben Mosche in Tractatu de Incestu Cap. vi.

RAdix sive regula prima est, שאריו ששה אסור האיש על ששה שאריו *homini sex propinquis suis interdici*, qui sunt pater & mater ejus, frater & soror ejus, filius & filia ejus, quod constat ex Traditione, in qua omnes Israelitæ conveniunt, idemque evidens est ex Scriptura. De patre & de matre probatur, quia scriptum (Lev. xviii. 7.) *Nuditatem patris tui & nuditatem matris tue ne retegio*. De sorore probatur ex eo, quod legimus (com. 9.) *Nuditatem sororis tue*. De fratre ex eo, quod scriptum (com. 16.) *Nuditatem uxoris fratris tui*. De filio, quia dicitur (com. 15.) *Nuditatem nurus tue ne retegio*. Filia autem prohibitio non refertur in Scriptura; prohibitam tamen esse, constat *per argumentum a fortiore*. Si enim filia filia & filia filii prohibentur (com. 10.) multo magis filia ipsa. In illis sex propinquis foeminae per se sunt prohibita, sed interdictum, quo mares prohibentur, transit ad eorum foeminas. Interim hic advertendum, argumen-
ratio-

tationem deduci ex Scriptura, non argumentationem ex argumentatione. Exempli gratia *viro* prohibita est mater, quæ est propinqua ejus, aut alia femina quæ illâ remotior est in causa propinquitatis, sicut soror adjectitia, sive quasi soror ei quoque prohibita est, sed ipsi soli; unde non inferendum hujus quasi sororis maritum etiam esse prohibitum isti *viro*, ut prohibitio mariti se transferat ad istius *viri uxorem*. Putat ergo, sororem meam, novercæ filiam mihi esse vetitam, sed ejus maritum non esse vetitum meæ uxori. Prohibuit etiam Rabbenus Jeschuah matres matrum sursum, ex eo, quod dicitur (com. 7.) *mater tua est*, & patrem patris usque ad primum Adamum per argumentationem, cujus interdictum transit ad uxorem ejus; item filium, filii filium, fratrem & fratris filium deorsum, filiam & sororem deorsum.

II. Regula secunda est, *אכור דאיש על שאר שארו* homini interdici propinquo & propinqua propinqui sui, quales sunt frater & soror patris, frater & soror matris, filia filii & filius filii, filia filia, & filius filia, filia sororis, & filius sororis, filius fratris & filia fratris. Hi omnes vocantur propinqui propinquorum suorum. Atque hæc regula oritur ex illis dictis (com. 12. 13.) *nuditatem sororis patris tui, nuditatem sororis matris tue, propinqua patris tui, propinqua matris tue est*. item, *nuditatem filia filii tui, aut filia filia tua ne retegito* (com. 10.) ubi iterum interdicta, quibus prohibentur mares, ad feminas transcunt. Propinquus autem propinqui vocatur propinquus, ex eo, quod scriptum, *nuditatem sororis patris tui, & nuditatem sororis matris tue ne retegito, nam propinquum suum nudavit*. (Lev. xvi. 11. 12. 13. xx. 11.) item, *propinque sunt, scelus est*. (com. 17. cap. 18.) Ergo & hæc regula sub illo genere comprehenditur (com. 6.) *Nemo ad ullum propinquum carnis suæ accedito*. Quod est genus, omnes istas regulas sub se comprehendens, quæ sunt ut species. Et propinquus propinqui semper est prohibitus in radicibus, ramis & alis, sive in ascendentibus, descendantibus & collateralibus. Prohibemus autem secundum Scripturam propinquos propinqui duntaxat; verum propinquus propinqui propinqui non est in genere prohibitus, sed tantum in radicibus & ramis, sive ascendentibus & descendantibus, in alis sive collateralibus non item. Filia enim patris & filia amitæ sunt propinquæ patris & amitæ, sed permixtæ sunt, uti constat ex eo, quod dicitur (Num. xxxvi. 11.) *Nupservnt filiis patruorum suorum*. Alias etiam prohibitus est

propinquus propinqui propinqui. In prohibitione propinquo-
rum propinqui semper ulterius ascendere licet, sed non omnes de-
scendentes sunt prohibiti, cum filia patris & filia amitæ sint licitæ,
multo magis earum filia. Sed hujus hominis filius, & filii filius, &
filii nepos in linea descendente omnes amitæ patris sui sunt prohibiti.

III. Tertia regula continet אסור האיש על שני שארים *interdictum*,
quo viro prohibentur binæ propinquæ, ex eo, quod scriptum legitur
(Lev. XVIII. 17.) *nuditatem mulieris & filia ejus ne retegito*, valet-
que in radicibus, ramis & alis: mulier & pater ejus, mulier &
mater ejus, mulier & frater ejus, mulier & soror ejus, mulier &
filius ejus, mulier & filia ejus prohibentur. Hæ omnes mulieres
per se sunt prohibitæ, sed virorum prohibitio sese ad uxores trans-
fert. Et quamvis mulieres, quarum mentionem fecimus in pri-
ma regula, nempe uxor patris, uxor fratris, uxor filii, prohibitæ
sint respectu maritorum suorum, sunt tamen etiam ab hac parte
prohibitæ, quod duæ propinquæ uni personæ sint prohibitæ.

IV. In Quarta regula, אסור האיש על גוף ושאר שארו *homini inter-*
dictum persona & propinqua propinqua ejusdem. Prohibentur ergo
fœmina & filia filia ejus, fœmina & filia sororis ejus, fœmina &
filius filii ejus, fœmina & pater patris ejus, fœmina & mater
matris, fœmina & filia fratris, atque in genere persona ac
propinquus propinqui ejus unius personæ, in radicibus, in ramis
& lateribus. Atque iterum fœminæ in se prohibentur, sed viro-
rum prohibitio ad fœminas transit, ex eo quod scriptum (Lev.
XVIII. 17.) *nuditatem mulieris & filia ejus ne retegito*, filiam
filii ejus, aut filiam filia ejus ne accipito ad retegendam nuditatem
ejus, proximæ ejus sunt, scelus est. Idemque probari potest ex
eo, quod scriptum (com. 14.) *Nuditatem patris tui ne retegito, ad*
uxorem ejus ne appropinquato. Vir enim cum patruo suo est persona
& propinquus propinqui ejus, qui sunt prohibiti uni personæ, etsi
prohibitio ejus etiam sequatur & colligatur ex regula secunda: cum
patris prohibitio transeat ad uxorem ejus.

V. Quinta regula agit de אסור האיש על שני שארים *interdicto*,
quo bini propinqui binis propinquis prohibentur, quia scriptum legitur
(Lev. XVIII. 11.) *Nuditatem filia uxoris patris tui, genita a patre so-*
ror tua est, hujus ne retegito nuditatem. Vir cum filio suo sunt duo
propinqui, & fœmina cum filia sunt duæ propinquæ. & ita duo
fratres se habent ad duas sorores, & duo fratres ad matrem & fili-
am,

am, & duæ sorores ad virum & filium ejus. Comprehendit ergo duos propinquos duabus propinquis vetitos, in radicibus, in ramis & alis sive collateralibus. Ex hac regula duo fratres analogici sive improprie dicti uni personæ sunt vetiti. Conf. supra Cap. v. Th. xvii. ubi plura ex hac regula citavimus.

VI. Denique fundamentum seu regula, quæ sextum locum occupat, est *אשר שאר שאר על גוף שאר שני שאר אכור שני* qua interdicitur bini propinqui persona & propinquo propinqui ejusdem persona, וולת הכופים וולת הכפרים בקרים ובפרחים וולת הכופים וולת הכפרים, sive in linea recta, non in collateralibus. Hæc est regula Rabbenu Jeschuæ, qui eam per prævalentiam fecit ex eo, quod scriptum (vers. 14.) *Nuditatem patris tui ne retegito, ad uxorem ejus ne appropinquato, amita tua est.* Quia in eo non addidit vocem *אשר* propinquitatis, sicut (vers. 12. 13.) de sorore patris & matris, debet vox *אשר* de vero & adjectitio s. quasi fratre intelligi. Idem probatur ex illo (v. 17.) *Nuditatem mulieris & filia ejus ne retegito; filiam filii ejus aut filiam filie ejus ne accipito, ad retegendam nuditatem ejus, proxima ejus sunt, scelus est.* Ubi filia filiæ, quæ est propinqua propinquæ, a Scriptura vocatur *אשר propinqua*. Summa rei est, quod bini propinqui interdiciantur persona & propinquo propinqui in linea recta, non in collateralibus, ex illo dicto (Num. xxxv. 11.) *Nupserunt filis patruorum suorum.* sicut supra exposuimus.

VII. Septimum denique & ultimum Caput Eliæ Karæi *Tractatus de Incestu* agit de tabellis, quas regulis adjecit, quomodo in illis statim inveniri queat casus matrimonialis, de quo quæritur, v. gr. Regulæ primæ hanc apponit tabellam:

א	ב	ג	1	2	3
אשה	אב	ראש	Vir	pater	uxor
אשה	אם	אם		mater	
אשה	אח	אח		frater	uxor
אשה	אחות	אחות		foror	
אשה	בן	בן		filius	uxor
אשה	בת	בת		filia	

Ubi uni viro pater i. e. uxor ejus, & mater: frater i. e. uxor ejus & foror: filius i. e. uxor ejus & filia prohibentur, juxta regulæ explanationem. Atque ita de cæteris.

CAPUT XII.

Sententia Enan circa materiam de incestu, qua refertur in libro Karaorum MS. R. Schabbetai Sacerdotis, qui extat in Leg. Warn. Bibl. Leydensis, Num. 21.

Postquam Enan interpretatus est Leges de incestu, & versum septimum decimum Capitis Octavi decimi Levit. absolvit, ita omnes prohibitiones contraxit: אחד ואסור לה לומר למנסב אשת אביו ואשת בעל אשת אביו לאנסובי לבעל אמה ולבעל אשת אמה : ואסור לבעל אשת אביו ואסור לנקה לאנסובי לבעל אמה ולבעל אשת אמה : *Primo* viro vetitum accipere novercam suam & uxorem mariti novercæ suæ, nec non uxorem vitrici sui, & mulierum vetitum nubere vitrico suo, vitrici uxoris marito & novercæ marito. *Secundo*, viro prohibitum vitrici uxoris mariti uxorem ducere, quæ uxori mariti novercæ similis est & æquiparatur; & mulieri prohibitum est nubere marito uxoris mariti novercæ suæ, quia marito uxoris vitrici assimilatur. *Tertio*, viro prohibitum forores suas ducere, siue soror sit filia patris & matris, siue filia matris, non item patris, siue filia patris, non matris, siue sit legitime siue illegitime, siue ex servo, siue ex ancilla nata.

II. Quarto, viro prohibitum uxorem fratris sui ducere, quæ sorori æquiparatur. Et omnibus parentibus, cuiquam ex suis filiis misceri, vetitum, siue sint ex masculo siue ex foemina, siue ex meretrice, siue ex servo, siue ex ancilla nati. *Quinto*, viro vetitum ducere filiam novercæ & sororem istius filiæ, quando ex noverca prolem pater suscepit (hoc ex illo Enan citavit Seldenus, *Ux. Ebr. Lib. I. c. vi.*) & filiam nurus suæ (ex alio viro) quando e-nuru filius prolem suscepit, & filiam sororemque vitrici, si mater ex eo prolem peperit; & filiam mariti filiæ (ex alia foemina) si filia ex eo prolem pepererit. Pariter foeminae prohibitum nubere filio novercæ & fratri ejus filii, si ex noverca prolem suscepit pater, & filio nurus, si nurus ex eo prolem pepererit, & filio fratrisve vitrici, si mater prolem ex eo pepererit, & filio mariti filiæ, si ex eo, filia prolem pepererit.

III. Sexto, viro cum noverca nuptiæ sunt vetitæ, si ex noverca pater prolem suscepit, & cum uxore filii nurus, si nurus ex filio prolem pepererit, & cum uxore filii fratrisve vitrici sui, si mater ex eo prolem pepererit, & cum uxore filii mariti filiæ, si filia ex

eo prolem pepererit: Similiter mulieri prohibitum est nubere marito filiae sororisve novercae, si ex noverca pater prolem susceperit, & marito filiae nurus, si nurus prolem pepererit, & marito filiae mariti filiae, si filia prolem ab eo pepererit. *Septimo*, viro prohibitum sororem patris sui ducere, quae ex patre est, quam ipse pater genuit, sive per legitimum, sive per illegitimum matrimonium; nec non sororem matris suae, quam itidem ipse pater genuit ex legitima sive ex illegitima. Itidem mulieri vetitum nubere fratri patris, qui ex eodem patre est, sive per legitimum sive illegitimum matrimonium; & fratri matris suae, ex eodem patre, sive legitime sive illegitime nato.

IV. *Octavo*, ואסור ליה לזכר למנסב אשת אחיו אביו דמן אביו מן מכשרה ומן אמו דפסולה ואשת אחי אמו דמן אביו בן מכשרה בן מפסולה דרומיא דאחות אביו ואחות אמו Viro vetitum est matrimonium cum uxore fratris patris sui, e patre ejus nati, sive ex legitimo sive illegitimo toro; & cum uxore fratris matris suae, sive sit ex legitima sive illegitima; quia similis est sorori patris & sorori matris. Et mulieri vetitum est matrimonium cum marito sororis patris sui e patre sive legitime sive illegitime natae. *Nono*, vetitum est matrimonium viro cum uxore fratris patris & uxore fratris matris suae, & cum ulla ex omnibus earum sororibus; & mulieri vetitum est marito sororis patris sui & matris suae & omnibus fratribus utriusque nubere. *Decimo*, viro prohibitae sunt nuptiae cum uxore mariti sororis patris sui, & uxore mariti sororis matris suae, & omnibus sororibus earum; & vice versa mulieri vetitae sunt nuptiae cum marito uxoris fratris patris sui, & cum marito uxoris fratris matris suae, & omnibus eorum fratribus. *Undecimo*, patribus ulla uxores filiorum suorum, & uxores maritorum filiarum suarum ducere nefas est: pariter matribus maritis uxorum maritorum filiarum suarum nubere nefas.

V. *Duodecimo* viro illicitum est matrimonium cum uxore fratris sui, & cum uxore mariti uxoris fratris sui, & cum uxore mariti sororis suae; foeminae rursus illicitum est matrimonium cum marito sororis suae, cum marito uxoris mariti sororis suae, & cum marito uxoris fratris sui. *Decimo tertio*, viro ducere vetitum est uxorem mariti uxoris mariti sororis suae, & mulieri vetitum nubere marito uxoris mariti uxoris fratris sui. *Quarto decimo* vetitum est matrimonium viro cum filia uxoris suae, aut cum filia filii sui, aut filia filiae suae, aut cum aliqua sororum illarum, sive

sint ex patre sive ex matre; & mulieri nubere illicitum est filio mariti sui, aut filio filii sui, aut filio filiae suae, aut ulli ex omnibus fratribus eorum, sive sint ex patre sive ex matre. *Quinto decimo*, viro ducere nefas uxorem filii uxoris suae & uxorem filii filii uxoris suae, & uxorem filii filiae suae, aut ullam ex omnibus earum fororibus, sive sint ex patre sive ex matre; & mulieri nubere nefas est marito filiae mariti sui, marito filiae filii mariti sui, & marito filiae filiae suae, ulli sive fratribus eorum, sive sint fratres ex patre sive ex matre. Ita Enan Karæus in compendium redegit omnes prohibitiones, quæ agunt de Incestu.

C A P. XIII.

Præter personas sive gradus expressis verbis prohibitos Lev. xviii. plures per consequentiam prohiberi, plurimorum Christianorum est sententia.

Qui in interpretatione sacrarum literarum legitimas consequentias, per rectæ rationis leges ex Dei verbo deductas admittunt, & cum attentione præcedentia Capita ix. x. xi. xii. perpendunt, non postulabunt hujus rei, quæ per se evidens est, prolixam demonstrationem, an scilicet præter personas & prohibitiones, in lege commemoratas, plures consimiles sint intelligendæ. Quia tamen non desunt, qui si casus matrimonialis sit decidendus, hoc statim in ore habent, non gradus, sed personas esse prohibitas, ideo ad hanc quæstionem breviter respondendum. Nonnullis Jctis in Germania hoc uti receptum est, ut in ejusmodi casibus respondeant, Mosem non respexisse gradus, neque ex sacris Pandectis probari posse, Deum vel Mosem in contrahendo matrimonio gradus constituisse, sed generationes tantum narrasse, & computationem graduum non ex jure divino, sed humano ortum traxisse. Secus enim a Mose non tam prolixè personas, inter quas prohibita est conjunctio, sed tantum gradus aliquos recensitos fuisse. Quam suam sententiam munire solent auctoritate Lutheri, qui *Tom. II. Jenens. Germ. fol. 149.* expressè dixerit, *Gott rechnet nicht gantz nach den graden / wie die Juristen thun / sondern zehlet stracks die personen.* Quemadmodum etiam videre est in *Consil. Theol. Wittenb. Franc. impressis.*

II. Verum enimvero sicut in excessu peccarunt illi Theolo-
gi

gi & Jurisconsulti, qui nimios scrupulos moverunt circa casus matrimoniales, & gradus nimis extenderunt, quales inter Hebræos illi Karæi præcipue, qui *Magistri Coniungentes* nuncupari solent, ita alii peccant in defectu, personas & gradus ultra modum restringentes, & rationis usum quasi destruentes. Quicquid enim ex Scriptura vere sequitur, in ea etiam contineri, & idcirco cum iis, quæ expresse dicuntur, ejusdem auctoritatis & veritatis esse, exemplo Christi & Apostolorum, aliisque firmissimis rationibus probari potest. Si Christus solide probavit resurrectionem mortuorum Matth. xxi. 31. 32. necessario dari oportet illationem & argumentationem certam per consequentias, quæ Matth. ii. 23. Scripturæ comparantur; Unde discipuli ab ipso reprehenduntur, non modo quod non crederent verbis suis & prophetarum, sed etiam quod non eruerent argumenta ex Scriptura, juxta usum principiorum rationis & consequentias Luc. xxiv. 25-27. 44-47. Legat aliquis Apostolorum scripta, præcipue Epistolam ad Romanos, persuadebitur, ni fallor, Apostolos unum ex altero collegisse & eliciisse. Quo sublato legitimo ratiocinationis usu veritas omnis in Scripturis contenta, cognosci nequit, & omnis in religione certitudo, quoad credenda & facienda, verique confirmatio & falsi confutatio subvertitur.

III. Quis igitur inficias iturus est, eandem methodum observandam in interpretatione earum legum, easque de incestis nuptiis pariter ita scriptas esse, ut singula non sint expressa, sed quibusdam positis, quæ paria sunt, pro expressis habeantur? *Primo* enim regula generalis Lev. xviii. 6. docet, ubicunque propinquitatis carnis est, sive propinquitatis propinquitatis, illic eandem dari prohibitionem. 2. rationes specialibus legibus additæ com. 7-17. in similibus gradibus locum habent. Ubi igitur par ratio, ibi idem jus. 3. unde scio, matrimonium inter avum & proneptem, aviam & nepotem, patrem & filiam, atque inter similes personas esse prohibitum, si nullus sit consequentiis locus? omnibus fatentibus, filiam non esse expresse vetitam. Si dixeris, diversam esse rationem in linea recta? unde id nosti, præter patrem etiam avum, & præter filium, nepotem & proneptem esse vetitum? Scriptura id expressis verbis non dicit? Ergo id colligi oportet per consequentiam.

IV. 4. Cur Deus sororem patris simul & matris prohibuit com. 12. & 13. nisi ut disceremus ex primo exemplo graduum Secunda-

candariorum, pariter in com. 14. non modo uxorem fratris patris, verum etiam fratris matris esse interdictam? quemadmodum com. 7. in prima prohibitione graduum primariorum, ideo Deus videtur mentionem fecisse & nuditatis patris, & nuditatis matris, ut inde, utrumque sexum vetitum esse, colligeretur. Et vel cum primis patri uxor, qui remotior gradus videbatur, hoc comprobatur, ad plures personas prohibitiones esse extendendas. Plura si quis desideraverit, legat præcedentia capita de sententia Talmudistarum & Karæorum, & conferat nostram singularum legum expositionem. Cum vir & uxor una sint caro, vir ab ejus consanguineis proximis absteat, non tamen ab omnibus ejus affinibus, ne cum Karæis *Inferentibus* argumentatio ex argumentatione deducatur, quæ ex sola Scriptura petenda.

V. Lutherum illam sententiam postea mutasse, alii ostendunt ex ejus *lib. de Caus. matrim. Tom. Jenens. Germ. 5. f. 255.* Atque ita post eum alii Augustanæ Confessioni addicti unanimi consensu, non modo illas personas expressas, sed similes gradus vetitos, demonstrant, quales sunt Chemnitius, Hemmingius, Gerhardus, Brochmandus in *Locis. Comm. Luc. Osiander in Explicat. Bibl. Adde Judicia Facult. Th. Rostoch. An. 1597. apud Dedek. Th. Consil. Vol. 3. l. 3. Sect. 2. Tit. 2. num. 2. Fac. Th. Jenensis An. 1657. & 1664. apud eundem Dedek. in Append. ad Th. Consil. vol. 3. l. 3. Sect. 2. tit. 3. p. 832. 835.* atque ex Reformatis Bezam *de Rep. & Dev. P. Martyr. in loc. Comm. Voet. Pol. Eccl. l. 3. Tr. 1. de Mat. S. 2. c. 3. 9. Q. 5. Rectissime H. Brouwer de Jure Connubiorum Lib. II. cap. XI. §. 5. More omnium Legum latorum, inquit, præcipua expressa voluit summus Nomotheta, ex quibus facili argumentatione, a paritate rationis cætera colligi possent.* Judæi (Talmudici) non alia de causa plures gradus permittere videntur, quam quod ab Abrahamo, Jacobo, cæterisque nonnullis patriarchis ejusmodi conjugia contracta legant; quæ tamen exempla, ut supra ostensum, nequaquam imitanda.

CAPUT XIV.

Incestarum illarum nuptiarum vetitarum ratio indicatur.

SI non desint Hebræi & Christiani sacrarum literarum Interpretes, qui rationes quærunt eorum præceptorum divinorum, quæ vocantur *opposita*, ex mero beneplacito divino instituta ac pro-

proposita dicuntur, nemo nobis vitio verterit, quod illarum legum Mosaicarum, quæ *מצוות* *præcepta*, & *משפטים* *judicia* sive *jura* vocantur, ac in natura sunt fundata, rationes indagemus, quibus homini Christiano & pio nihil gratius advenire potest. Etsi Grotius causas certas & naturales assignare, difficile esse, imo præstari non posse putet *De Jure B. & P. L.* II. c. 5. §. 12.

II. In Hebræis Doctoribus Maymonides, earum legum, quæ de incestu sunt proditæ, causas duas esse, ait *Adore Neb. Par. III. Cap. XLIX.* (quod interpreti Augustino Justiniano est *Caput. I.*) Graduum lege vetitorum prima causa est, *שכל ארחת מהנקבות שונרו*, בעריות נמצאות על הרוב עם האיש שנאסרו עליו חמיר בביתו והן כמחרות להראותן לבקש *ex* versione Buxtorfi: *quod femina ista singula propemodum in eadem domo habitent cum viro illo, cui sunt prohibita, prompta sint ad voluntati ejus obtemperandum, facile & sine labore ab ipso possint haberi, ac denique nemo possit illorum conversationem impedire, aut eos separare, etsi una inveniatur. Quod si autem (pergit) eadem esset illarum ratio, quæ aliarum viri solutarum & liberarum, ut nempe in matrimonium duci possent, nec sub pana aliqua hoc prohibitum esset, major pars hominum indesinenter in scortationibus viverent. Quia autem omnibus modis illarum congressus est prohibitus, & quidem sub gravissima comminatione mortis domus judicii (a Magistratu) & Excisionis, neque ulla permissio & licentia hic speranda est, hinc novit unusquisque se intensionem & cogitationem suam ad istiusmodi res non debere dirigere, &c.* והענין השני הוא לישא פנים למרח הכושה מפני כי היות זה הכושה בין השרש והענף עוות גדול הוא לאדם לבעול את האם או את הבת ונאסר על שרש וענף שיבעול אחד מהם את האחר ואין הפרש בין שיבעול השרש או הענף או שיתקצו שרש וענף כבעולה גוף שלישי שיתגלה גוף אחד גלוי משגל לשרש הענף *Alter a causa meo judicio est, ut pudor & verecundia nobis commendetur. Nam quia impudentia summa est opus istud inter Radicem & Ramum, (hoc est in uxorem ducere Matrem & Filiam) idcirco prohibitum est matrimonium inter Radicem & Ramum. Neque est differentia, sive Radix Ramum, aut Ramus Radicem ducat, vel Radix & Ramus in corporis tertii connubio conveniant, ut scilicet aliquis corpus suum radici & ramo detegat. Addit, Ideo enim prohibitum est ducere Mulierem & ejus Filiam, item הבן ואשה האב ואשה לבועל uxorem patris & uxorem filii (quod Aug. Justinianus obscurius vertit, ne conjugatur uxor patri & filio) quia ista sunt retectio nuditatis corporis unius, nuditatis Radicis & Rami. Fratres se habent ut radix & ramus: hinc quia*

O

pro-

prohibita est soror, prohibita etiam est soror uxoris, & uxor fratris. Præterea cum conjunctio fratrum sit prohibita, & censeantur tanquam Radix & Ramus, quinimo sicut unum corpus, idcirco prohibitum etiam est in uxorem ducere Sororem matris, qua loco matris est: Sororem item patris, qua patris loco est. &c.

III. Abarbenel in Pentat. fol. 255. col. 3. refert, Eben Caspi Commentario in legem scripsisse, לאיסור העריות לשום שלום בין בני ישראל, ולהסיר הקטמות והמריבות אשר יתחדשו מפני קנאות האנשים לנשותיהם עד שלא תהא אמה התורה לצרור. ולכן אסרה הנקבה שתפול בעבודה הקטמה ואסרה אשה זבתה ושתי אחיות כדי שלא יקנאו זו בזו כי הקנאה יותר עצומה בקרובים מבזולתם. ובהיות הקטמה ביניהם תמיד לא ינוח הזכר ולא יוכל להשלים עצמו: *quod ideo incestus sit prohibitus, ut inter Israelitas pax stabiliretur, & rixa ac contentiones removerentur, qua propter zelotypiam hominum erga uxores suas innovantur, adeo ut ob hanc rationem lex dixerit לצרור ad affligendum. Idcirco foeminam prohibuisse, ait, ut propter eam cessaret contentio, muliereque & filia ejus, nec non duabus sororibus interdixisse, ne altera alteri invideret; quandoquidem in propinquis zelotypia vehementior est, quam in aliis. Inter eas autem vigentibus semper rixis ac contentionibus, maritum nec quiescere nec se perficere posse. Hinc etiam alterius viri uxorem, & meretricem, uxorem fratris, nurum, uxorem patris, filiam filii, filiara filiae similesque prohibitas esse, addit. AbenEsra autem statuit, שאיסור העריות היה מצד המקום כי יעקב לקח שתי אחיות בחרן ואחריו עמרם לקח את יוכבד דודתו במצרים ולא נטמאו בהם אבל היתה prohibitionem incestus ad certum locum restrictum esse: cum Jacob duas sorores in Haran & post eum Amram focebedam amitam suam in Aegypto ducere potuerit, sine pollutione. Pollutionem quippe tantum factam fuisse in terra Canaan.*

IV. Hanc tamen AbenEsrae sententiam rectissime rejicit Abarbenel l. c. tanquam nulla ratione nixam, ורעו כי בלי ספק הטומאה ורעו *co quod sine dubio pollutio & pravitas hujus actionis equalis fuerit ubique, in Haran, in Aegypto, & in terra Canaan;* & quod in domo Jacobi propter uxores etiam rixae & contentiones sint exortae. Nec validior est opinio, quam idem Abarbenel profert ex Commentario Eben Caspi, cum ab eo confundantur leges incestum concernentes cum caeteris legibus, quae agunt de reliquis conjunctionibus illicitis, v. g. cum altera uxore, vivente priore, cum alterius viri uxore & meretrice. Cui accedit, quod polygamiam licitam esse supponat, & uxorem fratris, vivente

vente fratre tantum vetitam, similesque foeminas propinquis viventibus non esse miscendas. Quæ omnia ficta præter mentem Legis.

V. Maimonidis prior ratio, ne quarundam personarum convictus nimis quotidianus stupris & adulteriis occasionem daret, si amores tales nuptiis possent conglutinari, Nachmanidi infirma videtur, quasi Scriptura hominem excidii reum pronunciaverit, quod sæpe cum illis conversetur, eidemque tamen permiserit, ut pluribus mulieribus ad centum, imo ad mille etiam misceretur. Ita recte procedit contra Maymonidem, qui juxta cum aliis polygami- am licitam esse arbitratur. Sed unde probabunt Rambam & Ramban, Scripturam centum imo mille uxores uni viro permisisse? forte ab exemplo Salomonis. Ast illud figmentum totum a nobis multis modis destructum est in *Dissertatione prima*. Et vel hæc ipsa ratio a Maymonide adducta, ideo scilicet inter propinquos in eadem domo habitantes nuptias esse prohibitas, ne nimis libidini indulgerent & indefinenter in scortationibus viverent, polygami- am illicitam declarat, qua ad omnis generis libidinem fenestra aperitur, sicut pluribus loco citato demonstratum. Non est igitur hæc ratio plane aspernanda, etsi non sit præcipua & principalis, cur Deus hæc personas & hosce gradus in contrahendo matrimonio voluerit prohibitos, nempe ne continuo occasionem luxuriæ haberent, & ne plena omnia malis suspicionibus.

VI. Sed cæteris omnibus duas rationes præferendas esse judicamus, quarum unam R. Moses Nachmanides, alteram R. Moses Maymonides, & utramque, Augustinus comprobat *lib. xv. de Civit. Dei, Cap. xv. i.*, nimirum ut amicitia propagarentur, & reverentia parentibus, ac consanguineis propinquitate carnis proximam nobis junctis naturaliter debita observaretur, ac pudoris, cujus sensus & semina, post lapsum Adami, omnibus hominibus innata, ratio haberetur. *Non forent honesta & decentes nuptia*, inquit Ramban, *si v. gr. pater filio suo natu majori desponderet filiam, eisque in possessionem daret hereditatem suam, ut crescerent seseque multiplicarent in sua domo, quia creator terram non ad inanitatem creavit, sed ad inhabitandum formavit eam* (Jesa. XLV. 18.) & Augustinus l. c. *Habita est enim*, inquit, *ratio rectissima Charitatis, ut homines, quibus esset utilis atque honesta concordia, diversarum necessitudinum vinculis necterentur, nec unus in una multas haberet, sed singula spargerentur in singulas: ac si ad socialem vitam diligentius colligandam plurima plurimos obtinerent. Pater quippe*

pe & socer duarum sunt necessitudinum nomina. Ut ergo alium quisque habeat patrem, alium socerum, numerosius se Charitas porrigit. Cicero l. 5. §. 65. de finibus: ipsa charitas generis humani, qua tota domus conjugio & stirpe conjungitur, serpit sensim foras cognationibus primum, tum affinitatibus. Eandem rationem & Plutarchus attulit in quaestionibus Romanis, & Philo de Leg. Spec. Quo modo leges de gradibus ad jus naturæ reducuntur, quod commune bonum concernit.

VII. Alteram causam Maymonidem exponentem audivimus, de qua non minus eleganter Augustinus l. c. *Inest nescio quomodo humana verecundia quiddam naturale & laudabile: ut cui debet causa propinquitatis verecundum honorem, ab ea contineat, quamvis generatricem, tamen libidinem de qua erubescere videmus & ipsam pudicitiam conjugalem.* Amicitiae propagatio, & reverentia, quam filii & posteri debent parentibus, a quibus vitam hausierunt, etiam locum habuisset in statu instituto, si homo mansisset integer, sed pudor & verecundia fundamentum demum habet in secundaria hominis natura, postquam peccatum introiit in mundum, & omnes homines invasit. Adeoque ex hoc principio, nempe ratione pudoris, coitus cum proxime consanguineis in statu integro malus non fuisset, nec jure naturali primævo prohibitus. Nunc autem in nobis aversionem naturalem a rebus turpibus, quales sunt incestæ nuptiæ similesque actiones, experimur. Et cum parentibus reverentiam & honorem debemus, in incestuosis conjugiiis cumulatior datur pudoris causa: quemadmodum apud antiquos, teste Val. Maximo, fas non erat, filium simul cum patre balneari, nec se invicem nudos conspiciere. Quod etiam exemplum Chami, propter violatum pudorem parenti debitum, maledicti, & Leges quæ agunt de incestu, aperte docent, quando ratio additur, *mater tua est; nuditas patris tui est; propinqua patris; propinqua matris tua est.*

CAPUT. XV.

Leges incestas nuptias prohibentes, non sunt tantum Judaicae & positivae, sed naturales ac morales, omnes Christianos obligantes, atque consequenter indispensabiles Lev.

XVIII. 24-30. XX. 22. 23.

Controversiam hic omnium difficillimam aggredimur, ad quam nobis fecimus viam capite praecedente, de natura ac conditione Legum, quibus incestae nuptiae prohibentur, utrum sint naturales ac morales, & per consequens indispensabiles, an vero Judaicae forenses, positivae & dispensabiles. Notum est, hanc nobis controversiam praecipue cum Pontificiis intercedere, qui quidem nobiscum concedunt, conjugia in primo consanguinitatis gradu, in linea recta, jure naturali aequae ac divino esse vetita, sed de reliquis gradibus secus sentiunt. Nonnulli enim eadem, in primo gradu consanguinitatis in linea collateralis, id est, inter fratres & sorores etiam vetita esse volunt, jure naturae, alii vero negant. In reliquis gradibus Levitici XVIII. enumeratis ab Ecclesia dispensari posse docet Bellarm. lib. de Sac. Matrim. Tom. III. c. XXVII. & Concil. Trid. Sess. XXIV. Can. III. *Si quis dixerit, Ecclesiam non posse in quibusdam gradibus consanguinitatis & affinitatis, qui in Levitico exprimentur, dispensare, anathema sit.*

II. Quorum sententiam amplexi sunt quidam Protestantium, quibus gradus in linea recta jure naturae, reliqui tantum jure positivo, prohibiti videntur. Quemadmodum supra audivimus ad casus quosdam matrimoniales respondisse Jctos in Germania, Bucholtzerum, Helmstadiensis & Chilonientes. Doctissimus Grotius de Jure B. & P. lib. II. c. v. §. 13. in hanc sententiam etiam quidem propendet, *a meo jure natura non venire hac interdicta, videri posse praecepto divinae voluntatis hac ivisse in vetitum.* addit tamen: *neque vero tale id esse praeceptum, quod solos Hebraeos adstringat, sed quod homines universos, colligi videtur ex illis Dei verbis ad Mosem Lev. XVIII. 24. 25. 27.*

III. Nobis non modo consanguinitatis & affinitatis gradus in Levitico prohibiti omnes Christianos obligare, sed & in jure naturae fundari videntur. Si enim ratio legum sit propagatio amicitiae, reverentiae & pudor hominibus innatus, quod nobiscum fa-

tentur Doctores Hebræi, sicut visum capite præcedente, haud ita difficile est concludere, leges ipsas esse naturales, omnes homines ratione præditos adstringentes, qui genus humanum & amicitias propagare, reverentiamque & honorem parentibus ac consanguineis exhibere tenentur. Et quia in linea recta incestus committitur, violato pudore, inter patrem & filium, contra jus naturæ, quod omnes concedunt, annon ex eodem affectu pudoris confici potest, omnes illas nuptias incestus nomine culpandas, in quibus non habetur ratio naturalis pudoris, qui in vili coitus actu fundatus sese extendit ad omnes consanguinitatis & affinitatis gradus? In coitu enim est turpitude, de quo homini erubescendum. Sed distinguendum est inter jus naturale, quod a natura tanquam principium, sive communis notio, insitum est, & secundarium, quod ex principiis ducitur atque concluditur. Quemadmodum supra ostendimus, non modo gradus expressos, sed & alios bene multos ex illis concludi posse, per legitimam consequentiam. In nullis gentibus utcumque barbaris ita videtur pudoris sensus extinctus, quin abhorreant a gradibus, qui in linea recta sibi subordinantur; & quicumque ratione recte utitur, facili colligere negotio potest, violationem pudoris in reliquis gradibus non minus esse vetitam.

IV. Sed videamus locum ipsum, ex quo leges depromuntur, an in eo nihil occurrat, quod eas naturales esse doceat. *Primo enim*, subjectum legis Lev. xviii. 6, est universale, non domus Israelis, sed *omnis homo* ad propinquam carnis suæ ne acceditote. Unde vetustissimi Doctores Hebræi in utroque Talmude, nec non AbenEsra, Bechai, Elias ben Mosche, alique concludunt, tam gentiles ac peregrinos hic comprehendi, quam Israelitas. Vide sis *Cap. III. Th. II. III. IV.* Omnis igitur homo in lege generali expressus, omnes leges speciales observare tenetur, tam quæ de gradibus affinitatis & in linea collateralis, quam quæ de gradibus in linea recta agunt, deque proximis consanguineis, quales sunt pater & mater, filius & filia. *Secundo* id etiam ex eo liquet, quod hæ leges, de quibus controversia, moralibus præceptis in uno eodemque contextu conjungantur Lev. xviii. 19-23. xx. 6. 9. 10. 13. 15. 18. de quibus nemo dubitat, quin omnes homines concernant. Quemadmodum etiam legibus moralibus a prophetis annumerantur Ezechxxii. 10. 11. Amos. ii. 7.

V. Ter-

CAETERISQUE NUPTIIS ILLICITIS. III

V. *Tertio* quia ob harum legum transgressionem supplicio afficiuntur gentes, eas etiam illis obligari oportet. Ita enim scriptum legimus. Lev. xviii. 3. 4. 24-28. xx. 22. 23. *Secundum opera terra Egypti, & terra Canaan ne facitote. Ne polluie vos ullo horum* (nempe inde a versu 6. usque ad hunc 24. vetitorum) כי בכל אלה (*quia omnibus his polluta sunt gentes illa, quas ego dimitto a facie vestra* cap. xviii. 24. Vos non facietis *ex omnibus illis abominationibus, indigena aut peregrinus, qui peregrinatur inter vos.* (v. 26.) Sive igitur nativi Israelitæ fuerint, sive profelyti & gentiles, omnes hasce leges custodire tenebantur. Nam *omnes abominationes istas fecerunt homines istius terra, qua vobis exposita est.* (v. 27.) *Nam omnis, qui fecerit aliquam ex omnibus abominationibus istis, excidentur anima, qua illud fecerint e medio populi sui.* (v. 29.) Et observabitis *omnia que dixi vobis, & omnia iudicia mea.* (cap. xx. 22.) *Neque ambuletis in statutis istius gentis, quam ego eieciurus sum a facie vestra* *quia omnia ista fecerunt, ideo tediit me eorum.* (v. 23.) Si igitur imperitæ gentes graviter peccaverint, quod hasce leges fuerint transgressæ, quanto magis Christiani? *Terra propter ea peccata polluta dicitur & incolas evomere.* Quibus phrasibus summa foeditas & turpitudine innuitur, & abominationes atque peccata exaggerantur, quæ terra tanquam sibi ingesta & intra ventrem recepta concoquere & digerere non potuerit, sed cum nausea & tadio eiecerit & evomuerit.

VI. Haud ignoro, quid regerant, qui aliter sentiunt, Deum videlicet digitum intendere ad peccata quatuor ibi enumerata, adulterium, concubitus cum masculis, congressum cum iumentis & idololatriam, quæ vere sint contra jus naturæ. Sed cur non addunt mulierem, quæ menstrua patitur? cur non incestum in linea recta, quem omnes contra jus naturæ committi fatentur? Quis eos separare docuit & restringere, quæ Deus conjunxit & ampliavit dicendo, *in omnibus hisce* scil. enumeratis toto capite sceleribus pollutas fuisse gentes. Cum Moses testatur, enumeratis sex dierum operibus, Gen. 1-31. Deum inspexisse *omnia que fecerat, quod fuerint valde bona;* quis animum inducet ut credat, indigitari tantum ultima & nobilissima opera sexti diei? quasi in illis duntaxat viderit bonitatem. Adde similem locutionem Deut.

Deut. xviii. 9-12. Cap. xxx. 7. Jer. vii. 10. 13. *Ut perficiatis omnes abominationes istas; facitis omnia opera, nempe ibidem enumerata.*

VII. Accedit, quod illam exceptionem ipse Moses solverit sequenti capite xx. 23. *Neque ambuletis in statutis istius gentis, quam ego eieclurus sum a facie vestra: כִּי אֵלֹהִים עָשׂוּ וְאִמְרָן בָּם* quia omnia ista fecerunt, ideo tādūit me eorum. At quænam sunt omnia ista? proximum scelus, quod per ista indigitatur, procul dubio com. 21. continetur: *quisquis acceperit uxorem fratris sui, res ex-terminanda est, & com. 11. 12. 17. 18. 19. 20.* ubi nonnullis etiam capitalis pœna injungitur, a Magistratu infligenda, quæ distincta est a pœna divina, sive excisione & maledictione, Lev. xviii. 29. Deut. xxviii. 20-23. qualis etiam ceremonialibus præceptis additur Gen. xvii. 14. Exod. xii. 15. Interim non nego pœnarum disparitatem, quæ ex inæqualitate peccatorum oritur. Quædam enim crimina sunt graviora, ut incestus in linea recta, commixtio cum muliere, quæ menstrua patitur; cum alterius conjuge, cum masculino, cum bestia, idololatria cruenta & cædes innocentum. Neque obstat, quod hæc leges מִצְוֹת וְדִבְרֵי שִׁפְטֵי וְשִׁפְטֵי וְשִׁפְטֵי & iudicia vocentur, quibus ceremonialia & forensia præcepta designari solent. Si quidem interdum istis nominibus omnia illa officia exprimuntur, quæ ad pietatem erga Deum, atque ad justitiam erga homines exiguntur, sicut Deut. v. 1. 5. adeoque absolute posita, sine mentione מִצְוֹת וְדִבְרֵי שִׁפְטֵי præceptorum, generaliter legem divinam denotant.

VIII. Denique in N.T. ex hisce legibus, propter transgressio- nem tam gentes & profelyti, quam Judæi reprehenduntur Matth. xiv. 4. Mar. vi. 18. 1 Cor. v. 1. Johannes videtur illud matrimo- nium incestum Herodis publice carpsisse Luc. iiii. 19. seq. An Philippus hoc tempore obierit, incertum; ex Josepho constat, illum adhuc superstitem fuisse. Et si vel fuisset defunctus, non tamen licuisset per Legem Herodi Antipæ eam ducere uxorem, cum Philippum ex ea filiam saltem suscepisse, quam Josephus Sa- lomen, Evangelistæ autem saltatricem nominant, plurimi existi- ment. Quibus addit Seldenus, lib. v. *De Jure naturali juxta Di- scip. Ebr. Cap. xxxi.* jus leviratus non obstringere profelytos, sed Ju- dæos, quales non erant Herodes vel Herodias. Matrimonium saltem illicitum fuisse, certissimum est, quia sanctissimus vir Jo- hannes ita pronuntiavit, procul dubio ex lege Lev. xviii. 16.

Et si

Et si vel in eo fuerit peccatum, prout quidem videtur, etsi id certo demonstrari nequit, quod Herodes fratris uxorem, ipso vivente, in matrimonio haberet, eo tamen nomine reprehenditur, quod uxorem fratris duxerit. *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Id ipsi non licebat vel mortuo marito, vel dimitte, quia erat fratris uxor, nedum ubi ipsa maritum sponte dereliquisset. Et cum Paulus testetur, talem *scortationem*, ut quis patris uxorem, sive novercam habeat, *ne inter gentes quidem nominari* 1 Cor. v. 1. haud oblcure innuit, naturalem rationem arguere, propter reverentiam, novercæ æque ac veræ matri debitam incestum esse illicitum. Quandoquidem ab ejusmodi nuptiis abhorrent gentes, saltem moratiores, & tunc notæ, quæ ut plurimum Romanis regebantur legibus, etsi a barbaris interdum ejusmodi scortatio commissa.

IX. Quibus omnibus hoc accedit, quod Christianis pudor & reverentia erga consanguineos non minus curæ esse debeat, quam Judæis; quo facit Pauli admonitio Phil. iv. 8. quemadmodum Grotius, hæc leges non solos Hebræos, sed universos homines adstringere, fatetur, loco ante citato *de I. B. & P.* & veritatem Christianæ Religionis, in singulari libro de ea conscripto, inter alia argumenta, demonstrat a sanctis conjugii legibus, quas Christus & Apostoli tradiderunt, & ad quarum præscriptum illud inter Christianos celebratur. Eo enim nomine viri nostrorum sacrorum auctores ac duces fidem fecerunt, se probos esse, & a Deo tam casta & pudica conjugii præcepta naturæ principis congrua & totam doctrinam suam hausisse.

X. Nec me movent exempla Patriarcharum, qui vitæ licet integritate probatissimi, matrimonia tamen contraxere Lev. xviii. prohibita, quemadmodum suis locis videri possunt exempla, Abrahami, Jacobi, aliorum. Quia procul dubio, in illis conjugiiis, aliquid, sive tantum flagitii fuisse, ignorarunt. Etsi enim ante legem Mosaicam in posteris Adami illa fuerint incestus, vis tamen pudoris naturalis in omnibus conjugii gradibus ita efficaciter se non exeruit, ut omnes gentes, omniaque secula istius sensum experirentur. Atque ita mirum non est, sanctos patriarchas moribus illorum hominum & seculorum imbutos, non semper & ubique secundum legem cordibus inscriptam, & voluntatem Dei revelatam, vitam perfecte instituisse.

XI. His & similibus argumentis convictus non vereor dicere,

P

omnes

omnes illos gradus tam affinitatis, quam consanguinitatis, tam in linea collateralis, quam recta, esse jure naturali prohibitos. Ita post Augustinum, Ambrosium & alios veteres, recte Calvinus ad Lev. Caput. XVIII. *Prohibitio incestuum, de qua nunc agitur, minime est ex legum numero, qua pro temporum & locorum circumstantiis abrogari solent: quandoquidem fluit ab ipso natura fonte & fundata est in generali omnium legum principio, quod perpetuum est ac inviolabile.* Quæ etiam Martyris, Bezæ & aliorum plurimorum Protestantium Theologorum est sententia, quemadmodum in suis Judiciis & Consiliis passim supponunt Theologi Leydenses, aliquoties a me citati, & Augustanæ Confessioni addicti, apud Dedekennum, nominatim Rostachienses An. 1597. & 1559. Vol. III. Th. Conf. I. III. S. II. Tit. 2. N. 2. 7. *Fenenses in Append. ad vol. III. L. III. S. I. Tit. II. & Lipsienses An. 1650. ibid. ad Sect. II. Tit. 2. Num. I.* A quibus non dissentiunt Chemnitius, Hemmingius, Gerhardus, Voetius, Brochmandus, alique complures.

CAPUT XVI.

De reliquis congressibus, Sponsalibus & nuptiis, ritibusque illicitis & illegitimis.

HActenus de Incestu. Sequuntur alii illiciti & prohibiti concubitus iisdem Lev. XVIII. & XX. capitibus contenti, de quibus propter materiæ affinitatem brevissime agere constituimus. *Primus* illicitus concubitus, qui incestis nuptiis annumerari solet, nobis est *polygamia* com. 18. quam legem prolixè exposuimus *Dissert. prima Sect. IV. Cap. IV. Secundus* est cum *muliere menstruis laborante*, etiam propria conjuge Lev. XVIII. 19. ואל אשה בנדה טמאתה לא תקרב. Et ad mulierem in separatione immunditiei suæ ne accedito, ut retegas nuditatem ejus. Conf. cap. XX. 18. Fluxus ille sanguinis menstruus, qui humani generis proprius videtur, (etsi nonnulli in majoribus fimiis ac piscibus in mari Indiæ Orientalis eum observatum esse tradant,) solis fœminis accidit, tempore pubertatis, quando ad generationem aptæ evadunt, aliis tamen citius aliis tardius. Cujus rei ratio adferri potest, quod sexus muliebris sit tenuioris constitutionis, debiliora habens temperamenta & fermenta, unde earum sanguis facilius causæ fermentanti, occasione certarum phasium lunæ, auscultat, quam sanguis virorum, in quibus omnia constantiora.

II. Sed

II. Sed accedit alia ratio in Sacris Pandectis nobis revelata Gen. III. 16. ubi Deus Evæ, & in ea toti sexui fœminino, comminatur multiplicationem doloris etiam in conceptu; quo pertinet procul dubio morbus fœminis naturalis, qui fluxus menstruus nuncupari solet. Quemadmodum docet *Rabbi Menachem Rakyati, Comm. in Legem f. 140.* כי הדמים הטמאים באים מהשואל *Fluxus sanguinis impuros proficisci ex Sammaele; & impuritate Serpentis, quam immiserit in Evam.* Haud secus ac pudor, qui ab opinione sive metu vituperii procedit, homini nunc naturalis est, ex natura secundaria. Quia igitur mulieri mensuris laboranti, nova accedit pudendi causa, violatur pudor, qui ex novæ infirmitatis detectione oritur, quoties cum ea consuecit maritus, qui inde polluitur. Unde non mirum est, hanc legem si ejus substantia spectetur, naturalem esse, pudori naturali innixam, adeoque vim obligandi ad nos sese extendere, siquidem naturæ, quæ ejiendo & protrudendo operam dat, vim facit, quicumque cum mensuris laborante miscetur. Neque tamen nego, legalem & ceremonialem impuritatem accessisse, de qua idem Moses Levit. xv. 19-24.

III. Tertius post incestum concubitus illicitus est cum uxore alterius, & *adulterium* vocatur Lev. xviii. 20. ואל אשה עמיתך לא תתן ואל אשה עמיתך לרע למאנה בה *Item cum uxore proximi tui ne committito, ut concumbas ad semen polluendo te cum ea.* Quod clarius exprimitur cap. xx. 10. ubi primo fit mentio uxoris alterius viri, & deinde adulterii, quod quis committit cum uxore proximi sui; adeoque coitus cum cujuslibet hominis uxore prohibetur, quia omnis homo proximus noster est. R. Moses Mikkotzi *Prac. Neg. 97.* notat & viro & uxori alterius hic præceptum esse datum, quia in Decalogo dicitur: *ne committas adulterium.* ואין ניאוף אלא באשה איש *Non est autem adulterium nisi cum uxore alterius viri,* quia dicitur in *Sectione Kedoshim (Lev. xx. 10.) Similiter vir qui adulteravit cum uxore alicujus &c.* Quamvis enim præceptum sit expressum in masculino, utrumque tamen intelligi vult tam virum quam mulierem, de quo egimus in *Dissert. prima.*

IV. Quarto prohibetur in eadem hac serie verborum *seminis traditio ad cultum Molechi,* in qua spirituale adulterium est Lev. xviii. 21. cap. xx. 3. & seqq. ומורעך לא תתן להעביר למורכך ולא תחלל את שם אלהיך אני יהוה *Item de semine tuo, ne permittito traducendum Molecho, neque profanato nomen Dei tui, ego sum Jehovah.* Abarbenel hic merito dubium movet,

cur Molechus, qui pertineat ad cultum stellarum ac planetarum, nuptiis incestis annumeretur, cum illa tria diversissima sint, cultus scilicet stellarum ac planetarum, incestus, & effusio sanguinis. Quod hoc modo solvit *Commentario in Pentat. fol. 155. 2.* Quando autem hoc loco dicit, De semine tuo ne permittito traducendum Molecho, id hic, ut non comprehendatur sub incestu, refertur duas ob causas. 1. quia cultus Molechi pertinebat ad opera terra Canaan, sicut incestus nuptiæ memoratae, quandoquidem ille res conjunctæ erant, & consuetudine in hac terra recepta. 2. quia cultus ejus fuit opus scortationis & seminis eductio, ut illud aboleretur, quemadmodum se habet concubitus cum bestia & masculo, ideo eam lex nomine seminis refert, dum dicit: de semine tuo non dabis ad traducendum Molecho. Cum enim filios & filias suas traderent, ut igne comburerentur, id perinde se habuit, ac si corrupissent viam eorum, & semina ad ea abolenda extraxissent, quia genuerunt ad inane, & semen manibus suis corruerunt; ideoque hic refertur, eique cohaeret concubitus cum jumento & masculo prohibitus.

V. De hoc Molecho variæ passim extant virorum doctorum conjecturæ, quas prolixè examinare, non est nostri instituti, & alii istam provinciam jam occuparunt, nominatim Grotius, Seldenus, Kircherus, Bochartus, Dietericus, Spencerus. Quidam Ammonitarum numen vel idolum fuisse, alii Saturnum, alii Martem, Mercurium alii, alii Venerem sive Luciferum, alii aliquem inter reges antiquos fuisse conjiciunt. Sed potior eorum sententia videtur, qui nomen omnibus diis commune, & eundem cum Baale fuisse arbitrantur, ex collatione locorum Jer. xix. 5. & xxxii. 35. Horrendum autem & gravissimum peccatum committebant contra legem naturæ gentes, & Israelitæ simul etiam contra legem revelatam, quod rogo accenso, circa quem pueri & viri saltasse videntur, infantes vel occiderent (quemadmodum *דעבירי* *transire fecit*, accipitur Jer. vii. 31. 32. 35. Ezek. xvi. 20. 21.) vel sensu molliore, quia illud amoris naturali parentum erga liberos nimis repugnabat, traductione per ignem lustrarent, sicut 2 Reg. xvi. 3. hac forte opinione inducti, quod liberi aliqua impuritate laborarent, & dæmonis faucibus obnoxii morte intempestiva tollerentur, nisi flammam subirent lustralem. Quod spirituale adulterium erat, cui etiam accedere potuit pudendorum denudatio, quemadmodum in cultu Pehoris Num. xxv. 1.

VI. *Quinto*

VI. Quinto interdicitur concubitu cum mare Lev. xviii. 22. *וְאִתּוֹת לֹא תִשְׁכַּב כִּשְׁכַּב אִשָּׁה חֻעֲבָה הִיא* cum mare ne concumbito concubitu muliebri, abominatio est. Conf. Lev. xx. 13. Huc revocari possunt loca Apostoli Rom. i. 24. seq. Colof. i. 11. 5. Eph. v. 3. 4. 5. I Cor. vi. 9. Peccatum illud nefandum, abominandum, contra naturam κατ' ἐξοχήν & Sodomiticum appellari consuevit. Lxx βδέλυγμα ἐστίν. Denique Sexto, coitus cum bestia viro ac foeminae prohibetur Cap. xviii. 23. xx. 15. 16. *וְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׁכַבְתָּךְ לְטִמְאָהּ בָּהּ* Et cum ulla bestia ne committito ut concumbas, polluendo te cum ea: mulier quoque ne consistito coram bestia ut incubet sibi, confusio est. Quod inter vitia, quæ sunt contra naturam, omnium gravissimum & turpissimum est, ubi negligitur sexus humanus. Neque distinguit Scriptura, (sunt verba Maimonidis *Isuri Biah* Cap. 1.) inter bestiam magnam ac parvam, quandoquidem scriptum de omnia bestia, etiam quamprimum in lucem edita.

VII. Comprehenduntur igitur omnes bestia ac ferae, licet maxime domestica, obvia & usitata animalia indigentur, quibus cum occasio libidinem exercendi commodior offertur. Quod scelus ac nefandum facinus *חבל confusio* vocatur, a radice *בלל confudit, miscuit*. Lxx *μωσαρόν ἐστίν* scelus, facinus detestandum, ac abominabilis coitus est. Si enim Deus animalium species, contra naturam & creationem commisceri noluit Lev. xix. 19. quanto magis abominatur horrendam mixturam brutorum & hominum ad imaginem suam conditorum, nobilique anima præditorum, qua differunt ab omnibus animalibus ad partem abjectis? A quibus nefandis congressibus Israelitas in terram Canaan migraturos, & omnes homines Moses dehortatur, ratione desumpta a poena, quam Deus inflixit Cananæis, propter hæc & similia scelera terra eiecit, quem admodum prolixius visum est capite præcedenti.

VIII. Priusquam ad poenas progrediamur, reliquas nuptias illicitas & illegitimas per quæstiones & resp. subnectere visum est, in quibus Canonistæ & Scriptores practici prolixè occupati fuerunt, ut a Lectoribus, præcipui casus qui hic moveri solent, uno intuitu conspiciantur:

Questio 1. An in Ecclesia Christiana concubinatus sit toierandus? Neg.

Q. 2. An publica sponsalia privatis & clandestinis præferenda? Aff.

P. 3.

Q. 3.

- Q. 3. An anulum vel aliud quid in arrham dare, sit sufficiens signum sponsaliorum, sine expressis verbis coram testibus probatis, aut sine scriptis? Neg.
- Q. 4. An sponsalia ut consensu mutuo contrahuntur, ita etiam consensu mutuo dissolvi possint? Neg.
- Q. 5. An sponsa repudiari possit ob medicamenta sterilitatis sumpta? Aff.
- Q. 6. An sponsalia obligent ad præstandum matrimonium termino præfixo promissum? Aff. nisi necessitas impediatur.
- Q. 7. Num ab Ecclesia & Magistratu compelli possit, qui injuste moras necit? Aff.
- Q. 8. Num sponsalia jocosè contracta obligent, vel adjecta conditione impossibili aut turpi? Neg.
- Q. 9. Num priora sponsalia dissolvantur per posteriora, si his accesserit concubitus, aut confirmatio per juramentum? Neg.
- Q. 10. An quis obligetur sponsalibus dolo malo initis? Neg.
- Q. 11. An uxor matrimonium alteri, joco promissum post mortem mariti præstare teneatur? Neg.
- Q. 12. An persona sponsalia negans, & juramentum præstare recusans, constringi possit ad matrimonium contrahendum? Aff.
- Q. 13. An Sponsus aut Sponsa a sponsalibus rescindi possit, si altera pars post sponsalia, adulterio aut stupro, aut scortatione se polluerit? Aff. Vid. Deut. xxii. 13-21.
- Q. 14. An Sponsa per vim vitata repudiari possit? Neg. si nulla parte consenserit.
- Q. 15. An error sponsalia dissolvat aut irrita reddat? Aff. sub distinct.
- Q. 16. An, si quis per certam matrimonii spem & promissionem conditionatam & dolosam, per blanditias ad concubitum aliquam pellexerit, a vinculo liberari possit, ut aliam ducat, aut saltem in coelibatu vivat? Neg. vid. *Diss. 1. Sect. IV. Cap. 111.*
- Q. 17. An postis sponsalibus licitus sit concubitus ante solemnem matrimonii confirmationem? Neg.
- IX. Q. 18. An expressus contrahentium consensus requiratur? Aff.
- Q. 19. An muti & surdi gestibus & signis consensum declarare atque ita matrimonium contrahere queant? Aff.
- Q. 20. An, qui dixit, Deo volente id fieri potest, plene consenserit? Neg.

- Q. 21. An parentes pro filiis possint sponsalia contrahere? Neg.
- Q. 22. An parentum consensus non tantum sit de honestate, verum etiam de necessitate? Aff. Vid. *Diss. I. Sect. IV. C. III.*
- Q. 23. An ad conjugium filii emancipati æque necessarius sit parentum consensus, ac ad conjugium non emancipati? Neg.
- Q. 24. An liberi non emancipati ob parentum consensum negatum, a quovis intentato conjugio in perpetuum frustrari debeant? Neg.
- Q. 25. An necessario utriusque parentis consensus requiratur? Neg. Sufficit consensus patris.
- Q. 26. An expressus consensus requiratur? Neg. Sufficit, si parentes non prohibeant, sed conniveant dicendo, se ipsos & conjugium eorum non curare.
- Q. 27. An parentis, qui filia curam nec in educatione nec in elocatione ullam habere voluit, consensus simpliciter sit necessarius? Neg.
- Q. 28. An sine consensu matrimonium temere contractum, facile sit solvendum? Neg.
- Q. 29. Quomodo de parentum longe remotorum consensu constabit? Resp. si sine expensis peti nequeat, connivendum, & ex permisis peregrinationibus tacitus consensus præsumendus.
- Q. 30. An mentis impotes, maniaci, phrenetici & pleni fatui ad conjugium admittendi? Neg.
- Q. 31. An ob epilepsiam, lepram, aliosve morbos contagiosos graves & incurabiles sponsalia dissolvi queant? Resp. Aff. si pars morbida isto malo ante sponsalia laboravit nec indicavit. Si vero post sponsalia invasit, tempus curationi præfinietur, quod ubi effluxit, morbo non sanato, liberum est parti sanæ sponsalia rescindere.
- Q. 32. An ob capitales inimicitias solvi sponsalia queant? Neg.
- Q. 33. An homicidium, furtum, & similia flagitia, etiam remissa, sint sufficiens dirimendorum sponsaliorum causa? Aff.
- Q. 34. An eunuchis, hermaphroditis, frigidis aliisque ad opus conjugale ineptis conjugium permittendum? Neg. nisi altera pars defectus gnara annuerit, & periculum sive metus scortationis absit.
- Q. 35. An certa ætatis mensura ex natura desumi, & lege communi describi queat? Neg. Judicium hoc cognitioni relinquendum.
- Q. 36.

- Q. 36. An conjugia inter senem & juvenulam, & inter juvenem ac vetulam permittenda? Resp. non plane prohibenda, nequam facile permittenda.
- Q. 37. An ætate provectis tam viris quam mulieribus certus ætatis terminus constitui debeat, ultra quem conjugia ipsis non concedantur? Neg.
- Q. 38. An conjugia cum infidelibus, idololatriis & hæreticis illicita, si nulla spes conversionis? Aff.
- Q. 39. An culpa adulterii cum aliqua persona commissi impedire debeat conjugium post partis innocentis mortem, cum eodem aut eadem ineundum, aut jam initum dissolvendum? Resp. consideratis circumstantiis dispensari potest. Saltem initum non dissolvendum.
- Q. 40. An dos promissa, sed non soluta, ac debita antea ignota, irritum reddant matrimonium? Neg.
- Q. 41. An secundæ aut tertiæ nuptiæ prohiberi queant? Neg.
- Q. 42. An per potestates in hoc seculo contra septimas, octavas aut ulteriores nuptias ordo aliquis constitui possit? Aff. nisi proli gratia, & ob graves rationes contrahantur.
- Q. 43. Utrum præstet, coram Synedrio, an Senatu profiteri contracta sponsalia? Resp. coram utroque, tutius tamen & expeditius coram Senatu.
- X. Q. 44. Quot proclamationes fieri debeant? Resp. id arbitrio Magistratus relinquendum.
- Q. 45. An sponsus aut sponsa ex suggestu proclamata, divortium a conjugio petere queat? Neg. nisi divortii causa adferatur.
- Q. 46. An alteruter contrahentium, proclamationibus debite peractis, sponsaliorum contuminationem recusans, ad eam a Magistratu cogi possit? Aff.
- Q. 47. An peractis proclamationibus, si ad longum tempus differatur contumatio matrimonii, Ecclesia ac Magistratus intercedere debeant? Aff.
- Q. 48. Annon pastores, si proclamationes petantur, inquirere debeant in annos ætatis, mutuum ac parentum, tutorumque consensum, immunitatem a cognatione & affinitate, & ab aliis initis sponsalibus, in primas vel secundas nuptias, certitudinem & tempus mortis conjugis, in liberos, religionem &c? Aff.
- Q. 49. An peregrinis ex remotissimis angulis advolantibus bona fide

fide proclamatio concedenda? Aff. non tamen sine inquisitione & magistratus, ut in fraude deprehensi graviter puniantur, imploratione.

Q. 50. An irritum conjugium, ubi abest pastoralis, solennis, Ecclesiastica benedictio? Neg.

Q. 51. An ergo susque deque habenda benedictio & precatio matrimonialis? Neg.

Q. 52. An infideles, heterodoxi, non baptizati, baptismum recipere nolentes, & similes, in matrimonio sint confirmandi? Resp. tales potius politico Magistratui relinquendi.

Q. 53. An conjugia omni tempore, in Ecclesiae coetu confirmanda? Aff. Sed ob epulas, pompas, & strepitus diebus Dominicis precibusque ac jejuniis destinatis actus ille non admittendus, ne cultus divinus impediatur.

Q. 54. An in Ecclesia, vel domo, vel curia confirmatio peragenda? Resp. indifferens est. praestat tamen id fieri publice & Ecclesia praesente.

Q. 55. An liceat pastori peregrinos desponsatos in sua Ecclesia more solito confirmare? Neg. nisi habito testimonio pastoris aut magistratus istius loci.

Q. 56. An desponsati sub papatu degentes, Evangelicae autem religioni addicti, licite copulationem a Sacrificio petere queant? Neg.

Q. 57. An convivium nuptialia & epithalamia vetita? Neg.

Q. 58. An choreae virorum cum mulieribus in nuptialibus conviviis ferendae? Neg.

Has similesque Quaestiones prolixè apud Bezam, Chemnitium, Gerhardum, Dedekennum, Coccejum (*Consil. viii. & xxv. Epist. clix.*) Voetium, Brochmandum, Osiandrum aliosque deprehendere licet, a quibus ex professo tractantur, ideoque a nobis saltem proponuntur, ut uno intuitu eas Lector conspiciat, ad quas respondere haud difficile est.

CAPUT XVII.

De Pœnis incesto connubio & illicito coitui annexis. Lev. xviii. 29. xx.

JAm rerum series & promissi fides efflagitant, ut in *Pœnarum* expositione, quas summus Legislator prohibitionibus addidit, aliquid operæ studiique collocemus. Uti enim Jus Dei exigat,
 Q ut

ut peccata puniantur, ita ex liberrimo beneplacito puniendi modum ipse statuit, & pœnarum executionem partim suæ Majestati reservare, partim etiam Magistratibus, quos gladio armavit, demandare voluit. Si igitur humanarum legum Interpretes summo studio in id incumbunt, ut Imperatorum & veterum Juris Consultorum decreta & placita intelligant, iisque conformes sententias pronuncient; quanto major opera navanda erit in divinarum Legum & pœnarum vero sensu indagando, ex quibus omnia humana jura fluxerunt, ut neque in excessu neque in defectu in pœnarum executione peccetur, quod facile contingere potest, ubi de vera legum mente non constat.

II. Prima pœna generalis, quam Deus omnibus omnium harum legum transgressoribus comminatur, est כרת *Exciso* s. *Excidium* Lev. xviii. 29. כי כל אשר יעשה מכל החועכה האלה ונכרתו הנפשות כי כל אשר יעשה מן עמם: *Nam quisquis fecerit aliquam ex omnibus abominationibus istis, utique excidentur anima, qua illud fecerint e medio populi sui.* De qua pœna tam inter Hebræos, quam Christianos Interpretes valde disceptatur, utrum a Deo, an ab hominibus infligenda; utrum sit politica, an Ecclesiastica; corporalis, an spiritalis; hujus vel futuri seculi. Hebræorum opiniones examinavit Abarbenel in *Comment. ad Num.* xv. 30. Christiani quid ea de re sentiant, docet inter alios Cl. Heideggerus in *Hist. Patriar. Exerc. II.* quibus missis, pro ratione instituti mentem nostram breviter aperiemus.

III. Illorum sententiæ neutiquam accedere possumus, qui humanam & forensam pœnam voce כרת *excisionis* designari volunt, cum Deus hanc nuspriam Judicibus demandasse, sed sibi soli tribuisse legatur, in prima vel tertia persona, *excindam*, & *excindetur*, non *excindes*, *excindetis*. Gen. xvii. 14. Lev. xvii. 10. xx. 5. xxiii. 30. Quemadmodum prima vice vox isto usu occurrit Gen. ix. 11. coll. cum. cap. vi. 7. Inde etiam cadit sententia de Excommunicatione, pœna scilicet Ecclesiastica, cum Deus sibi hujus executionem vendicet. Ideoque hoc supplicii genus mere divinum est judicium, quod Deus tum quoad animam, tum quoad corpus, in hac & præcipue in futura vita, transgressoribus legis, non ex ignorantia aut errore, sed data opera & præsumtuose peccantibus immittit, nisi in tempore vere resipiscant & Deo reconcilientur. Karaita noster Elias ben Mose pœnam istam ita interpreta-

pretatur in *Tract. de Sabbato*, a Seldeno, de *Synedriis l. i. c. vi.* citatus; *Omnis Excisio in lege memorata est per manus Dei infligenda, aut in poenam corporis, aut in poenam animæ. Atque ita in legibus de Incestu & illicito concubitu præstituitur Excisionis pœna, quoniam concubitus cum femina clam fieri solet, quemadmodum alibi explicamus.* R. Levi ben Gerton *Comm. in Legem fol. 174. 2.* per Excisionem in oculis populi Lev. xx. 17. significari putat, illis non amplius fore locum in Israele, & nunquam filios ac semen, potestatem & nomen remanere in Israele.

IV. Hic autem non immerito quæritur, an, qui in foro humano capitaliter vel verberibus puniti sunt, a Deo etiam sint excindendi in futuro seculo? Id negant Talmudici, sicut videre est *Cap. 111. Cod. Maccoth* ונקלה וגומר כריתותו שנקמו ידי כריתותו שלקו נפטרו כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתותו שנקמו ונקלה וגומר *omnes rei excisionis, postquam vapularunt, ab excisione sua sunt liberi: Quia dicitur: & vilis sit frater tuus in conspectu tuo, cum vapulaverit, ecce, est frater tuus* Deut. xxv. 4. Eadem traditio extat in *Babyl. Megil. fol. 7. 2.* Atque ita hodie Judæi sentiunt. Doctiss. Dav. Pina Zorphati literis ad me datis hæc addit: ואם החייב כרת נפטר במלקות כל שכן הנסקל נפטר ממנו ומן העונשים אחרים ובסנהדרין פרק נגמר הרין אמרו רבותינו היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות אומרים לו התורה שכן דרך כל הממוכות מתורים שכל המתורה יש לו חלק לעולם הבא שכן מצונו בעבן שאמר *Si reus excidii liber est, post flagellationem, quanto magis lapidatus ab excidio liber erit & ab omnibus aliis pœnis? Et in Cod. Sanhedrin Capite sexto fol. 43. 2. tradunt Rab- bini nostri: Quando decem cubita (damnatus) abest a loco lapidationis, jubetur confiteri. Nam id in omnibus, qui neci dantur, observatur, ut confiteantur. Quisquis enim confitetur, illi fors erit in futuro seculo. Quandoquidem de Achane reperimus, dixisse illi Josuam: Fili mi tribue nunc gloriam Domino Deo Israelis, & ede ipsi confessionem. (Jof. vii. 19.) Unde sequitur, (pergit Pina) quod si lapidandus confessionem ediderit, aliam pœnam non habeat expectandam pro iniquitate sua. Neque id inferri potest ex Lev. xx. 2. 3. omnino morte afficitur, populus terra obruunt eum lapidibus: Et ego opponens iratam faciem meam viro illi, excindam illum e medio populi sui. Si enim testes non adsint, tunc Deus excindet, & si oculos suos occultaverint & peccator ille non lapidatus fuerit a Synedrio, tunc ego opponam faciem meam &c.*

V. Sed aliter Maymonides *Hilch. Isuri Biah cap. 1. & R. Epho-*

Q 2

dæus

dæus ad *More Neb. Par. 3. c. 41.* *Quisquis in legem aliquam commiserit, quæ Excisionis pœnam in se continuerit, verberibus etiam plectendus est præter pœnam Excisionis illi impendentem.* Quo referri solent Sabbathi profanatio, adulterium, & Incestus aliquot genera, blasphemia & idololatria. Quoties nempe hæc delicta data opera & præsumtuose commissa. Ita Jarchius illud Exod. xxxi. 14. de profanatione Sabbathi exponit: *Morti traditor, אם יש ערים והתראה* testes adfuerint, & præmonitio præcesserit. sed anima excindetur, *התראה בלא* ubi non præcessit præmonitio. Nullum dubium penes me est, quin Deus æterna pœna omnes ejusmodi peccatores sit affecturus, quibus excisionem comminatus est, nisi veram pœnitentiam agant; cum propter delicta justificati in foro humano, nondum sint justificati coram Deo.

V. Progredimur ad pœnas forentes, quas Deus iis comminatus est, qui incestas nuptias & illicitos concubitus sectantur Lev. xx. designatas. De quibus primo proponam sententiam veterum Hebræorum. Ita enim Talmudici loquuntur in *Cod. Sanhedrin Cap. vii. §. 1.* *Quatuor supplicia capitalia domui judicii sive Synedrio tradita sunt, lapidatio, combustio, interemptio qua fit gladio, & strangulatio. R. Simeon inquit, combustio, lapidatio, strangulatio, occisio.* Quo diverso verborum ordine pœnarum gravitatem indicare volunt. §. 4. *Hi lapidantur: Qui congregitur cum matre, uxore patris sui sive noverca, nuru, mare, jumento, mulier item, quæ jumentum admittit, (& bestia occidenda, ne remaneat memoria iniquitatis ejus) blasphemus, idololatra, qui ex semine suo Molecho tradiderit... qui violat puellam desponsam. Addunt; Qui congregitur cum matre sua, duplici nomine tenetur; quia cum matre & cum uxore patris sui. R. Jehudah ait, Non teneor, nisi quod mater sit duntaxat. Qui congregitur cum uxore patris, duplici nomine reus est, quod & patris uxor & maritata est: sive pare vivo, sive eo defuncto, sive duxerit eam (pater) domum, sive desponderit sibi, nihil refert. Qui rem habet cum nuru sua, duplici item respectu tenetur, quod cum nuru & maritata: perinde autem est, sive vivat filius, sive obierit, sive duxerit sive desponderit. & c. §. 7. Qui dat ex semine suo Molecho, non venit lapidandus, nisi & per ignem traduxerit: nam si alterum tantum fecerit, evadit hanc pœnam. & c. Cap. ix. §. 1. Sanh. Hi sunt comburendi; Qui cubat cum muliere & filia ejus; filia Sacerdotis scortata. Quando dicitur Mulier & filia ejus, intelligitur quoque filia ipsius atque filia filii filiave, filia uxoris ejus, itemque neptis ejus, socrus ejusve mater, ut & mater soceri. & c. Cap. x. §. 1.*

Hi

Hi sunt strangulandi sive suffocandi: Qui cum alterius uxore concumbit, qui filiam sacerdotis falso detulerint, & qui cum ea concubuerit. &c Denique in Cod Maccob Cap. III. §. I. Hi vapulant: Qui cubat cum sorore sua vel amita, vel matertera, vel sorore uxoris, vel gloze, vel uxore patris, vel cum menstruata; vel cum vidua, si sit sacerdos summus, vel cum repudiata, & cui calcens traditus est, si sit sacerdos gregarius, vel cum spuria, & Nethinei generis, si sit Israelita, vel cum Israelitide, si sit spurus vel Nethineus.

VI. Pariter Maymonides Hilch. Isuri Biab Cap. I. Quidam Incestus, sive concubitus vetiti, quos Synedrium, sive Magistratus, capitaliter punit, lapidationis morte afficiuntur, quidam combustione, alii strangulatione. & R. Moses Mikkotzi prac. neg. 91. 93. 95. Pergit Maymon. l. c. Non est ulla nuditas revelata, quæ strangulatione puniatur, nisi adulterium dumtaxat, quia dicitur, morte morietur adulter & adultera. Mors autem in Lege absolute posita innuit strangulationem. Reliqua conveniunt cum iis, quæ ex Talmude producta. Tandem ait Maymon: Omnes reliqui incestus excidii solius rei sunt, non autem capitaliter puniuntur a Synedrio. Ideoque si testes adsint & præmonitio præcesserit, a Synedrio sive Magistratu illi verberantur. A quo non ablimilis est R. Moses Mikkotzi, Prac. neg. 104. Septem mulieres sunt, quarum concubitus tantum rei sunt excidii; videlicet soror, soror patris, soror matris, soror uxoris, uxor fratris, uxor fratris patris, menstruis laborans. (Lev. xx. 17-21.) Monent tamen Hebræi, pœnam a Deo immediate non infligi nisi 20 annos natis, & humanam natis an. 13.

VII. Prima pœna, quam Deus transgressoribus Lev. xvi. 11. comminatus est, occurrit Lev. xx. 2-5. Ubi forensis, Magistratui demandata, disertis verbis distinguitur a pœna divina, quæ Excisio vocatur. Hebræi pœnam politicam intelligunt com. 2. si testes adsint & præmonitio præcesserit. Jarchius inquit: A Magistratu occidendus est, & si illi vires non sufficiant, populus terræ auxilium feret. Aben-Ezra: Si autem fiat in occulto, ego excindam illum &c. com. 3. Alii id excisionem seminis respicere volunt. Certissimum id est, si non respiscat ejusmodi Idololatra, non modo a Magistratu morte afficitur, sed a Deo insuper est excindendus. Sequitur pœna adulterii com. 10. coll. cum Lev. xx. 22. Vir, qui adulteravit uxorem alicujus, qui adulteravit uxorem proximi sui וְהַנָּאָרָה וְהַנָּאָרָה יוֹמָת מוֹת morte morietur plectitor & adultera. Talmudicorum & Maymonidis sententiam modo vidimus. R. Levi inquit: Quoniam Lev. xx. 10. Lex non declarat, quo supplicio af-

ficiendi sint adulter & adultera, sed tantum dicit, morte mulctabuntur, ecce puniri debent morte levissima, quoad ejus fieri potest a Judicibus, ut patet ex iis, quae diximus de lapidatione; & quia levissima mortuum est suffocatio, ea morte affici debent. Ita & Auctor Pesichtæ, aliique Magistri.

VIII. Ubi tamen mirari subit, quod Deut. XXI. 20. 21. 23. 24. puella in uxorem ducta, si virginitas in ea non fuerit inventa, & puella virgo desponsata viro, lapidibus sint obrutæ, sicut & vir, qui cum desponsata concubuit; adeoque gravior poena desponsatis quam conjugibus inferatur, cum lapidatio, ex sententia Judæorum, sit poena gravissima. Cujus rei ratio esse videtur, quod hoc cedat in maximam ignominiam patris filiam elocantis, & quod fidei violatio mox initio desponsationis graviori poena sit digna, quam violatio fidei in ipso actuali conjugio. Ideoque dicunt in *Sanhed. Cap. VII. Qui stuprum infert adolescentula desponsata, non tenetur (lapidatione) nisi sit adolescentula virgo desponsa, atque adhuc sit in domo patris sui. Si cum duobus misceatur, prior est lapidandus: posterior strangulandus. Monet insuper AbenEfra ad Lev. xx. In omnibus suppliciis nos indigere Patrum traditionibus: Non enim nos ea educere posse ad veritatem suam e Scriptura.*

IX. Cum primis Talmudicorum sententiæ de adulterio contrariari videtur historia adulteræ Ioh. VIII. 1-11. De qua Seldenus *Ux. Ebr. Lib. III. Cap. XI.* Scribæ autem & Pharisei dicunt com. 5. in *Lege Mosem præcepisse, ut tales (in adulterio deprehensæ) lapidentur.* Et Christus mandat, ut *qui immunis a peccato, primus in eam jaciatur lapidem* com. 7. Quæ poena gravissima; & modo audivimus, Deum jussisse adulterium simplici morte, i. e. strangulatione puniri. Grotius, & qui eum sequuntur, existimant, in exilio Babylonico, cum Iudæis concessum fuerit in suos jus puniendi etiam morte, lapidatas fuisse adulteras, pro ratione temporum, juxta id quod legimus Ezek. XVI. 40. Cum autem Pharisei & Scribæ non usum postremum respiciant, sed Mosi disertum præceptum, & in loco Ezechielis non modo judicium adulterarum, verum etiam effundentium sanguinem, pronuncietur com. 38. proximum est, ut de adultera desponsata, necdum nupta, interpretemur, quod Pharisei in historia Iohannis de ejus supplicio ex lege pronunciant.

X. Christus autem adulteræ ignoscendo, legem Mosaicam neutiquam abrogare, aut magistratus officium in adulterio puniendo tollere voluit, cum non venerit, ut legem dissolveret, sed impleret
Matth.

Matth. v. 17. nec ut judicaret, & damnaret mundum, sed eum fervaret Ioh. III. 17. Ideoque P. Martyri parum videtur ordine agi, quod poena capitalis non sit in usu, quoniam ea consentit cum verbo Dei & legibus divinis. Idemque probat ex ordine ipso mandatorum Dei in Decalogo, ubi in VII. de adulterio, gladius sifit tuam actionem. De furto non est capitalis poena. Atque ita Carpz. *Pract. Nov. Par. II. Quest. LIII. §. 7.* duplicatum adulterium, etiam virum solutum cum uxore conjugata concumbentem, §. 41-47. poena gladii afficiendum judicat. Sed, maritum adulterum cum foemina soluta congregientem virgis caedendum, & in perpetuum relegandum §. 56. *Quest. LIV.* triplicem adulterii speciem, in Electoratu Saxon. in viris gladio puniri, docet, etiam in mulieribus, excepta tertia specie, si maritus cum soluta concumbat. Tunc illa virgis caesa in perpetuam retegatur.

XI. *Lapidationem*, qua nonnullae incestae nuptiae puniendae, probant ex phrasi כּוּסֵי דַּמְיֵיהֶן *sanguis eorum in ipsis*, coll. cum. com. 27. ubi ei lapidatio sociatur; & Jof. II. 19. i. e. caedis eorum causa est in ipsis, quod, teste Abarbenele, significarunt, dicendo; *Sanguis tuus erit in capite tuo, non autem in capite nostro.* Similis locutio Matth. XXVII. 25. *Combustionis* poena expressa est Lev. XVII. 17. XX. 14. Denique de *Strangulatione* hanc regulam Hebraei observant: כל מיתה אכורה בחורה כּוּסֵי דַּמְיֵיהֶן *Quaecunque mors simpliciter dictata est (ut poena extrema non specificetur) in Lege, non nisi strangulatio est.* Cujus ratio non absurda redditur, quia, ubicunque capitalis poena non definitur, non licet ad gravius eam trahere, sed ad levius. Cum hisce poenis capitalibus conferri possunt, quae passim extant apud Ictos, nominatim apud Carpzovium *Pract. Nov. Par. II. Quest. LXXII. §. 20. 21.* Incestuosos ascendentes & descendentes esse gladio plectendos, viros & foeminas. Ubi tamen minor aetas, & ignorantia vel error excusationem merentur. Sed incestum in affinitate inter ascendentes & descendentes commissum fustigatione & relegatione perpetua puniendum putat *Quest. LXXIV.* Quod tamen contrariatur legi divinae & locis ab ipso citatis Lev. XX. II. 12. 14. cum Deus illis transgressoribus mortem & ignem comminatus sit.

XII. Qui vero Levit. XX. versu 17-21. continentur, juxta Hebraeos verberandi sunt. Neque enim vers. 17. poena capitalis intelligitur, sicut versio Vulg. habet *occidentur*; alii, *incidentur*, specie mortis, quae multis fieret incisionibus. Sed ejusmodi pec-

cator

cator publicum potius & repentinum excidium immediate a Deo videtur laturus, & a Magistratu flagellandus. Ut ita *ישונוו* iniquitatem suam ferat, s. pœnam iniquitati debitam (Gen. iv. 7. 13. Iob. xxxv. 3. Thren. 111. 6.) quæ phrasis in sequentibus verl. 19. & 20. etiam usurpatur, quæ perperam Abulensis mortis pœnam intelligit. Quam nec designari existimamus verbis istis *ימותו עיריים sine liberis moriantur*, *יהיו עיריים sine liberis* com. 20. 21. quasi Deus illos, qui sic coeunt, ita occidi velit, ut liberi nasci nequeant; quam sententiam etiam Gerhardus amplexus est *de Conjug.* §. 261. Sed mitiori sensu ea explicanda censemus, quod nimirum liberi, quos delicti tempore habuerunt, sint morituri, & nulli amplius nascituri, nec legitimi habendi. Atque ita reliqui simili modo peccantes, quorum pœna non est expressa, arbitrario supplicio a Magistratu civili affici possunt. Quemadmodum Hebræi plures maleficos, quorum pœna expressa non est, flagellandos esse iudicarunt. *Maymon. Tract. Sanhed. Cap. xix.* Conferri potest *Carpzovius Pract. Nov. Par. 11. Quæst. LXXIII.* qui ejusmodi incestus inter collaterales in primo & secundo gradu fustigatione & relegatione perpetua puniendos docet.

XII. Addunt Talmudici in *Sanhedrin Cap. ix.* *Qui duplici supplicio tenetur, graviore plectitur. Si quis flagitium commiserit, quod diversas pœnas commereatur, graviore plectitur. R. Iosès ait; Plectitur pro ratione primi respectus, quo deliquit.* Si quis v. g. focrum violaverit, quæ alterius uxor facta est, ob focrum violatam plectitur, (igne scilicet) Si quis uxoris sororem, quæ alterius uxor est, violaverit, non flagellis (quod cum sorore & uxoris sorore concumbentis supplicium est) sed strangulatione, sive capitaliter plectendus est. Quia qui duplici supplicio tenetur, graviore plectitur.

DISSERTATIONIS SECUNDÆ FINIS.

SOLI DEO GLORIA ET GRATIÆ.

DIS-